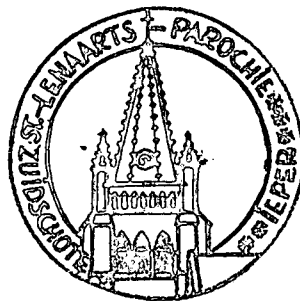

BOEKDEEL 10

NOËL FAVOREL

'ZANTINGEN'

DELEN 28-30

Noël Favorel
+
pastor in Luidschote

'PRO MANUSCRIPTO'
1985-1986

NOËL FAVOREL

"ZANTINGEN"

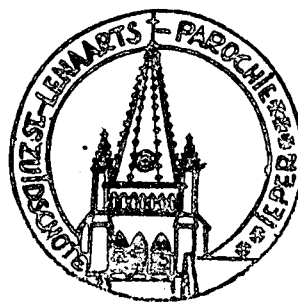
DEEL XXVIII

DE PAROCHIE ZUIDSCHOTE (J)

EN HAAR PASTOORS (1928-1933)

HUN TIJD

HUN BELEVENISSEN

"PRO MANUSCRIPTO"

ALLERHEILIGEN

1985

Vooral eer verder te gaan met ons verhaal over "de Parochie Luidschote en haer pastoor", willen we eerst een, voor ons dorp, gedankwaardige, gebeurtenis vermelden, die nog in 1927 plaats vond: de oprichting, namelijk, op het kerkhof, van "Het Gedenkteeken aan de gesneuvelde Soldaten van Luidschote en aan de burgerlijke Slachtoffers van den oorlog."

De zondag van "Luidschote-Kermis" viel dat jaar op 11 september. De donderdag nadien, 15-9-1927, werd er te 9 uur een "Solemnel Jaargetijde" gecelebreerd "voor de gesneuvelde Soldaten en Burgers, gestorven onder den oorlog, met gelegenheids-sermoen door E. Peter Cyrille" van de Pastionisten te Kortrijk.

Nadien werd het monument ingehuldigd. We vonden er een mooie foto van (op postkaart-formaat), genomen door "Sansen-Vannestes, Poperinghe".

We publiceren deze merkwaardige foto hieronder.

We vonden in het Parochieboek I, pp. 56-57, een uitvoerige aantekening van Pastoor Leo de Jaegher (1930-1936) over het nieuwe orgel van onze parochiekerk. Hij schrijft: "Het orgel, in 1909 gemaakt, werd vijf jaren later, tijdens den oorlog ver-

nietigd. Samen met de bank werd het door het vuur vernield in november 1914. Na den oorlog werd, met geld uit de schadevergoeding, een nieuw herkerorgel geplaatst. Het bestek werd gemaakt door den Heer Jules Anoussens, orgelmaker te Meenen, den 16 juni 1925. Het werd slechts uitgevoerd in november - december 1927, daar het geld uit de schadevergoeding nog niet tijdig was uitbetaald.

"Het nieuw herkerorgel, met eiken buffet, bestaat uit een handklavier met 56 noten, een voetklavier met 27 noten, tien volledige spelen. De sousbasse is met transmissie op Bourdon 16. De expressief werkt op al de spelen van het orgel. De houten pijpen zijn, volgens het bestek, uit droog hout zonder gebreken. De stoffen pijpen bestaan uit 40% tin en lood. Enige bassen zijn in gebronzeeerd zink."

"Het orgel is gemaakt volgens het mechaniek stelsel. De expressief, in droog hout, wordt met den voet bewogen, bij middel eener slingerpedaal in de speelkas. De blaasbalg moet voldoende wind geven om het orgel in volle spel te spijzen. Hij bestaat uit eene in- en eene uitgaande plooi, wordt vergaard met dubbel leder en in beweging gebracht met de voeten door twee pompen."

"Het orgel is gewaarborgd gedurende vijf jaren tegen alle gebreken voor opbouw."

"Samenstelling voor het orgel:

- Handklavier of manuaal: 1) Bourdon: 16; 2) Bourdon: 8; 3) Montre: 8; 4) Flûte harmonique: 8; 5) Salicional: 8; 6) voix céleste: 8; 7) prestant: 4; 8) Doublette: 2; 9) Trompette: 8.
- Voetklavier of pedaal: Sousbasse: 16.
- Verbindingen: 1) Klavier op pedaal; 2) Expression; 3) Tremolo; 4) Octave Aiguë."

Dit voor de Renovers.

"Prijs van het bestek: vijf en dertig duizend frank. Er kwam een bijvoeg van 1.700 frank; het zij samen: 36.700 frank. Betaald: 30.000 fr. den 12. 11. 27 en 6.574, 30 fr. den 16. 12. 27. - Algemeene swijting van 36.700 fr. den 18. 12. 27

"Het nieuwe orgel (werd) voor de eerste maal gebruikt den Zondag 13 November 1927."

Nieuwe "kerkmeubelen" kwamen er in 1928 - voor zover we weten - niet bij. Wel werd de "Elektrische Verlichting" in de kerk door Benji Louwagie "geplaatst" in 1928, te weten: "8 lampen in (de) kerk, 1 boven (de binnendeurs), 1 aan (het) orgel, 1 (in het magazijn), 1 (in de) gang (van de) sakristie, 1 (in de) sakristie, 1 (bij de) ingang voor (het) schakelbord, en 9 kleine lampen aan (het) beeld (van) O. L. Vrouw. Betaald: 2.700, 96 fr + bijwerken: 825, 40 fr. Aan de Compagnie voor aanleg: 96, 00 fr."

De pastorij (kerop) gebouwd in 1923 en geschilderd in 1927, kreeg het jaar daarop ook haar "Elektrische Verlichting". Het werk werd door dezelfde Bené Louwagie uitgevoerd. De prijs bedroeg 1240 + taks 35 + 300 bijkosten = 1575 fr.

Over het parochiaal leven te Luidschote in 1928 vonden we weinig inlichtingen.

We weten, b.v., dat E. Pater Joachim, Discalco (= ongeschoolde Karmeliet) te Loper, van dinsdag 21 februari tot zondag 25ste een retraite leidde "voor de jonkheden".

"Twezelvertyde" werd een kortere retraite gegeven aan de schoolkinderen.

"Op zondag 12 Doogst 1928" begon een "retraite voor de jonge dochters", gepredikt door E. Pater Cyrilla, der Passionisten te Kortrijk. Te dezer gelegenheid werd er een nieuw "Onze Lieve Vrouw Vaandel" (Congregatie-Vaandel) aangekocht. Het was "in blauwe zijden peluche met madaillon geborduurd; gouders geborduurd taks en opschrift; stoks met geboden kruis. Geleverd door Mrs A. Demaere - Vanryckegem in Doogst 1928."

"Door de Congregantisten werd een omhaling gedaan ten bedrage van 1.100 fr. De raan kostte 1.200 fr. Daarbij werd 3 m. calicot gekocht (aan) 14,75 fr. de meter (bij) Ivo Louwagie (te) Luidschote; prijs = 44,25 fr."

"Den 18 September 1928, werd de H. Kruisweg opgericht in de kerk door Pater Callistus Demets, O.F.M (= Minderbroeder) van Diksmuide, en de aflaten er aan gekocht te winnen door alle christenen.

E. H. De Jaegher verwijst naar volgende officiële stukken uit het kerkarchief: "Instrumentum praerogisatum ad validam erectionem S. Viae Crucis, in loco erectionis asservandum" - (de) "Concessio (toelating) Superioris Ordinis" - (de) "Consensus (goedkeuring) Episcopi" en het "Testimonium erectionis factae."

In 1928 was er geen voronbelplacktheid. Drie jongens en vijf meisjes deden dat jaar wel hun Rechtige Communie. Ze heetten: Firmin Deconinck, Albert Fasseel, Maurice Versaemel, Adrienne Glorie, Bertha Nollet, Anna Lauwers, Marie-Louise Louwagie en Germaine Robyn.

In maart 1929 schafte E. H. Brys zich nog verscheidene kleinere kerkmeeubelen aan: t.w.:

- "Drie kroonzetels, gebouwend, met roode peluche. Gelerverd door Mr. Gaston Verlinda, beeldhouwer te Torhout. Prijs: 1.240,50 fr. en 40,00 fr. voor de overtrekzels der zetels."
- "Vijf zitbanken voor misdieners", "in eikenhout. Prijs: 283,25 fr. (56,65 fr. stuk), geleverd door dezelfde."
- "Twee knielbanken voor misdieners", "in eikenhout. Prijs het paar: 65,00 fr.", geleverd door den zelfden."
- "Een epistelstaander, in eikenhout, Prijs: 275,00 fr."
- De Heer Gaston Verlinda vervaardigde bovendien nog "twee kradentien of kredensstafelkens, in eik, voor de zij-altaren. Prijs het paar: 160,00 fr."
- De laatste aankoop, door E. H. Brys verricht, betrof "een misboekstaander ('legel') in eik. Prijs: 70,00 frank. Geleverd door denzelfden, in maart 1929."

Op 29 maart ontving hij van "het Werk der Arme Kerken" te Doperinge volgende 'ornamenten' en gerief:

- 4-1) Een witte koorkap - 2) Een purperen koorkap - 3) een humerale (= amikt of schouderdoek) - 4) Drie rokatten voor koorknappen - 5) Zeven corporala (n) - 6) acht amicten (het humeraal onder nr. 3) was wsch. een zegenvolum dat by de zegening met het Allerheiligste over de schouders gedragen werd) - 7) Dertien purificatori(a) (= kelkdoekjes) - 8) Acht stelen - 9) twee cingels (= singels = wit hoord, waardoor de albe om de middel wordt vastgebonden) - 10) zes palla's (= pal; met wit linnen overtrokken vierkant stuk karton ter bedekking van de kalk) - 11) Een koperen wierookvat - 12) Een biechtstoel, dubbel kleur - 13) Een ciborie-volum (= 'bleedje' waarmede de ciborie met geconsecreerde hosties omhuld wordt) en 14) Een kussen."

Pastoor Brys zorgde er nog voor dat er van 19 tot 24 februari 1929 een retraite werd gehouden voor de 'jonkvaders' en een voor de 'jonge dochters'. Ze werden gepredikt door Eerw. Pater Joachim, Discals (van Leper).

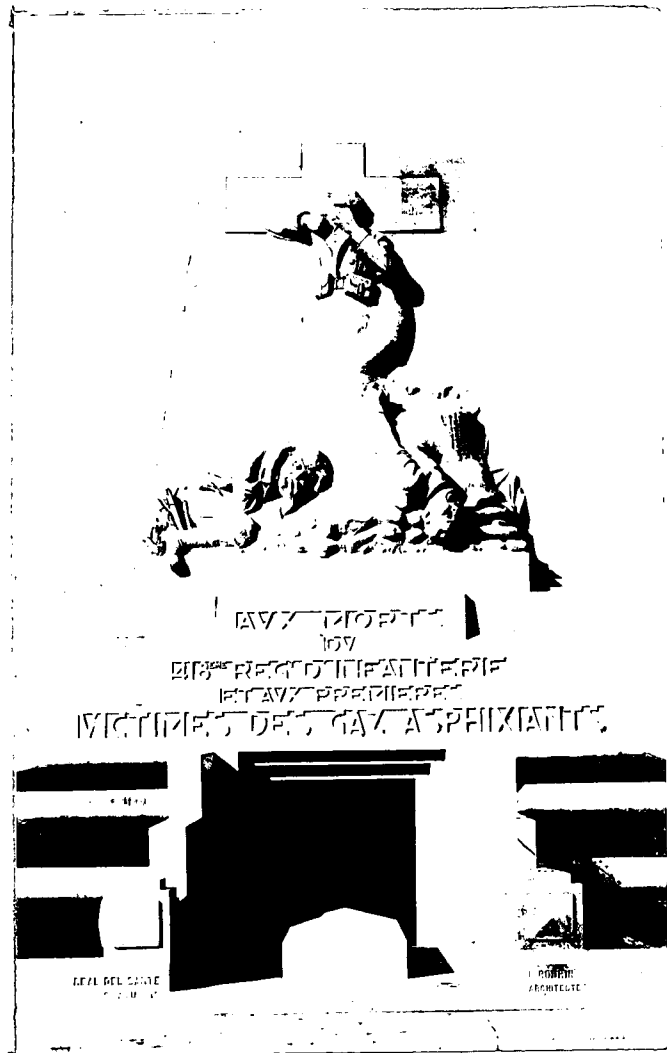
Hij was ongetwijfeld ook aanwezig by de inhuldiging, op zondag 28 april 1929, van het "Fransch Gedenkteeken", opgericht te "Luidschote - Steenstrate", in aandenken "aan de Fransche Oudstrijders, eerste slachtoffers der gasbommen."

Een verslag van deze "inhuldigingsfeesten" verscheen in het

tydschrift : 'Lizorne', 'organe de l'Association amicale des Anciens du 418me Régiment (d'Infanterie) ; Siège social : 28, rue du Temps-Passé, Bordeaux, 10me année, n° 34, mai-juin 1929."

Tot onijn spijt heb ik dit nummer nog niet teruggevonden in het Kerkerchief. Misschien komt dit nog wel. Ik moet me thans dus vergenoegen met een afbeelding over te nemen van dit prachtig monument, gewijd aan de nagedachtenis van deze Franse Soldaten ("Aux Morts du 418me Rég^t. d'Infanterie et aux premières Victimes des gaz asphyxiants.")

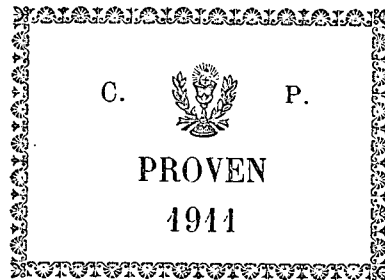
Het gedenkteken is vervaardigd door Real Del Sarte, statuaire. "Londe-jammer" dat Duitse soldaten dit merkwaardig monument tijdens de Tweede Wereldoorlog met springladingen verwoestten. Ze hadden eens slecht geweten en wilden ook deze aanslacht tegen hun barbaarse gasaanval van april 1915 doen verdwynen !!

Deze 'postkaart' werd uitgegeven door de 'Etablissements Thill, te Brussel (série 19, n° 150 bis).

We onderbreken even ons verhaal om een paar biechtbriefjes over te nemen, die de gelovigen ontvingen toen ze 'met Faber' te biecht waren gegaan. Het gold als een bewijs dat men te biechten was geweest! C staat voor Confessie en P voor Paschalis.

We bezitten zo'n biechtbriefje uit Proven (1911) en eenje uit Zuidschote (1928).

We hebben nu echt droevig nieuws te melden.

De 28ste april 1929 was Pastoor Achilleus, Josephus, Cornelius Brys nog aanwezig bij de solemnelle inhuldiging van het 'Frans Monument' doch 17 dagen later was hij niet meer! "Don 15 Mei 1929; overleed (hij immers) schielijk ten gevolge eener hartkwaal." Wij publiceren hieronder zijn 'doodprentje', recto en verso.

Mij is het leven Christus, en het sterven een gewin.
ad. Phil 1, 21.

† Ter Zaliger Bedachtens van Eerwerden Heer
Achiel-Jozef-Cornelius Brys

geboren te Veurne den 10 Augustus 1876; Priester gewijd te Brugge den 21 December 1901; Professor in 't Bisschoppelijk College te Meenen den 6 Januari 1903; Onderpastoor te Reninghe den 18 Juni 1913; onder den oorlog Aalmoesentier van de vluchtelingen te Nantes (Fr.); Pastoor te Zuydschote den 25 September 1920 waar hij schielijk overleed den 15 Mei 1929.

Deze heilige priester was ootmoedig, eenvoudig en openhartig, voorzichtig en vastberaden, godvruchtig en stichtende, gansch verslaafd aan zijne priesterlijke bedieningen. Zijn grootste genoegen was in kerk, zijn Goddelijken Meester in het Allerheiligste Sacrament te aanbidden. Vele uren heeft hij daar tot stichting van eenieder in de diepste godvruchtigheid overgebracht, biddende voor zijn volk, dat hij, helaas! niet genoeg meer kon bezoeken. Hij handelde naar de woorden van den H. Laurentius: « De priesters zijn de zendingen van Christus, de leiders van Gods getrouwe volk, de leeraars van waarheid en deugd, de voorstaanders en verdedigers van het goede. » Aan de rechtvaardigen gaven zij Gods gratiën, aan de zondaars vergiffenis, aan de krankten sterkte, aan die lijden en bedroefd zijn hulp en troost. »

De Heer heeft zijn dienaar wakende gevonden, hoe schielijk zijn komst ook was. *Openb. en Luc. XII.*
BRMINDE GELOOVIGEN VAN ZUYDSCHOTE, bewaart mijne woorden, vermaningen en raadgevingen en leeft er naar, en de Heer zal met u zijn. Ik smeek u nu nog mij ter hulp te komen door uwe gebeden en H. Communieën.

DERBARE FAMILIE, toont nu meer dan ooit dat gij mij waarlijk bemindet. Geliefde Vrienden en Broeders in het H. Priesterschap, weest mij indachtig aan het altaar des Heeren. Vaartwel allen, en tot wederziens in den schoonen Hemel.

GEBED. — O God die uwen dienaar **ACHIEL** tot de priesterlijke waardigheid verheven hebt, geef, zoo smeekten wij U, dat hij het tot van uwe heilige priesters gedurende de eeuwigheid deele. Door J. C. O. H. Amen.

Zoet Hert van Jesus, wees mijne Iefde. 300 d. ad.
Zoet Hert van Maria, wees mijne zaligheid! 300. d. ad.

Volgens zijn 'obit' werd E. H. Brys op 21 mei 1929 (op ons kerkhof) ten grave gedragen (RMO II, p. 107, nr. 3), Hij moest nog 53 jaar worden...

De 2de april, twee weken voor zijn eigen dood, had hij een van zijn trouwe kerkmesters moeten begraven: Ivo Louwagie (°Z., 21-7-1856- +27-3-1929), de echtgenoot van Calina deune (RMO II, p. 107, nr. 2).

Tot de laatste dag van zijn leven was Pastoor Brys bekommerd geweest met het wel en wee van zijn parochie. "Ganssch verslaafd aan zijne priesterlijke bedieningen" (zoals zijn rouwprentje zegt), had hij nochtans heel wat van zijn tijd en zijn kracht op te offeren aan de materiële beslommeringen die de heropbouw, de bemebeling en de financiering van de nieuwe kerk en de pastorie van lieverlede met zich meebrachten. Een parochie, met alles wat er mee samengaat (scholen, genootschappen, enz., enz.) 'kerkinrichtingen' - na de totale verwoesting tijdens de Eerste Wereldoorlog - was uiteraard een harde taak, die de gezondheid van deze 'oetmoedige en eenvoudige' priester vroegtijdig sloopte.

Keren we nog even terug naar de laatste zittingen van de kerkraad die hij bijwoonde:

- Januari 1928: "Een voorstel de pachtprijs van het gras op het kerkhof te verdubbelen en de pacht som te innen niet meer met nieuwojaar maar met October wordt eenparig goedgekeurd."

De kerkfabriek is dus wel eigenares van het kerkhof...

"Vroeger waren er 4 pachters en ze betaalden samen 40 fr.; nu zullen er 2 pachters zijn en de pacht prijs zal 80 fr. opbrengen. De pachters zijn: (Jorfome) Vandenmeertch en Hilaire Louwagie."

- Op 26 januari 1928 stuurde Ingenieur Joris Verbeke, Bestuurder van de Provinciale dienst der gebouwen, een brief naar de Pastoor, waarin stond: "Op verzoek van den Wled. Heer Gouverneur, en aangezien uw kerk gerangschikt was onder de monumentale gebouwen van ons land, heb ik de eer Ued. te verzoeken mij de noodige inlichtingen te willen laten geworden:

- (1) werd de nieuwe kerk gebouwd volgens den bouwtrant van de oude kerk
- (2) Werden er veranderingen aangebracht of is het een gansche andere kerk
- (3) Zijn er deelen van de oude bewaard als toren, sakristij, koor, enz...
- (4) Wie was de bouwmeester van de nieuwe kerk?

Het zou mij aangenaam zijn zoo vroeg mogelijk deze inlichtingen te kunnen bekomen.

E.H. Brys antwoordde bevestigend op de eerste twee vragen en ontkennend op de derde. Hij deelde ook de naam mee van de architect: de Heer Cooman, uit Ieper.

De pastoor kreeg ook een brief van de staatskommissaris bij de rechtbank van oorlogsschade van Yper, de heer Verbeke, gedateerd 6 februari 1928, waarin deze laatste schreef:

"Ik heb de eer U, ter ondertekening, een voorstel van verbeterde overeenkomst te laten geworden, waardoor de schade aan land, ter gemeente Luydschote en toebehorende aan de kerkfabriek dier gemeente definitief geregeld wordt.

"Het departement der Financien sicut het voorbrengen eener volmacht aan Ued. gegeven, gevolg van eene beraadslaging genomen door zelfde fabriek en waardoor Ued. macht-verleend wordt die overeenkomst te tekenen tot het bekomen der eindregeling der oorlogsschade."

De kerkraad kwam de 4de maart 1928 bijeen in de pastorie. De brief van staatskommissaris Verbeke werd besproken. E.H. Brys kreeg volmacht "om bij de Rechtbank van Yper te handelen in naam der kerkfabriek van Luydschote; de schade aan de kerkgoederen veroorzaakt door oorlogsfacten vast te stellen, te verschijnen voor den heer staatskommissaris, bij de Rechtbank overeen te komen, te pleiten en verderb alles te doen wat hij noodig zal oordeelen; alle schadevergoeding te ontvangen en er kwitantie van te verlenen ..."

Pastoor Brys kreeg ook volmacht ... om te handelen bij dezelfde Rechtbank oopens de oorlogsschade aan kerkgoederen, gelagen (te) Noordschote en Roringhe

Er werd ook volmacht verleend aan E.H. Paul Mullie, pastoor te Bixschote, betreffende de perceelen grond, gelagen te Boesinghe, die, "elk voor de 1/2", eigendom zijn van de kerkfabrieken van Luidschote en Bixschote.

De begroting voor 't jaar 1928 sluit in overwicht (ontvangsten en uitgaven; elk: 12.070,70 fr.

Op 17 maart stuurt E.H. Brys "het voorstel van overeenkomst oopens schade aan kerkland" te Luidschote, "ondertekend" terug aan de staatskommissaris, alsmede "het volmachtbewijs".

Bij de verkiezingen van 1 april 1928 blijft de samenstelling van de kerkraad ongewijzigd. De rekening voor het dienstjaar 1927 vertoont een tekort van 1.250,90 fr.

In juli 1928 beslist de kerkraad "eenpariglijk de electrische

leiding te nemen voor kerk en pastorie."

Er waren twee voorstellen, het eerste, uitgaande van Jers. Casier - Verschuere, Roebelare; bedrag voor de kerk 2.650 fr. - het tweede, uitgaande van Beni Louwagie, Luidschote; bedrag 2.550 fr. Het bestek van deze laatste voor de kerk krijgt de voorkeur.

Beni Louwagie wil bovendien de electrische leiding in de pastorie leggen, naar het bestek van Casier - Verschuere, voor dezelfde som. Ook voor de pastorie krijgt Beni Louwagie het werk toegewezen; bedrag 1264,80 fr.

"Er wordt ook beslist melding daarvan te geven aan't Gemaentebestuur, opdat het door die beleefdheidsvooroor te leveren de kerkfabriek in hare onkosten ter hulpe kome"!... Men gaf ten slotte werk aan een dorpsgenoot.

In de zitting van oktober 1928 wordt beslist dat 't ontvanger der pachten van het kerkland (en) de pachten voor het gras van 't kerkhof' in de 15de oktober zal gebeuren. "De bevrager zal onmiddellijk alle pachten per postkaart veruittigen."

"Het Budget voor 1929" geeft 13.966,71 fr. ontvangsten aan, en evenveel uitgaven.

"De zitting van Nieuwjaar (1929) werd niet gehouden om reden van ziekte van den Pastor."

De zitting van 7 april 1929 gaat echter wel door.

Er wordt allereerst "eene toegemene en dankbare hulde gebracht aan het aandenken van Ivo Louwagie, op 27 Maart ll. alhier in den Heer ontloopen."

"27 jaar lang was hij lid geweest van den kerkraad; was tegenwoordig in alle zittingen; nam deel aan alle besprekingen; was met hart en geest verbleefd aan die Instelling van den Openbaren Eredievst. Dat zijne ziel in vrede ruste!" Schone lof dan men voor een kerkmeester moeilijk uitbreken."

Men moest vervolgens een nieuw lid van de kerkraad kiezen. Het werd de Heer Henri Mynghaer, die gekozen werd "met algemeenheid van stemmen."

"De zitting van Juli (1929) heeft geen plaats gehad door E.H. Brys, dd. Pastor overloden was en op den 1sten zondag van Juli de plechtige inhuldiging plaats had van den nieuwen herder."

E.H. Achiel Brys was slechts ca. 7 1/2 jaar pastoor geweest te Luidschote.

In die betrekkelijk korte periode schreef hij 80 doopsels in 30 huwelijken en 51 overliden's.

Na het afsterven van Pastoor Brys werd Eerw. Heer Gabriël Peene, onderpastoor te Boezinge, "als vicarius (oekonomus aangesteld".
 Als waarnemend pastoor doopte deze laatste op 4 juli 1929: Agnes Myngher (° 4 juli '29). De 29ste mei zegende hij het huwelijk in van Gerard Coene en Orinda Depoorter. Hij registreerde ook twee begravingen (21 mei: uitvaart van E.H. Brys en 14 juni: deze van Charles Vanderhaeghe).

De parochie zal twee maanden "vacant" blijven.

Vooraleer over de opvolger van E.H. Brys te spreken, willen wij een woord zeggen over een merkwaardig boek, dat wij in het bezkarchief terugvonden. Kenners beweren dat het een geldzaam-geworden werk is. Het moet ooit nog toebehoord hebben aan 'de ongeboecide Karmelieten' van het klooster te (Ieper?) (de naam van de stad is niet afgedrukt bij het 'onzorgvuldig' gebruik van de klooster-stempel...). Voordien (?) moet het boek nog in het bezit geweest zijn van de Heer "Just(ave) Dessarmault, Organista, Ypres".

Het gaat om een bundel 'orgel-partituren', uitgegeven door B. Schott's Söhnen (Mainz, Antwerpen und Brüssel). Deze muziekstukken voor orgel zijn "zunächst und vorzugsweise theils für angehende, theils aber auch für schon fortgeschrittene Orgelspieler bestimmt."

Als datum van uitgifte vonden wij o.m. "Januar 1837" en "Februar 1844". Er zijn composities bij van "Carl, Severin Meisler"; Fried. Künzstadt; J. Lundel, J. Jaeger, Julius André, C.F. Pohl, C.H. Rinck, enz.

Een werk voor Kenners...

Als opvolger van den Eerw. Heer, werden den 25 Juni 1929 benoemd de Eerw. Heer Remi Top... Hij werd ingehuldigd op Zondag, 14 Juli 1929.

PASTOOR REMIGIUS-HENRICUS TOP (25-6-1929-24-4-1930)

"dié geboren te Berexen-aan-Yser, den 25 Jan. 1874, Priester werd, den 23 December 1899; hulppriester te Eeghem, den 18 Febr. 1900, en te Pittem, den 8 Juli 1900; onderpastoor stond te Woesten, den 26 Juni 1901, en te Gits, den 16 Voegt 1911."

Toen hij aangesteld werd te Luidschote was Pastoor Top haast 55½ jaar oud. Hij zal het kortste pastoraat hebben dat ik uit de geschiedenis van Luidschote ken.

Pastoor de Jaegher schrijft dat hij hier "met blijmoedigheid en in den schijn blozende van gezondheid (was) aangekomen"

Zijn "blyde aanstelling" (- op zondag 7 juli 1929 te 3 uur -) als Pastoor van "Luidschote" was een hele gebeurtenis voor de parochie.

Er is een knipsel uit een streekkrant bewaard waarin de "Orde van den Stoet", die bij deze feestelijke door de straten trok, aangegeven staat. Het "Feestcomiteit" had zorg noch moeite gespaard!

Wij geven de "orde van (deze) stoet"; 't is zo typisch! :

"1) Mannen te peerd - 2) Welcomannen met gepinte rijwielen - 3) Jongensschool - groep - velo's - vlag - 4) Muziek van Boesinghe "St. Cecilia" - 5) St. Eloi te peerd - 6) Vlag der Boeren te peerd - 7) Boeren-gilde - 8) Boerinnenwagen - 9) St. Sebastiaan te peerd - 10) Gilde - Schutters met boog - 11) Dui-venwagen - 12) Vlag der Oud-Strijders te peerd - 13) Oud-Strijdersbond - 14) Heilig Harte-wagen - 15) Misdienaar - 16) Engel-Bewaarder met kinderen - 17) Congregatie van de Jonge Dochters - 18) Groep O.L.Vz. Teren Weeën - 19) Groep van de H. Agnes - 20) groep H. Barbara - 21) groep O.L.Vz. (van) Lourders - 22) groep St.-Cecilia - 23) groep O.L.Vz. der Engelen - 24) Groep H. Theresia - 25) groep Eucharistische Kruisdochter met H. Tarcisius - 26) groep H. Remi, patroon van E. H. Pastoor, en H. Leonard, patroon der parochie - 27) Gemeenteraad - Kerkraad - Armsbestuur - 28) E. H. Pastoor - Deken - Geeste-lykheid."

"Vorming van den stoet te 2¹/₄ stipt op de dorpsplaats - Op-
tocht langs Weststraat - Nieuwstraat - Ontvangt aan de Mo-
len te 3 uur - Middenstraat - Lizerne - dorp - naar de Kerk."

E. H. Top was wel benoemd doch nog niet, ingehuldigd toen 14 jongens van "Luidschote" en 16 meisjes op 3 juli 1929, om 8 u. 30 te Elverdinge gevormd werden door Mgr. Waffelaert. Het waren: 1) Albert Verstraete - 2) André Kainsebilck - 3) Firmin Deconinck - 4) Albert Fasseel - 5) Maurice Versaerel - 6) Roger Leuvidan - 7) Gaston Sampens - 8) Edmond Dewitte - 9) Daniël Myngheer - 10) Jozef Allein - 11) Robert Vandermaertch - 12) Marcel Serrvoen - 13) Marcel Bryon - 14) Achilles Lecointe - 15) Bertha Depoorter - 16) Malvina Dewitte - 17) Madeline Myngheer - 18) Anna Notredame - 19) Julia Becarren - 20) Marguerite Lecointe - 21) Marie-José Leuvidan - 22) Maria Dewitte - 23) Maria Storme - 24) Julia Vandembroecke - 25) Gabriëlle Verburgh - 26) Maria Bryon - 27) Marie-Louise Louwagie - 28) Bertha Nollet - 29) Palma Vandembusche en 30) Irma Becarren.

Pastoor Top zal slechts tweemaal een zitting van de kerkraad kunnen bijwonen.

Een eerste keer in oktober 1929. We lezen in het verslag: "De Heer Schrijver (Henri Costenoble) wenst den nieuwen Pastor geluk en veel jaren te mogen werken aan 't geestelijk en tijdelijk welzijn der parochianen ...".

Verder wordt er beslist "de paachtars (van kerkgoederen) bijeen te roepen op Donderdag 17de d'ezen, om 9 u. voormiddag, mits goedkeuring van den Heer Burgemeester".

"Vervolgens wordt, op voorstel van den Heer Costenoble, schrijver, beslist eenige boomen te laten planten op de goederen der kerkfabriek en wel 2 op het goed gebruikt door P. Louwagie en 3 op het goed gebruikt door Wd. J. W. Takon. De kerkfabriek zal zelf die boomen aankopen en doen planten. De paachtars moet er zorg voor dragen."

"Er is ook gesproken den ingang der pastorie te maken langs de voordeur. Daarover dient er eerst gesproken te worden met de gemeenteoverheid."

"Den 13^{den} December 1929 werde de heraanname der vrije knechtenschool door den gemeenteraad gestemd en goedgekeurd. Zij geldt voor een tijdperk van tien jaren, beginnend den 1sten October 1929 en eindigt den 1sten October 1939."

"De schoolgebouwen, eigendom der gemeente, worden hooftloos ten dienste van het school-komitee gesteld, alsook de schoolmeubelen. Krachtens de overeenkomst verleent de gemeente:

- 1) aan de onderwijpers de wettelijke faarwedde;
- 2) aan het school-komitee:

- a) voor schoolbehoefden aan kinderen, die er wettelijk recht (op) hebben: 16,00 fr. per leerling;
- b) voor het huyschen der lokalen en meubelen, het aanstellen der storen: 250,00 frank per jaar en per klas;
- c) voor verwarming: 1.500 kilos kolen per jaar en per klas;
- d) voor den aankoop van grondstoffen, noodig tot de praktische lessen van den vierden graad - indien hij ingericht is - drie honderd frank per jaar en per klas van den vierden graad;
- e) voor belooningen aan de verdienstelijkste leerlingen: honderd frank per klas.

"Dit geld wordt uitbetaald aan het school-komitee."

"De huur-herstellingen en onderhoud der meubelen, aan de gemeente toebehoorend, zijn ten laste van het school-komitee."

Pastoor Remi Top "kon echter maar korten tijd zijn ambt uitoefenen. Na een drietal maanden werd hij ziekelijk... ..
 "gedurende zijne ziekte werden de diensten gedaan door Eerw. Heer Marcel Vandeweghe, onderpastor, te Boezinge. Op het laatste zijner ziekte kreeg hij als hulp-priesters den Eerw. Heer Joseph Dewachter en daarna de Eerw. Heer [Florent] VanCaysele, student aan de hoogeschool van Leuren."

E.H. Top ontving nog wel de kerkmeeesters in de pastorie op 5 januari 1930. De raad besprak:
 1) de verbetering (aan) te brengen aan de hagen rond de kerk (gedaan door het gemeentebestuur in 1932) - 2) de verbetering aan het dak der kerk - 3) het schilderen der kerk.
 "Ten gevolge der ziekte van E.H. Top, pastoor, werd geen volledig verslag gemaakt".

De wettelijke zitting van de kerkraad op 6 april 1930 werd niet in de pastorie gehouden - E.H. Top was sterfenziek - maar in het klooster. E.H. Marcel Vandeweghe, "dienstdoende pastoor" was er tegenwoordig. De verkiezingen, die dag gehouden, brengen geen wijziging in de samenstelling van de kerkraad: Placide Vieren blijft voorzitter, Henri Costenoble: schrijver, Florent Desmytter: schatbewaarder, Emerik Decoste en Henri Myngheer: leden.

Pastoor Top overlijdt, "bereid en berecht", "zachtjes", den 24 april 1930. Zijn obit luidt als volgt:

"Anno Dni 1930, die 24te Aprilis, hora 8^{1/2} vespere, in hac obit R. D^{us} Parochus Top Remigijs, filius Caroli-Rudovici et Amelie, Sophiae Coena, natus in Beveren ad Iseram, die 26te Junii 1874 et in Luyschote sepellus die 29te aprilis 1930"
 (get.) "M. Vandeweghe
 decessitor in Luyschote".

"De begraafplaats der Eerw. HH. Brys en Top ligt op het kerkhof, aan den ingang der sakristie, bachten de koor. Een gelijkaardig(a) grafzerk, met beeltenis, werd (voor beiden) door de zorghen der familie(s) opgericht."

E.H. Top was hier nog geen tien maanden pastoor geweest. Hij registreerde zelf slechts drie doopsels (het laatste op 27-1-1930); E.H. Coadjutor Florent VanCaysele doopte een kindje op 20 april 1930. Pastoor Top zegende, in die enkele maanden toch drie huwelijken in. Hij verrichtte vier begrafeniszen; E.H. VanCaysele drie, terwijl E.H. Vandeweghe er drie moest inschrijven.

E. H. Top was slechts 56 j. en 3 m. oud toen hij in de Heer ontsliep. Zijn "getrouwe dienstmeid" was al "acht-en-twintig" jaars bij hem. Hij had ook zusters in het klooster. We vonden zijn doodprentje terug. We namen het hier -recto, verso- over, in dankbaar aandenken aan deze priester die zich "afgesloofd" voor zijn mensen. 't Was zwoegen dat hij deed... maar wat het hart begeerde, dat droeg het lichaam niet; het bezweek onder den last en God riep zijn dienaar ter belooning."

Gansch het volk bewende hem! (I Macch. XIII)

†
BLIJFT IN UWE GEBEDEN INDACHTIG
den Eerwaarden Heer
Remigius - Henricus TOP
die geboren te Beveren-aan-Yzer. den 25 Jan. 1874
Priester werd den 23 December 1899
Hulp priester te Eegem den 18 Febr. 1900
en te Pittem den 8 Juli 1900
Onderpastoor stond te Woesten den 26 Juni 1901
en te Gits den 16 Oogst 1911
als pastor aangesteld werd te Zuidschote den 25 Juni
1929. alwaar hij bereid en berecht achtjes overleed
den 24 April 1930.

De priesters zijn zendingen van Christus, de geleiders van Gods getrouwe Volk, de leeraars van waarheid en van deugd, de voorstanders en verdedigers van het goed. Aan de rechtvaardigen geven zij Gods gratien, aan de zondaars vergiffenis, aan de zieken sterkte, aan degenen die lijden en bedroefd zijn hulp en troost.
St. Laur.

Op uw goeden Herder passen de woorden van de H. Schrift: "Ik zal mij een getrouwen priester verwekken, die zal handelen volgens mijn leer". (I Reg. II. 35) En inderdaad, hij heeft zich afgesloofd voor de zielen, op zijn loopbaan heeft hij noch verpozing gekend noch rust; maar 't was zwoegen dat hij deed in den wijngaard waarin de Heer hem had zenden werken. En hoe wrocht hij voort... en oogste reeds; maar wat het hart begeerde, dat droeg het lichaam niet; het bezweek onder den last en God riep zijn dienaar ter belooning.

Zijn gedachtenis zal in zegen blijven bij zijn parochianen en al degenen die hem kenden.

Bemide parochianen, vergeet mijn raadgevingen niet en bidt voor mij. En gij, getrouwe dienstmeid, heb dank voor uw acht-en-twintigjarige goeden dienst. God loone het u.

Duurbare Broeders, Zusters en familieleden, gij vooral mijn Zusters die U aan den Heer hebt toegewijd, toont nu meer dan ooit, dat gij mij waarlijk bemindet.

Geliefde Vrienden in 't Priesterschap, weest mij gedachtig aan het altaar des Heeren.

H. Hart van Jezus, ik heb betrouwen op U. 300 d. afl.

DRUK N. V. VONKSTEEN - LANGEMARK

Een vaststelling, heel terloops:
De ambtsduur van de opeenvolgende pastoors te Zuidschote in de zestig jaar, gaande van E. H. Karel Delau (1883-1888) tot en met E. H. Alfons Gruwier (1936-1943), was vrij kort. In die periode werden er hier niet minder dan tien pastoors 'ingehuldigd'...

PASTOOR LEO DE JAEGHER (25-5-1930 - 30-7-1936).

E. H. Leo, Maria, Jozef werd dus op 25 mei 1930 te Zuidschote benoemd. "geboren te Brugge den 29 maart 1877; priester gewijd den 9(den) juni 1900; leeraar aan het collage te Moeskroen (1) maart 1900" (dus nog voor zijn priesterwijding); "onderpastor te Laffinge, den 26 juni 1902; onderpastor te Bissegem den 21 december 1906. Ingehuldigd te Zuidschote den zondag 22(ste) juni 1930, door L. E. H.

Verwaecke, deken te Poperinge, met (als) getuigen: E.H. Alphons Del-
vael, pastor te Bisseghem en E.H. Alphons de Jaegher, leeraar van gods-
dienst aan de Middelbare School te Poperinge."

Die aantekening is van E.H. de Jaegher zelf en wij respecteerden
de data die hij opgeeft, al stemmen ze niet volkomen overeen met
deze van zijn rouwgedachtenis.

Pastoor de Jaegher was ca. 53 j. en 3 m. oud toen hij hier ingehul-
digd werd. We vonden een foto (postkaart-formaat) (Huis Debaach,
Rijselstraat 6, Ieper), die waarschijnlijk E.H. de Jaegher voorstelt op
de dag van zijn installatie.

Bij deze "Blijde Aanstelling" ging er wederom een stoet uit,
waarvan de "volgorde" in "de Poperingenaar" verscheen.

Ziehier de samenstelling ervan:

- I. - 1) Rijkswacht - 2) Mannen te paerde - 3) Muziekmaatschappij 'St. Cecilia' van Merckem - 4) Jongensschool met slag en groep gepinte veldo's - 5) Vlag der Boerengilde te paerd - 6) Plaatselijke Boerengilde - 7) St. Eloy te paerd - 8) Mirakel van den H. Isidore (patroon der landbouwers), Jeugdafdeeling - 9) Wagen van den H. Isidore, Jeugdafdeeling - 10) Boerenwagens - 11) St. Sebastiaan te paerd - 12) St. Sebastiaansgilde - Schutters met boog - 13) Vlag der Oud-Strijders te paerd - 14) Oudstrijders, Oud-Soldatenbond - 15) De wereld omgekeerd ??? - 16) Boerinnenwagens - 17) Wagen: Het Neerhof - 18) Muziekmaatschappij der Christen Werklieden van Bissegem - 19) Liefdesbond "Verenigde Vrienden" met slag, en afgevaardigden der Maatschappijen van Bissegem - 20) Auto's van Bissegem - 21) Misdie-naarts - 22) Engel - Bewaarder met kind - 23) Congregatie der Jonge Dochters - 24) Jezus en St. Jan - 25) Groep van O. L. V. (van) Loven Kleeën - 26) Groep van de H. Godelieve - 27) groep van St. Anna - 28) groep van de H. Agnes - 29) Groep van O. L. V. van Lourdes - 30) groep van de H. Barbara - 31) groep van St. Cecilia - 32) groep van O. L. V. der Engelen - 33) groep van de H. Theresia - 34) Vaandel van de E. K. Kruistocht - 35) groep E. K. Kruistochters met H. Torcisius - 36) groep van H. Leonard, patroon der parochie - 37) Wagen van H. Leo, patroon van E. H. Pastoor - 38) Muziekmaatschappij "De heiegalen" van Bissegem - 39) Gemeenteraad, Kerkraad, Ambestuur - 40) E. H. Pastoor - deken, Geestelijkheid.

II.

Wat een stoet! de organisatoren verdienen een pluim! De stoet was trouwend in twee delen gesplitst (nr. 4 t/m 20 en nr. 21 t/m 40!). Ongelofelijk voor een klein dorp van weinig meer dan 500 inwoners.

Er was - we hebben het gelezen - veel medewerking van elden. Veel deelnemers uit Bissegem, waar E. H. de Jaegher 23 1/2 jaar onderpastoor was geweest. Maar toch!; Luidschote kon en kan nog altijd feesten!

"Forming van den stoet te 2 3/4 uur stipt. Voor stoet I in de Middalstraat; voor stoet II op de provinciale baan naar Slembroete, ontvingt aan Lizerne te 3 u. - Optocht - Lizerne - Dorpplaats.

"De feestcommissie is niet verantwoordelijk voor ongevallen - Allen vriendelijk uitgenoodigd. Namens 't Feestcomitee."

Zo 'n stoet moet veel bekyk gehad hebben, paarden, auto's (we zyn in 1930), feestelijke wagens, drie muziekmaatschappijen, enz., enz. Hoeveel honderden members waren er die zondag 22 juni te Luidschote?

We vonden in 'de Goperingersaar' van 6-7-1930 een zeer kleurrijk verslag over de "Inkuldiging van Eeuw. Heer de Jaegher, als

Pastor, op Zondag 22 juni ll. "

We menen er de 'pen' te herkennen van Meester (en Schoolhoofd) Jos. Balduck, die jarenlang correspondent was voor Luidschote van hoger genoemd weekblad.

Dit relaas geeft zeer goed de sfeer weer van het dorpsleven te Luidschote in die jaren. We publiceren het daarom in extenso:

"Van af den vroegen morgen waren allen aan't werk: prachtig versierde huizen, de wegen met sparren en praalbogen beplant.

"Van 's middags begon het verkeer toe te nemen en rond 2½ u. zagen we iets buitengewoons. Auto's en autobussen van Bisseghem en omliggende, de een na de andere op. Weldra werd de stoet samengesteld en wat na 3 uur trok hij vooruit, E.H. de Jaegher met de Overheden namen den stoet in oogenschouw op Lizerne, nadat hem den herderstaf door Michel Peceux werd aangeboden.

"Prachtigen stoet; bijna een ½ uur trok hij in de beste orde voorbij.

De drie muzieken speelden opgewekte marchen, terwijl we de 38 groepen: paarden, veld's, wagens, enz., zagen voorbij trekken.

"Buiten ieders verwachting volgden achter nr. 20 een 30-tal auto's van Bisseghem, en 'k hoorde toeschouwers meermalen zeggen, bij het zien van dien groep mannen en vrouwen van Bisseghem (ongeveer 500) en die talrijke auto's: "Wat moeten ze toch M^r. Pastoor beminnen, om met zoo een macht van volk naar Luidschote te komen. Maar 'k hoorde de Bisseghemnaars antwoorden, "Ge moogt God danken dat Hij U zoo'n braven, werkzaam priester geeft."

"'k Ware te lang ieder groep afzonderlijk te bespreken; allen wedijveren om ter schoonst, talrijke paarden, veelkleurige veld's, fiere houding van ruiters en paarden der vaandeldragers, deftige verbeelding van St. Eloi, St. Sebastiaan, Oud-Strijders; indrukwekkend het mirakel van den H. Isidoor; machtige voorstelling van de wagen Heilige Isidoor en boerenwagen; lachende gezichtjes der boerinnen van Pipegaete; goed opgevatte wagen van het raerhof van Noordeinde, en zoo meer; gevolgd van al die auto's; waarafter in de beste orde den prachtigen godsdienstigen stoet voorbij trok, waarafter onzen H. Leo, op den wagen, hoog op zijn Pauselijken troon verheven, het volk zegende:

"Aan de kerkdeur werden de sleutels door Maria Huyghe aan E.H. Pastoor overhandigd. In de kerk namen de gewone godsdienstplechtigheden plaats. L. E. H. Deken richtte het woord tot de zoo talrijke toegestroomde menigte; de kerk was ½ te klein, bijzonderlijk dat al met eens een hevige onneder losbarstte.

"Na de plechtigheden in de kerk ging E.H. Pastoor, L. E. H. Deken en de Overheden naar het gedenkteekeken waar een "De Profundis" werd gelazen, terwijl de blaasenen der muziekmaatschappij van Marckem "Aux) Champs" blazen.

't Was indrukwekkend. Bovengenoemde muziekmaatschappij bracht de genoodigden tot aan de eetzaal onder de toon van een opwekkende marche. Een lunch, door E.H. Pastoor aangeboden, werd in de versierde zaal van 't Klooster opgediend. Er waren een 50 genoodigden. Onder het eetmaal namen achtereenvolgens het woord: L. E. H. Deken, E.H. Pastoor van Bisseghem, Heer Burgemeester van Luidschoote en Heer sekretaris der Kerkfabriek, waarop E.H. De Jaegher, onzen nieuwen Pastoor, ontroerd antwoordde.

"De muziekmaatschappijen van Merckem en Christen Werklieden werden door het onweer belet hun concert uit te voeren. Hoe spijtig, doch nood kent geen wetten. Onzen oprechten dank voor de muziekmaatschappijen en hunne leider is daarom niet minder. De muziekmaatschappij "de Leiegalm" kwam ons met een prachtig concert vergasten in de eetzaal. Na een dankwoord van E.H. Pastoor dreunde "Het Belgisch Volkslied" door de zaal.

"Na het eetmaal deed E.H. Pastoor een toertje met de Overhaden tot Lizerne. 't Weder was beter, doch spijtig, 't volk was vroeg weg.

"Een oude Luidschootnaar zegde, toen ik hem vroeg wat hij dacht van de inhuldiging: "Ik heb veel installaties bijgewoond, hier en elders, en nog nooit zag ik iets zo's wel als vandaag!"

"Het feestcomité richt zijn oprechten dank aan allen, parochianen en vreemden, die met hen zo's bereidwillig hebben mede geholpen. Het richt een afzonderlijk dankwoord tot den Welledelen Heer Baron de Coninck de Merckem om de deelname van zijn opkomende doch bloeiende muziekmaatschappij.

"En eindelyk sturen we al onzen dank aan al die onsen van Bisseghem die hier zondag waren en benevens onzen dank en bloempje voor beide muziekmaatschappijen, ge hebt ons zondag getoond welk volk er in Bisseghem woont. We zullen dat niet vergeten. ONZEN E.H. De Jaegher, vroeg(er) den ONZEN, dat zal hij ook niet vergeten.

"Aan allen onzen oprechten en herhaalden dank."

Wat een beeldryk en enthousiast verslag!

Meester Balduck citeert vervolgens de "Opdriften en gedichten", die op de dag van de installatie van de nieuwe Pastoor te Luidschoote te lezen waren:

- Bij Jos. Balduck, Schoolhoofd hooft het volgende jaarschrift:

"Eer Weer De Priester De Jaegher, Ik zal U We kleine sheep-
kens helpen hoeden In school." (= 1930).

- Tongenschool: "Leer den weg van eer en deugd
In ons scholen aan de jeugd."

- Klooster: "De Zusters van Luyschoote wenschen vurig hunnen
nieuven herden hier waar geluk bij zijne parochianen."

- Meisjeschool:

Welkom! Herder! Zoo zucht U elkeen tegen,
 Welkom! zegt 't klokgeluid, zegt 't zagerlag,
 Welkom! is ook de breet met geestdrift opgedragen
 Uit 't hart der teere jeugd op uwen intrêcdag."

- Bij Is. Van Eecke, Gemeentehuis:

"Gemeenteraad, Boerengild", Oud-Bruyders en pers
 Vergaderen in zijn huis en drinken iets vers(ch).
 Wij geven maaltijden bij rouw en verzet
 In het huis Isidoor Van Eecke - Billiet.
 Heer Pastoor de Jaegher komt in de bestieren;
 Blijf er vele jaren met ons huizenaren."

- Bij Vandermeersch Jerome:

"Ik ben geen graaf met edel bloed
 Maar werk en slaaf met edel moed
 Op 't land en ook in d' herberg samen.
 Welkom, Heer Pastoor! En 't is amen."

- Bij Vieren Placide:

"Eerwuerde Heer de Jaegher alhier:
 Leef lang bij ons, in het kerkbestier.
 Het is weerd dat men uw komste viert."

- Bij Vandervelde Jerome:

"Ik ben bakker altijd vaardig
 Ten dienste van Heer Pastoor waardig.
 Ik bakke broodjes goed en fijn,
 Volgens dat de vragen zijn."

- Bij Versavel Maurice:

"Mijn woord en zal niet kwetsen
 Als ik zeg dat wij metsen,
 En daarom elk van onzen kant
 Op goeden grond maar op geen zand.
 Ik met moortel en met steen,
 Gij, met Jezus' woord alleen.
 Ja, maar ... daar is een maat;
 Tusschen ons 't verschil is zwaar:
 't Geen 'ik metse moet begeren,
 't Uwe blijft voor eeuwig loven."

- Bij Vandermeersch Marcel:

"Kan men wel op zoo een feest
 anders zijn dan blij van geest?
 Bij Vandermeersch laat ons dan schinken
 en op Pastoor's gezondheid drinken."

- Bij Thierssoone H. en Behaeghel M.:

"Eerwuerde Pastoor welgekomen,
 Mocht Luidschoot's liefde naar U stroomen."

- Bij Glorie Jerome!

"Jerome Glorie lost op d' installatie van vandaag
Een klein gedichtje uit zijn kraag.

Gelyk een braver
Maakt hij graven.

Hij werkt daaraan maar met verdriet
En voor U, Herder, deugt dat niet.
Blijft lange leven zeer Eerweerde
Wel honderd jaren boven d'eerde.

- Want daar, zes voeten onder den grond
't Is veel te nat en 't ongezond."

- Boerinnenwagen - Pypegael:

"Indian op de landouwen
Zoo groote regen viel,
O laat ons ook bebouwen
Den akker onzer ziel.
Priester des Allerhoogsten
Behoud ons in eer en deugd
Opdat wij eenmaal oogsten
Een eeuwigheid van vreugd."

- Deurenwagen

"Ons duifjes doen groot reizen,
Maar Gij moet daarom niet peizen
Dat zij niet elken keer
Komen naar 't Noordeinde' weer.
Vandaag toch willen zij niet verder,
Want bij 't feestje van onzen Herder
Kullen zij met veel fatsoen
Voor hem een eereluchtye doen."

- Boerenwagen - Jeugdafdeling!

"Indian op de landouwen
Zoo groote regen viel,
O laat ons ook bebouwen
Den akker onzer ziel."

- Poort - Dorpplaats

"Wees Welkom, achtbare Herder, leef hier talrijke, heilvolle jaren."

- Poort - Dorp: "Wees welkom Herder. Wil hier riete en eendracht zaaien,
Gij zult een rijken oogst van regen mogen maaien."

- Poort - Klooster:

"We wenschen U achtbare Herder, ruzig welkom bij uw nieuwe parochianen."

- Poort - Lizerne: "Het blinkt en het dreunt, verbljyd in het rond.
God houde onzen Herder hier goed en gezond."

- Poort - Lizerne: "Eerweerde Pastoor, wees welkom.
Doe steeds om wel en zie niet om."

We vonden nog 'n paar knipsels uit de "Poperingenaar", die betrekking hebben met de installatie van 'nieuwe Pastors: Het ene betreft de inhuldiging van Eerw. Heer Coustement als Pastor van Bixschote... op... H. Sacramentsdag 1930. Het andere dateert van 22-8-1930 en beschrijft de "aanstelling van... E.H. De Brabandere, als Pastor te Dranou-tre."

Ook daár werdijverde van ieders met opschriften, bloemen en kransen. Huizen en praalbogen werden versierd, de vlaggen uitgestoken.

Ook daár "een prachtige stoet in geestdriftige stemming." Na de liturgische aanstelling... een lunch "

We kennen de opschriften en "jaartalverzen" (chronogrammen), die de Dranouteraanen voor deze gelegenheid maakten. In de kerk hangen er "aan de doopfont, de Kerkpoort, het Hoogzaal, den Predikstoel, het altaar (en) aan den biechtstoel." Wij nemen er een over, nl. dit

"Aan de Kerkpoort": "Mocht, Herder, elk parochiaan
Voorzien zij ied'ers dag voortaan
De kerkpoort zult openmaken,
Eensdaags, na zijnen christen plicht
Op d'aarde trouw 't hebben verricht,
Ook binnens 's hemels poort gezaken."

Elders in het dorp waren er een hele reeks opschriften, waarvan sommige echt luimig zijn. We sommen er enkele op, want ze behoren tot de Vlaamse folklore. Ze zijn soms zeer 'gevat', schalks en ondeugend!

- "Goet aan de Basse-Ville" (een gebucht van Dranouter):

"Wees welkom, Eerw. Herder,
Halt! tot hier en niet verder.
Hier staan de Basse-ville liën
Om U hun wenschen aan te biën.
Wij verzekeran U onzen verbied en trouw.
Als zij doet uw diensten wat gauw
Begeeren wij gelijk een ander
Lang leven voor E.H. De Brabandere."

- Bij Wed. Godin: "E Verkoop allerhande waren,
Koffie, ryst maars geen bananen.
Daarbij vindt ge "In de Zwaan",
Waar elkaars is zeer voldaan.
Goed bier of een ditje of een datje.
Doch voor U tap ik van 't paketsvatje."

- Bij Wed. Deberdt: "O Herder wees gegroet
Doet de Mis kort en goed;
In de preekstoel een kwart,
In de biechtstoel niet te hard,
Dan zult zij alom zijn bekend
Als een allerbesten werlt."

- Bij Aernaezt J.: "De smaden die dloppen en kleunen
En zich om niets bekreunen
Willen toch met alle liën
De Heer Pastor hulde biën."

- Bij Bourdein Em. : " Wij kloppen, kleunen, schaven
Voor allen die er naar vragen.
En boer en heer, mijn vriend,
Zijn hier allen wel bediend."
- Bij Dondoyne René : " Wees welkom, o Herder
En voor uw vleesch ga niet verder,
Ik Verkoop saucissen en korteleuten
om de Dranoutenaars te vetten.
En daarbij een goed glas bier,
Heer Pastoor kom maar al hier."
- Bij Dondoyne Richard : " Heer Herder wees welkom hier
Wij schenken steeds een goed glas bier.
Vindt Gij hier ook soms wat last
Ik Beschik een rijwiel dat U past."
- Bij Hennin C. : " Al de pintjes bier
Die op vandage hier
Worden getapt en geschonken
te smaken dubbel goed
en worden met blij gemoed
op Uwe gezondheid gedronken."
- Bij Baron T. : " Wees welkom, beste Herder,
Komt tot hier en niet verder.
Hier woont een bakker goed
Die voor den honger alles doet."
- Bij Derabreu Fl. : " Wees welkom, beste Herder
Voor uw brood ga niet verder,
Want bij Florent den bakker
Is men steeds altijd vroeg wakker,
Om U te dienen met ter spoed
Van beste koeken en lekkergoed;
Specerijers, chocolat en pain d'epice
Zult Gij ook vinden bij Alice."
- Bij Delamane J. : " Ons werk bestaat hier aan behoer
Voor ieder tracht men wel te doen;
En als we keden 't huis parseeren
't Is om den Herder te vereeren."
- Bij Delamane A. :
" De beste wenschen Heer Pastoor
Van Haleen en Alidoor.
Wilt Gij verwe of tapijt
Ik bedien U steeds met vlyt."
- Bij Devos Ch. : " Ik Verlate mijn zate
En kom op strate
Want St. Crispijn
zou spijtig zijn,
Moest Hij eens zien
Dat ik onzen Herder
geen hulde zonde bier."

- Bij Huzghe P. : "Wilt gij maken dat wij zien
Het uur der berke van hier
Wij samen zouden 't bien
Dat gij lang mocht blijven hier."

Op 7 juli 1930 had Pastoor De Jaegher zijn eerste berkraad. De verpachting van het 'berkgoed' kwam er ter sprake. De pachters werden, "dinsdag 9 juli, opgeroepen ten gemeentehuize, ten einde te vernemen of zij hun pacht, ingaande met 1933, zullen vernieuwen, en dit aan de voorwaarden vastgesteld."

Bovendien wordt er volmacht gegeven aan E. H. De Jaegher "om de vergoedingen van oorlogschade en het bedrag der interesten aan de berke van Luiddschote toekomende, te ontvangen."

En maand voordien was E. H. Leopold Storme, kapelaan te Elverdinghe in November 1900, dienstdaende pastoor op dezelfde parochie vanaf Mei 1915 en daar tot kerker... geïnstalleerd den 7 Februari 1920, gestorven in den nacht van 8 Juni, dag van het H. Hartefeest."

"Zijn gedrag gedurende den oorlog -- zo schrijft de Poperingse raar -- was bewonderenswaardig. Overigens E. H. Pastoor Storme had vroeger reeds het bewijs geleverd dat er onder zijn priesterkleed een bijzonder moedig en menschlievend hart klopte. Toen hij te Maenen als leeraar verbleef, haalde hij, op 't gevras af zijn leven te verliezen twee vrouwen uit 't diepe water; daarvoor kreeg hij het eereteeken voor moed en zelfopoffering. Verscheidene andere eeretekenen bevoorlief hij en na den oorlog zag hij zich gepromoveerd tot Ridder van de Leopoldsorde."

"Waarlijk die belooning had hij niet gestolen, want gantsch den oorlog bleef hij, als schut en steun, bij de overgebleven parochianen op de zoo bestookte gemeente."

"Het rijmpje dat we, ter gelegenheid van zijn plechtige aanstelling, boven Meester Tambourin's noodwoning konden lezen, doelde op Pastoor Storme's heldhaftige houding gedurende (die) lange jaren: "

De oorlog sloeg alles plat,
Wat Elverdinghe ooit bezat.
't Was wee en ramp bij hoopen!
Maar wat de vijand nooit en kon,
Behoort hij hier alles overwon
Was Pastoor Storme doen loopen."

"Wanneer de vijand op 18 april 1915 onze heerlijkhe berke in stukken schoot, juist na de eerste Zondagsmis, trok E. H. Storme, toen kapelaan een 500-tal meters meer Westwaarts naar de hoere van Em. Lalicur. Daar verbleef hij tien maand. De kelder-

haver van die hoeve werd in kapel kerschappen en daar deed E. H. Kapelaan de Goddelijke Diensten.

"Na dien tijd durfde er niemand meer die weg beschoten hoeve benaderen en nu trok onze goede priester naar de Galgeboschen aan de uiterste Westgrens van de gemeente, Hij verbleef bij Jules Gheeraert en had er de route als kapel. Al de kerkelijke diensten hadden daar plaats, drie kinderen kregen er het heilig doopsel en vier overledenen mochten van de route naar 't nabijliggende bekkhof.

"½ Gebeurde ook dat Pastoor Storme op de binnenvlaats rinde hoeve Cardoen een openluchtmiss deed. Een Fransch militair muziek luisterde op en de manschappen en overgebleven burgers schikten zich rond den overgrooten mesthoop, terwijl de obussen, soms tot op weinige meters van heel den vromen groep, zich bezig hielden met hun kelsch vernielingswerk.

"Met December 1916 krijgt E. H. Storme de schuur vrij op de hofstede van Ch.-L. Cardoen en dadelyk kerscht hij ze tot park. Na weinige dagen lijkt het al binnen geen schuur meer. Nu heeft hij zijn afzonderlyke kerk en kent te midden van al die ellende weer ruime volcoming.

"Op 19 Februari 1917 verkrijgt hij van Ch.-L. Cardoen, de toelating om 't kennekot van de hofstede, tot pastory te maken. De kenne moeten buiten, men poestot alles op en E. H. Storme trekt binnen met zijn getrouwe en uiterst verdienstelyke meid, Marie, die hem in alle lastige omstandigheden ter zyde bleef.

"Het kennekot van Cardoen kwam vermaard onder de soldaten. Wat al bezoeken hij daar van de frontsoldaten ontving, gaat alle gedacht te boven. Hij is de redder geweest van menig vlaamsch soldaat, die op 't punt stond zedelyk te vergaan."

"E. H. Pastoor Storme was een diepvrome, een correcte priester, een overmoeybare werker voor 't goede. Hij zal rusten in den grond rinde gemeente, die hij zoo hartstochtelyk liefhad en waarvoor hij zooveel last heeft gedaan."

Pastoor De Jaegher van Luidschote was aanwezig op de uitvaart van deze bewonderenswaardige priester uit een buurgemeente.

En van de eerste aantekeningen van Pastoor De Jaegher handelt over het zomeruur: "De dagelykhe miss zal te zomertijde gedaan worden te 7½ u. 's Zondags (begin) de eerste Miss te 7½ u. (en) de Hoogmiss te 10 u. De scholen beginnen: 's morgens te 8½ u.; en 's namiddags te 1½ uur."

Er kwam een nieuw "gemak", binnen de pastory ... in buiten het huis, aan de zijgerel (werd er) een put met beton-bak aangelegd, door de gemeente geleverd.

'Vaderlandse plachtheden' werden in 1930 ook te Luidschote gevierd: — "België's Eeuwfeest werd ter gemeente op 27ⁿ Juli gevierd, met gelegenheidsvermoen in de kerk, optocht naar het gedenkteeke der gesneuvelden, na de hoogmis, met zang, declamatie en aanspraak van den Heer Remi Peccau, burgemeester."

— "Tijdens de kermisweek, door een jaargetyde voor de gesneuvelden, op donderdag 18 September, te 9 u. met gelegenheidsaanspraak en optocht naar de gedenkteeke van de gesneuvelden en naar het Fransch gedenkteeke, te Steenstrate;"

— "Den 11ⁿ November, vrydag van den Wapenstilstand, door een jaargetyde voor de gesneuvelde soldaten en (burgerlijke) slachtoffers, (vanwege) den Oud-Brudersbond, (met) optocht naar de beide gedenkteeke."

— In September 1930 werd in den hof der pastorij, tegen den muur der Speelplaats der knechtenschool, eene bergplaats of loods geplaatst in beton, geleverd door het huis Pechegher en Cie, N.V., te Doperinge, ten prijze van 2.954,30 frank."

— De twee pachters van de percelen kerkland te Boezinge — gemeenschapelijke eigendom van de kerkfabrieken van Luidschote en Bilschote — moeten sedert 1930, het dubbele aan pacht betalen: Voor M. Augustijn wordt het 200 fr., voor M. Deman: 80 fr., "het zij" 180 fr. voor 87ⁿ a 10 cent." Deze twee partijen liggen aan de Sabestraat te Boezinge, palende aan het land van M^r: Verwuyse Albert."

— We verhalen hier even dat "Zufvrouw Elodie Keirsebilch, met klooster-naam Luster Edmonda, woonachtig te Luidschote, dochter van Edmond en Leonie Beclap, (landbouwers in de Middelastraat), haar kloostergelof ten uitdruk te Lendaleda den 9 September 1930."

— In het Parochieboek is er een kleine, doch weinige duidelijke foto bewaard van de "Heiligheid aan het gedenkteeke der gesneuvelden, den 19-9-1930." Heer Remi Peccau, leest eene redevoering". staan ook op de foto: Eeuw. Heer De Jaegher, pastor; Heer Omer Decorte, schepener; Heer Placide Neron, raadslid en voorzitter van den kerkeraad; Heer Joseph Balduck, schoolhoofd (en) Heer Isidore Van Eecke, raadslid."

Deze foto is te weinig "scherp" om haar hier te kunnen overnemen.

De eerste kerkeraad, waarop Pastoor De Jaegher aanwezig was, had plaats 'ter pastorij' op 5 oktober 1930.

Er werd vooreerst beslist dat "de pachters zullen ontvangen worden ter pastorij, den donderdag en vrijdag 23 en 24 oktober, van 9 tot 11 u. de pachters zullen schriftelijk verwittigd worden."

Pervolgens is er sprake van de "Erfenis Marie Vandelaanste, huisvrouw van Florant Desmytten, overleden den 27 maart 1930"; waarbij zij haar "deel in een kapelletje en in tien aren grond daarmede gaande" legateert aan de Kerkfabriek te Luidschote. De kerkeraad beslist het legaat te onderwerpen aan het advies van Mgr. den Bisschop en aan de bovengede overheid de machtiging te vragen."

Zitting van 4 januari 1931:

— De kerkraad beslist het dak der kerk te doen nazien en herstellen.

Door de wind waren er 2 veerstpannen van de kerk afgerukt (en) eenige schaliën gebroken

—² Mr. Constant D'Huveltere, eere-notaris te Yper² heeft pacht gevraagd voor zijn pachter, Heer Joseph Vincent, van een perceel (kerk) grond, gelegen te Noordschote². Deze partij² beslaat 29 a. 20 centiaren ... en paalt aan de hofplaats.

—² Als stoelzetter werd in januari 1931 aangesteld: Jerome Glorie en als kerkhuischer Marie-Louise Glorie, in vervanging mrs Vrouw Gilvie Depuydt, echtgenote van Aloïs Vandermeersch, overleden den 1 januari 1931, die beide werken deed. De stoelzetter ontvangt 20% der opbrengst der stoelen. Een stoel betaalt 0,10 fr. (voor den oorlog: 0,02 fr.) de kinderen der scholen betalen 0,05 fr. de jaarabonnementen zijn aan 10 fr. (voor den oorlog: 3,00 fr.) ... De kerkhuischer ontvangt 500,00 frank's jaars.

— 17-3-1931: De drie klokstrangen werden vernieuwd. Zij werden geverd en geplaatst door Aloïs Vangheluwe, koordedraaier, te Woumen-Fonbershove. Ieder streng meet 25 meters, aan 5,60 fr. de meter, het zij 140,00 fr. per streng.

— Op 5 april 1931 dient de kerkraad een van zijn leden, Florent Desmytter te vervangen. Deze laatste had immers zijn ontslag ingediend, "ten gevolge van verandering van woonst. Hij was lid van den kerkraad sedert 5 oktober 1902, en sedert dien lid van het bureau en schatbewaarder." In vervanging van de H. Florent Desmytter wordt de Heer Charles Logier tot lid van de kerkraad gekozen. Placide Vieren en Henri Costenoble blijven resp. voorzitter en schryver, Henri Nynghaer wordt schatbewaarder.

—² In januari 1931 werd² aan het orgel der kerk een geruchtlooze ventilator geplaatst, door de zorgen van den heer Jules Ameentens-Tanghe, orgelmaker te Meeuwen.

"De elektrische motor komt van het huis Meidinger van Bazel (Zwitserland). Hij draait 1430 toeren per minuut, volgens driedigigen stroom (courant triphasé), 220 volt, 50 perioden. Prijs: drie duizend zevenhonderd frank.

"Aan de maatschappij voor elektriciteit werd betaald voor aansluiting van den stroommeter: 331,30 fr.; voor de elektrische leiding: 379,80 fr.

"Aan Hilaire Ooghe voor het maken van een houten dekfel ten bescherming van den motor: 45,80 fr.

De stroom wordt geleverd als drijfkracht ten prijze van 1,60 fr. per kilowatt, terwijl de stroom voor de verlichting geleverd wordt aan 2,30 de kilowatt. De huurprijs van den stroommeter der verlichting der kerk is 2,00 fr. (de huurprijs van den (nieuwe) stroommeter bedraagt 5,00 fr. te maande.

"Ter onderhoud van den motor dient de ventilator regelmatig gete te worden, bij voorbeeld alle zes maanden. Lichte olie moet gegoten worden langs den voorkant en langs den achterkant."

Pastoor de Jaegher was heel precies in zijn beschrijven van de gebruikwijze. Hij dacht aan zijn gebeurlijke opvolgers -

"Men heft" - ~~gaat~~ gaat hij verder - "het dekselken op en giet wat olie in de opening van den voor- en van den achterkant. Het is genoeg dat men de olie zie in het buisje dat wat lager dan de opening te zien is, giet men te veel olie, die buis zal loopen."

U-leest het: nuttige, praktische wenken.

- Tijdens de samenkomst van de herenmeesters op 5 juli 1931 wordt er gesproken over de vernieuwing der pachten.

"Volgens de wetten van 7 maart en 7 mei 1929, die de verpachting der grondgoederen der openbare besturen grondig hebben gewijzigd, zijn de eigendommen vatbaar voor herverpachting. De loopende pacht neemt maar einde mits opzegging, gedaan ten minste 2 jaar voor den vervaldag. In oktober 1930 werden aan de pachters de nieuwe voorwaarden kenbaar gemaakt. De nieuwe pachten werden door de provinciale machten goedgekeurd. Al de pachters hebben aanvaard." geen wonder!"

- Pastoor Leo de Jaegher schafte zich de 5de augustus 1931 een stel tapijten aan voor zijn kerk, die er nog geen bezat. Hij kocht drie grote Moha-tapijten of karpetten en twee kleine karpetten.

- "In Oogstmaand 1931 werden in de baldes zes vakken gematst om voorraad te bergen."

- E.H. de Jaegher zorgde er ook voor dat de kerkfabriek "de Brandverzekeringen, (afgesloten met de Verzekeringmaatschappij van den Belgischen Boerenbond)" aangepast werden.

1) De kerk met aanshoorigheden en inhoud was - volgens polis van 20-11-1927 (indigend den 20 februari 1930) - verzekerd voor 666.000 fr. (namelijk 500.000 frank op het kerkgebouw en 166.000 fr. op den inhoud der kerk). Jaarlijkse premie: 278,00 fr.

"Den 20 oktober 1931 werd de oude polis vervangen door een nieuwe, afgesloten voor tien jaren, 123 dagen (vanaf 20-10-'31 tot 20-2-'42) (Agentschap Brugge). De verzekerde som werd ge-

bracht op 850.000 fr., 'namelyk 600.000 fr. op het kerckgebouw (kerk, toren, sakristij en aanhoorigheden) en 250.000 fr. op den gantschen inhoud - Premie : 240,00 fr. voor het gebouw, 125,00 fr. voor den inhoud, hetzij te samen met eene premie voor ontploffingen van allen aard 242,50 (fr.) een bedrag van 407,50 fr. premie 's jaars, den 20 februari."

2) De Pastorij kreeg ook een nieuwe polis (Agentschap Luidschote - M^o: Verhaeghe Arthur). 'De verzekering op het gebouw der pastorij, met wachhuis en aanhoorigheden' liep van 25-11-1927 tot 20-6-1938. Verzekerde som : 100.000 fr. ; jaarlykse premie : 40,00 fr. ; vervaldag : '10 juni van elk jaar.'

3) Twee woonhuizen, eigendom der kerckfabriek, gelegen in de Korste Weststraat te Luidschote (weg van de pastorij naar den weg naar Everdinge), (tegenwoordig bewoond door Vrouw Widuwe Theofiel Vanlanberghe - Mathieu Julie en door Honoré Haeghebroeck - Scho-reel Leonie) waren eveneens verzekerd bij Arthur Verhaeghe, voor 'een tydperk van 10 jaren, 6 maanden (1-12-'27 tot 1-6-'38)

'Voor ieder woonhuis : verzekerde som : 25.000 frank. Premie : 25 frank. Vervaldag : 1 juni van elk jaar. 'De jaarlykse premie is haalbaar bij de huurders."

— 'In november 1931 wordt een nieuwe brievenbus aan de voordeur der pastorij aangelegd met bronzen opening (prijs : 65,00 fr. en houten kas met glazen deur (28,00 fr.).'

Erg doorzichtig go'it 'glazen' deurtje, maar hoelang zou het 'geheel' zyn gebleven ?

— 'Op maandag 10 doct 1931, kwam L. E. H. Verwecke, deken te Do-peinge, een kerhelijk bezoek doen. Te 8 1/2 's morgens werden de kinderen ter kerck ondervraagd. Na (het) bezoek der kerck en der sakristie, had ter pastorij eene byeenkomst plaats met den kerck-raad.' Dergelyk dekanaal bezoek geschiedde of er toe.

— Op de vergadering van het kerckbestuur, de 4de oktober 1931, was burgemeester Remi Peccau eveneens aanwezig. De pachtbrieven dienen 'geenregistreerd te worden en eventueel keuzien.

De gouverneur, baron Janssens de Bisthoven, had een 'circulaire gestuurd naar 'de gemeentebesturen, Commissies van Operebaren Onderstand en Kerckfabrieken der Provincie.' (27-1-1932).

Daarin moeg hij 'byzondere aandacht voor 'de zeer ernstige moeilijkheden welke de landbouw .. doormaakt, tengevolge van de inzakkig van de prijzen der landbouwvoortbrengselen ...

'Wat deze crisis nog verscherpt - schryft hij - is het feit dat de thans in voege zynde huurprijzen meerendeels vastgesteld werden in voor den landbouw gunstige jaren en in vele gevallen, tot een

wezenlijk overdreven bedrag werden opgedreven." Hij dringt er op aan dat men zorgvuldig zou nagaan "of eene herziening dezer prijs zou zich niet opdringt, niet alleen in het belang der betrokken pachters, maar ook nog in het voordeel van (de resp. besturen).

"Tijdens de - alhoewel min hevige - crisis" - zo vervolgt hij - welke de landbouw gedurende de jaren 1880-1895 heeft doorgemaakt, hebben inderdaad vele openbare besturen, bij gebrek aan tijdig doorzigt, de onderwindig opgedaan dat vele pachters in moeilijkheden geraakten, de hun toevertrouwde niet meer in voldoende staat van bemesting onderhielden, dienvolgens kunne opbrengsten nog zagen verminderen, en, in de onmogelijkheid gekomen zijnde om kunne pachtprizen te betalen, zeer dikwijls de landerijen in een minderwaardigen toestand overlieten. De Openbare Besturen waren dan verplicht aan zeer lage prijzen en mits toekennning van allerlei voordeelige voorwaarden nieuwe huurders te zoeken.

"Om eene hernieuwing van dezen toestand te voorkomen en tegelijkertijd de landbouwers deze moeilijke periode te helpen doornaken, ware het gepast te onderzoeken of de thans in voege zijnde huurprizen nog aan de huidige omstandigheden aangepast zijn en, zoo dit niet het geval is, de pachten bereidwillig te herzien en zoo noodig te verminderen."

In gevolge dit schrijven stuurt de kerkfabriek een aantal documenten naar de Bestendige Deputatie, onder meer een "staat van vergelijking der (pacht)prizen."

— Uit het verslag van de zitting van de kerkraad, gehouden op 3 januari 1932, vernemen wij, o.m., dat de "Openbare Onderstand", - op verzoek van den E. V. Pastor - "de som ter ontlasting van hare fondatiën, gebracht (heeft) van de som van 55, 53 fr. tot 275, 00 fr., het zij omtrent 5 maal verhoogd."

— Op donderdag 7 januari 1932 werd er te Luidschote "een plechtige dienst gezongen ... voor Mr. Waffelaert, overleden bisschop, te 8 1/2 (u.). Gedachtenissen met portret werden aan de offeranda uitgedeeld."

— Op zondag 7 februari 1932, had tussen vespers en lof de wijding plaats van een nieuw beeld der H. Brigida, na eene aanspraak door den E. V. Heer Pastor. "Den 12 februari 1903 werd ook een beeld van de H. Brigida ... gewijd door E. V. Heer Lagace ..., doch dit beeld werd verwoest met de kerk in 1914. De leden der Boerinnengilde hebben het gedacht opgevat een nieuw beeld te schenken. Zij deden eene omhaling onder de leden en ook bij eenige niet-leden. De omhaling bracht 1.260, 00 frank (op). Het nieuw beeld, geleverd door het huis L. Jacquart - Carreer te Brugge, is 1, 20 m. hoog, gebelilderd met echt

gouden bord-aan mantel, kost 750,00 fr. Het overige geld dienda om te helpen twee nieuwe kruans-kandelaren bekostigen, die voor de beelden moesten geplaatst worden."

— "Een nieuwe kwispel met koperen handvat, werd aangekocht (bij) Speybroek (te) Ieper, op 27-6-1932. Men betaalde er 85 fr. voor. "Bij den zelfden werd ook een "missale defunctorum" aangekocht voor 50 fr."

— "In oktober 1932 werden ter kerk geplaatst twee gothische voetslukken voor heiligenbeelden, in casu: voor het beeld van (de H.) Jozef en van den H. Antonius, in eikenhout, met offerblokken in het midden, deze offerblokken zijn gesloten met cylinder-sloten Yale. Voor ieder slot zijn er twee sloten. Deze „diensen goed bewaard, want voor de Yale-sloten zijn er maar twee sloten per slot."

De "voetslukken" werden geleverd door het huis Frans de Jaegher, Latimistraat, Schaerbeek (Brussel). Prijs: 1.300 fr. per voetsluk."

— "In oktober 1932 werd een stalleken voor Betlehem gemaakt omstrent dat tot de verpakking der voetslukken had gediend. Kost: honderd frank."

— "Donderscheren." Een donderscheren werd op den toren geplaatst tijdens den opbouw der kerk door M^r: Boone, (uit Maulebeka). De Heer Davelooge, ondernemer der kerk betaalde (daarvoor) 1.500 fr. De kwijting was nog bij hem. Hij toonde ze aan E.H. de Jaegher."

— "In oktober 1932 had de gemeente-verkiezing plaats. Bij deze van 1926 waren gekozen geworden: "Remi Peccu, Omer Decorte, Gaston Lewidan, Florent Desmytter, Isidoor Van Eecke, Cyriel Huyghe en Placide Vieren. Een tegenkandidaat stelde hem, maar werd niet verkozen. M. Remi Peccu is burgemeester, Omer Decorte en Florent Desmytter schepenen."

"In 1930 verhuist M^r: Desmytter naar Doperinge en wordt als schepene vervangen door M^r: Cyriel Huyghe, die echter in april 1931 schielijk overleed, overreden door zijne kar, en op zijne beurt vervangen werd door M^r: Isidoor Van Eecke, als schepene. Placide Vieren overleed in augusti 1932."

"In 1932, met de verkiezing, trok de schepene Omer Decorte zich terug. Er waren twee lijsten en er werden 261 brieven uitgebracht. Daarvan waren er 32 "bonta" en 8 blanke en ongeldige."

De Heer Rogier haalde 101 voorkeurstemmen en de Hr. Mynzheer: 91. Lijst I had zes verkozenen; Lijst II (met Durant) 4.

"Orde der gekozenen: 1) Peccu, 2) Lewidan, 3) Rogier, 4) Mynzheer, 5) Tahon, 6) Durant, 7) Decorte. Isidoor Van Eecke, die nochtans 65 (voorkeu)stemmen had behaald; en Cyriel Schorreel (24) werden niet gekozen. Emarré Decorte, Louis Durant, Charles Rogier en Henri Mynzheer zetelden voor het eerst in de gemeenteraad. Durant behaalde 47 stemmen (waaron 28 bonta) en kwam door "het kiescijfer" toch in de raad."

- "Den 1 September 1932 ontving E. H. de Jaaghar," als geschenk en aan de kerk afgestaan, een albe (met bruin borduurwerk), twee surplices voor priesters, een geborduurd altaarblaad, een hoord, twee corporalen, twee humeralen, drie vingerdoeken, elf stoel-kragers.
- Tijdens de zitting van de kerkraad op 2 oktober 1932 werd "hulde gebracht" aan den heer Placide Vieren, voorzitter van den kerkraad en van het bureau, overleden den 5^{en} Dooft 1932, die lid was sedert oktober 1902 en voorzitter sedert April 1927."

Placidus, Aloisius Vieren was te Luidschote, de 26^{en} april 1845, geboren als zoon van Carolus-Josephus en Amelia, Sophia Verbrigghe.

Hij werd hier op 9 augustus 1932 begraven (BMD II, p. 113, no. 7).

"Tenszinde Placide Vieren te rouwen" dienden er buitengewone verkiezingen gehouden te worden.

"Charles Pype, rentenier," werd, "met algemeenschap van stemmen, als lid van den raad verkozen. De heer Emeric Decoste werd voorzitter

Tijdens de vergadering werd er lezing gegeven van een uittreksel van het testament van M^r. Placide Vieren, overgemaakt door M^r. Wilfried Van Eecke, notaris te Doperinge."

Voor notaris en twee getuigen had Placidus, Aloisius Vieren's zijn testament overvoten wil "gedicteerd" op 13-1-1926. Daarin zegt hij o.a.: "Ik wil dat de steenen gedenkzuil te plaatsen op mijns graf een waarde van één duizend franken hebbe en dat mijns naam en de voornamen van deze van al mijns eigers broeders en zusters daarin ingebekeren worden..."

"Ik geef en legateers aan de kerckfabrick van Luidschote een kapitaal van drie duizend franken, onder last, eeuwighdurend, een jaargetijde te doen celebreeeren voor mij en mijne zuster Leonie, met brooddeel van veertig kilos, aan de armen der gemeente en ook eeuwighdurend de namen van mij en van mijne zusters Leonie en Lucie in te bekriven in het jaargebed..."

Het kerckbestuur "besluit dit uittreksel aan het oordeel van zijne Excellentie Mgr. de Bisschop te onderwerpen.

"Het volledig dossier wordt ingediend bij het Gemeentebestuur, om aan het advies van den gemeenteraad onderworpen te worden. Het Gemeentebestuur moet het dossier naar het provinciaal bestuur overmaken, dat het advies van de geestelijke overheid zal inwinnen."

We hebben vroeger reeds over de plaatselijke Boerenrijde geschreven (LANTINGEN, dl. XIV). Te was hier reeds "den 15 April

1923 opgericht geworden. De Boerengilde heeft zich ontwikkeld en is sedert in verschillende afdelingen uitgegroeid: Boerengilde, Boerimengilde, jeugdafdeling (jongheden), spaar- en leengilde, Beter syndikaat, éiarmijn, verbond, aankoopafdeeling.

We onderbreken hier ons verhaal want we kregen zo-pas een zeer oud gedachtenisprentje, dat door de Heer Georges Vandenberghe welwillend werd ter beschikking gesteld voor opname in onze Landingen. Het dateert nog uit 1874 en werd gedrukt door 'Simon Lafonteyne' te 'Ypre', ter gelegenheid van het overlijden van Petrus Vallaeys, 'President van den Kerkrad van Luysdebote', ten tijde van Pastoor Ludovicus Delva (+ 2, 1883).

+

GEDACHTENIS
van

PETRUS VALLAEYS,
geboren te Vlamertinghe den 6 Februari 1801,
weduwaer van
Isabella-Theresia Spilliaert,
en van
Maria-Theresia Riem,
President van den Kerkrad van Luysdebote
en aldaer overleden den 28 October 1874.

~~~~~

Kom gebenedyde myns Vaders bezit het ryk dat voor u bereid is... want ik heb ziek geweest en gy hebt my bezocht. Math. 25, 34.

Gelukkig is hy die acht neemt op den behoeftigen en armen, den Heer zal hem verlossen in den kwaden dag. Ps. 40, 1.

Het was eenen rechtschapen mensch die uitmuntte in voorzigtigheid, naastigheid, liefde, sagtmoedigheid en behulpzaamheid voor synen even-mensch. Tob.

R. I. P.

Ypre, Druk, Simon Lafonteyne.

BELOFTEN
door O. H. JESUS Christus gedaan aan de
gelukkigzalige MARGARETA MARIA ALACOQUE in het
Klooster te Paray-le-Monial.

Ten gunste
der
MENSCHEN.

Bemind
zij overal het
HART VAN JESUS

100 dagen aflaat

Godsvrucht
tot zijn
HEILIG HART.

Mijn
JESUS
Barmhartigheid!

100 dagen aflaat

1. Ik zal hun al de genaden geven, welke zij in hunnen Staat noodig hebben.

2. Ik zal de vrede in hunne hultgezinnen doen heer-schen

3. Ik zal hen troosten in al hunne kwellingen

4. Ik zal hun veilige toevlugt sijn in het leven, maar overal in den dood.

5. Ik zal overvloedige zeges nimen verspreiden.

6. De zondaars zullen in mijn **HART** de bron en den eindeloozen ocean van ontferming vinden.

7. De laauwe zielen zullen

ijverig worden

8. De godvruchtigen zullen tot een groote volmaaktheid gevaken

9. Ik zal zelfs de huizen zegenen, waer in het beeld van mijn **HART** prijkt en geerd zal worden

10. Ik zal aan mijne priesters de gaven schenken om de versteendste herten te vernutven

11. De menschen die dese Godsvrucht begunstigen zullen hunne namen in mijn **HART** gegrift vinden, en deze zullen er nooit uitgewischt worden

(LEBVEN VAN DE GELUKKALIGE MARIA MARGARETA)

L. BOPTER. IMP. EDIT. A. PARIS
PL 500.
G. RUE DE MEDICINE.

We weten een en ander over **PETRUS. JOANNES VALLAEYS**, want we vonden hem herhaaldelijk terug in de Parochieregisters van Luysdebote.

"Geboren te Vlamertinghe, den 6 Februari 1801, als zoon van Petrus, Joannes Vallaeys en Colata, Coecilia Vallaeys, trouwde hij hier op zijn 20ste verjaardag (6-2-1821) met een weduwe die wel 20 jaar ouder was dan hijzelf. Ze heette Isabella, Theresia SPILLIAERT. Ze was "ex S. Joannis prope Ipras" en een dochter van Franciscus en Mari-or, Gaudentia Van Doolage. Ze trouwde drie keer: eerst met Petrus

Jacobus Logier, vervolgens met Joannes Baptista Blanchaert en ten laatste - de 6de februari 1821 - "cum dispensatione in cognatione spirituali" met Petrus, Joannes Vallaeys. Pastoor Jacobus Lefebure zegende dit huwelijk in (CMA I, p. 11, nr. 2).

De echtgenoten Vallaeys - Spilliaert lieten hier twee kinderen lopen, t.w.: 1) Petrus, Joannes (°Z., 17-11-1821 - † Z., 8-2-1826) en 2) Amandus, Desiderius (°Z., 27-6-1824 - † Z., 5-4-1829). Beide zoontjes werden geen 5 jaar oud.

Hun moeder, Isabella, overleed hier de 6de januari 1832 "aetatis quinquaginta annorum." (CMA I, p. 58, nr. 1).

Petrus, Joannes, Vallaeys hertrouwde later met Maria - Theresia Riern. Hij overleed - na ook zijn tweede vrouw overleefd te hebben - in zijn 74ste levensjaar en werd hier de 29de oktober 1874 door Pastoor Delva begraven (CMA II, p. 4, nr. 15).

Rond de jaren 1800 woonden er te Zuidschote nog andere gezinnen Vallaeys (Vallaeys-Delva; Vallaeys-Degrendel; Vallaeys-Duflou).

We zijn afgeweken van ons onderwerp en keren nu terug naar het jaar 1932 en naar Pastoor Dr. Jaegher die een zaal voor katholieke werken wil hebben. Hij schrijft dienaangaande: "Ter parochie bestond geene zaal voor 'blijvende' bijeenkomsten. Voor groote vergaderingen of feesten, moest gebruik gemaakt worden van de twee groote kamers van het gemeentehuis. Daar hadden namelijk de feesten plaats van de jeugdafdeling van den Boerenbond en der Boerinnen-gilde, de voordrachten met licht-beelden en andere vergaderingen, enz."

"Het gemis aan een eigen lokaal, de kleine oppervlakte der kamers van het gemeentehuis en de ongemakken daaruit voortvloeiend, brachten besprekingen voort met het klooster."

"In oktober 1932 werd beslist dat het klooster eene zaal zou bouwen aan de Ruzernestraat den muur zou optrekken en het lokaal, dat ook dient voor de vergaderingen der school, zou ten dienste gesteld worden van den Eeuw. Heer Pastor, voor de katholieke werken. Het klooster zou het gebouw zetten, de Eeuw. Heer Pastor zou zorgen voor de meubeleering en het onderhoud."

"Het noodige werd aangekocht: schermen (overgenomen uit den Volksbond van Poperinge), 100 stoelen (Type, Meenen), 70 zitbanken of zetels (Volksbond Poperinge), plaatsen van electriciteit, gordijn, enz. In overeenkomst met de B.J.B. (jeugdafdeling

voor jonkheden) en met de Boerinnengilde werd overeengekomen de onkosten te dekken met eene leening. De Erw. Heer Pastor verschiet het geld, aan dezelfde voorwaarden af de Spaar- en Leengilde. Kapitaal en intrest worden terugbetaald met de opbrengst der feesten, ingericht door de B. J. B^{ers} en de Boerinnengilde. Eens de schuld gedekt, blijft de meubeleering eigendom van de pastoor van Luidschote, ten dienste der werkers, de ontleening belooft 6.500 frank. Overeengekomen jaarlijks (een) pacht te betalen aan het klooster (van) 500 fr.

"De werken begonnen den 23 oktober 1932 en eindigden rond Paschen 1933. De nieuwe zaal werd gewijd door den Erw. Heer L(eo) De Jaegher, den 11e April 1933. Op Dondag 5 en Maandag 6 maart, terwijl de zaal nog niet geplakt was, werd de eerste tooneelavond aangeboden door de jeugdafdeeling der Boerinnengilde.

"Den Dondag 16 april (Paschen) en Maandag 17 April 1933, werd een tweede tooneelfeest aangeboden door de B. J. B^{ers} (jonkheden)

"Het batig slot der twee feesten liet toe een gedeelte der inrichtingskosten te bestrijden.

"Dank aan de medewerking van het klooster en aan den werking der jeugdafdeelingen der Boeren- en Boerinnengilden, beschikt de parochie over een passend lokaal, dienstig voor parochiale werken en inrichtingen, liggende in de lijn der katholieke actie of werking."

E. H. De Jaegher schrijft voorts:

"Ter pastorij bestaan twee toestellen voor lichtbeelden, aangevocht door bemiddeling van den Belg. Boerenbond, door den Erw. Heer Top, zaliger.

"Het eerste toestel (merk: 'Le Voyageur') dient tot het geven van lichtbeelden op glas; het ander (merk: 'Inofilm') voor lichtbeelden op filmen.

Senkend aan de latere gebruikert van deze toestellen geeft E. H. De Jaegher een gedetailleerde 'gebruikwijze', want - schrijft, hij - een "hogere voltage zou de lampen in gevreesd stellen te springen en de filmen verschoeien of verbranden."!

"Er zijn tiens films bij ... namelijk: nr. 712: Congo-Belge, Agriculture - nr. 742: Congo Belge: du portage à l'aviation - nr. 971: Ancien Testament, Série I - nr. 976: La Vache; de Koe - nr. 1082 tot 1084: La Révolution de 1830 I, II, III - nr. 1110: Histoire de Belgique; La Belgique sous la Domination Romaine - nr. 1520:

- nr. 1520: Incubation et élevage du poussin - nr. 1635: Contes de Ferrault, " U ziet het: 'voor elck wat wils."

"Dit alles behoort in eigendom aan de parochie van Luidschote en staat ten dienste van den pastoor en van de werken."

Er moeten nog heel wat inwoners zijn van Luidschote en van de Naaste Omtrek die deze vertoningen hebben bijgewoond.

— In februari 1932 werd de E. H. Pastor van Luidschote door Mg. de Bisschop aangeduid als Confessarius ordinarius (= gewone biechtvader) pro moralibus in Boezinge et in Westen, voor den tijd van één jaar. In mei 1932 werd hij ook aangesteld als 'extraordinarius' in Noordschote. De extraordinarius voor Luidschote was voorheen de E. H. Pastor van Biekschote. Sedert maart 1933 is het de E. H. Pastor van Noordschote. Het 'Ejus canonicum' bepaalde dat na negen jaren een andere ordinarius diende aangesteld te worden.

— Marmeren platen, " Ter herinnering aan twee fransche gesneuvelde soldaten werden, op aanvraag der familie(s) twee marmeren platen in de muur gezetigd, bij (het) h. d. Vrouw altaar.

Opschriften: "A mon fils Louis Fressenot du 1er Tonares, mort pour la France à Liège, Belgique, le 15 avril 1916. Regrets."

"A notre regretté fils Arnel Emile, fusilier marin, tombé à Luidschote 17-12-1914."

— De Heer Sylvère Doyhe, pachter van twee perceelen kerkland, had de gemeente verlaten en was te Templeuve (Provincie Henegouwen) gaan wonen. Hij had zijn pacht niet vernieuwd en zo moesten die twee 'loten' openbaar verpacht worden.

De kerkraad besliste daarom in zitting van 1 januari 1933 dat "volgende bericht zal uitgeplakt worden aan het Gemeentehuis" (wij resumeren) -, : "den donderdag 26 januari 1933 (zal), te 10 ure, ten Gemeentehuize van Luidschote, in openbare zitting overgegaan worden tot de opening der aanbidding voor de verpachting van grondgoederen van het kerkbestuur, voor een termijn van negen jaar, aanvang 1 oktober 1932, als volgt:

- Eerste lot - gemeente Luidschote; 22 a. 5 ca. ..., palend oost de landen van M^r. D' Hurettere, zuid en west; wijlen Heer Merghelynch en noord: M^r. Jeanson ...

- Tweede lot - gemeente Noordschote; 29 a. 40 ca., palend noord en oost aan de landen van M^r. D' Hurettere, west aan de Oost-poelstraat ...

Het kohier der lasten en voorwaarden ... beruften in de parochie van Luidschote, alwaar alle inlichtingen te bekomen zijn.

"De aanbiedingen op zegel moeten, onder gezegden omslag, ter post aanbevolen worden ..."

"Een afdruktje" van dit bericht verscheen in "de Poperingenaar". Het werd ook "aan het Gemeentehuis uitgeplakt" en "de verhuuring werd op zondag 16 januari 1933, na beide Mussen, door den veldwrechter afgekondigd."

De opening der aanbiedingen gebeurde op 26-1-1933.

Voor lot I was er 1 aanbieding; voor lot II geen enkele.

Lot II, Laailand - Noordschote, 29 n 40 ca.; aanbieder: Vincent Joseph - brig D'Hevettore Constant (eere-notaris te Ieper) werd verpacht aan Joseph Vincent, landbouwer te Noordschote, voor 250 fr. 6 jaars.

Lot I, Laailand - Luidschote, 22 a., werd ter zitting verpacht aan Jules Masschelaer, landbouwer te Luidschote, aan den prijs van 170 fr. 6 jaars.

— Op 2 april 1933 grepen de jaarlijks verkiezingen voor de kerk-raad plaats.

De "Orde van intrade in den raad" was toen:

- 1) Emorie Decoste, sedert 3 april 1927 (in vervanging van Ch. L. Huyghe)
- 2) Henri Mynghaer, sedert 7 april 1929 (in " " " " Ivo Louwagie)
- 3) Charles Logris, sedert 5 april 1931 (" " " " Florent Desmytten)
- 4) Charles Dype, sedert 2 oktober 1932 (" " " " Placide Neron)
- 5) Henri Costenoble, " april 1921 (" " " " Achille Donck)
- 6) Joseph Tahon, " 2 april 1933 (" " " " Henri Costenoble)

Henri Costenoble, lid van de raad sedert April 1921, bedrijver van de raad en van het bureel, had de gemeente verlaten en was zich te Ieper gaan vestigen. De heer Joseph komt in zijn plaats.

— De nieuwe kerk van Luidschote was al ongeveer 30 jaar keropgebouwd doch nog altijd niet geschilderd.

De vroegere kerk, "door den oorlog vernield", "was geschilderd in olieverf. In het bestek voor keropbouw werd de schildering niet voorzien. Aan den dienst van schadeherstelling werd dit verzuim kenbaar gemaakt en gevraagd daarin te voorzien."

"Te dien gevolge werd onderzoek ingesteld den 10. 7. 31 door staatskommissaris Depoortere. Een verslag werd aan het Middenbestuur der Orlogschade gestuurd."

"Den 21 April 1932, onderzoek ter plaats van den heer Smet, opziener bij den dienst van vereffening van oorlogschade voor de zaak: "Herbouwing der kerk, herziening van oorlogschade."

"Den 12 April 1933: bezoek van M. Fiers, staatskommissaris te Poperinge. Daar de herstelling der kerk op naam der gemeente Luid-

werd gesteld, komt hij vragen hoever het staat met de herstelling der kerk. Hij kan de oorlogschade der gemeente niet sluiten, zoolang deze der kerk niet voltooid is.

"Daar al de dossiers van de kerk Luidschote te Brussel beruften", gaat Pastoor de Jaegher te rade bij E.H. Vanneste van Boezinge. Deze trekt, nog in april 1933, (naar Brussel) bij den dienst van oorlogschade. Het dossier wordt (er) gevonden. Het verslag van den Heer Smets is er bijgevoegd en luidt gunstig. Het dossier zal gezonden worden naar M^r. Verrekeren, staatskommissaris te Ieper, voor nader onderzoek!!!

"Den 10 Mei 1933, Brief naar M^r. Verrekeren, hoofdstaatskommissaris te Ieper, gestuurd door E.H. Vanneste, namens de kerkfabriek.

Pastoor was niet malts met betrek tot de "zaak: kerkfabriek en gemeente Luidschote". Hij wist heel veel... Hij schrijft:

"gevolg aan ons onderhoud van gisteren...", in het bijzijn van den Heer staatskommissaris Verbeke, gelast met het onderzoeken der zaak: "voltooiingswerken der kerk van Luidschote", heb ik nog eens mijn dossier goed nagegaan.

"Met mij moet u bekennen dat, tot heden, het dossier van Iper niet anders doet dan heen en terug reizen naar Brussel, zonder oplossing. !... Uit al die verrichtingen kan ik opmaken:

- 1) dat de Heer Coomans (= de architect van de heropgebouwde kerk) zich niets meer herinnert... en zulks is goed verstaanbaar;
- 2) dat de aannemer (= de Heer D'Havelooghe) bevestigt alles gedaan te hebben en hier is het ook klaar dat hij voor't schilderen mis is...;
- 3) dat de toezieners en experten er niet wijb uit raken...

"Voor mij - sinds jaren houd ik mij met de zaak bezig - weet ik dees: dat de kerk vóór den oorlog 1- heel schoon geschilderd was in lieverf en 2- een dubbel portaal had.

"Verders weet ik - en zulks is nate gaan in de papieren van den Heer de Haene, koninklijke Commissaris te Veurne, dat de waarde 1914, opgegeven voor de kerk van Luidschote, bedroeg: 176.000 fr. en het bestek Coomans: 115.458, 35 fr., hetgeen een verschil maakt van circa 60.000 fr., waarde 1914.

"Naar mijn oordeel zijn beide bedragen overdreven, het eene in onzen, het andere in min, doch niets wettigt het bestek Coomans, dat zoo ineens 60.000 fr. afneemt.

"Algemeen wordt bestatigd door alwie de kerk van Luidschote kende vóór den oorlog, dat de toren veel minder en lichter is en daar veel publieke meters metverij gespaard werden;

andenzijds is de kerk niet beter en grooter dan vroeger.

"Daarom is er voor mij maar eene manier om de zaak op te lossen: het staat vast dat de kerk niet hersteld is zooals vroeger en de kerkfabriek, dus nog hare eischen mag voorbehouden.

"Om toch alles te regelen in overeenkomst, stel ik voor over het verschil weerde 1914 heen te stappen en aan de kerkfabriek toe te staan: 1) Schilderen naar schatting goethals, b.w.: 28.625, 00 fr.

2) Portaal

15.000, 00 fr.

3) Bijwerken gedaan, waarvan opgave

in uw bezit, van de 12.000, 00 fr.

--- Wil dus, a.u.b., in dezen zijn uw bebluetselen opmaken en naar Brussel sturen. Ik ben bereid, zoo noodig, uitleg aldaar te verstrekken....

Nota: Merk op, a.u.b., dat in vormit van juni 1924 er sprake is van (een) kruiskapel, b.t.z. de kapel waarin het-Kristus-beeld, Calvarieberg, stond en er daarvoor geen aanvullende vergoeding werd gegeven. Dit zou eveneens in aanmerking mogen genomen worden met coëfficiënt van toen: $2 \times 3.000 \text{ fr.} = 9.000 \text{ fr.}$

Welke oplossing er ten slotte in deze 'zaak' kwam, zullen we later zien, 'de molen van de Staat maalt langzaam...'

— "Opaterdag, 1° juli 1933, werd hier ter kerk het H. Vormsel toegediend door Mgr. (Henri) Lamiroy (1931-1952) aan 20 knechten en 28 meisjes. We vonden achteraan in het RBA II de lijst van al deze vormelingen, waarvan de oudste nog in 1918, de jongste pas in 1928 geboren waren. Het loont de moeite hun namen hier te vermelden want velen zullen er hun eigen naam terugvinden:

- > 1. Julien Verhaeghe — 2. Gaston Lauwers — 3. Lucien Tierssoone — 4. Daniël Versaerel — 5. Oscar Deleforterie — 6. Albert Florie — 7. Camiel Keirsebilek — 8. Germain Hullebusch — 9. Jerome Degandt — 10. Gerard Huyghe — 11. Julien Keirsebilek — 12. Maurice Lauwers — 13. Lucien Lauridan — 14. Michel Maselis — 15. Gerard Vandewalle — 16. Maurice Verwisch — 17. André Carrein — 18. Florent Rondelé — 19. Emiel Smaghe — 20. Michel Verwisch.
- > 1. Jeanne Bossaert — 2. Bertha Keirsebilek — 3. Madeleine Fasseel — 4. Germaine Masschalain — 5. Madalaine Neppe — 6. Marcella Dewitte — 7. Maria Huyghe — 8. Martha Myngheer — 9. Alice Schorveel — 10. Adrienne Van Eecke — 11. Germaine Wouters — 12. Ma-

ria Blontrock — 13. Jeanne Calliau — 14. Marie-Thérèse Van Eecke — 15. Emerence Dewitte — 16. Germaine Fasteel — 17. Yvonne Maene — 18. Marie-José Van Eecke — 19. Maria Vandewalle — 20. Maria Vandewiele — 21. Alice Blontrock — 22. Anna Desmadril — 23. Maria Fochenoy — 24. Maria Senoen — 25. Raymonde Storme — 26. Maria Haerzebrouck — 27. Germaine Mynghere en — 28. Gilberte Storme."

"Maurice Six, zielelijk zijnde tijdens de vorming, werd gevormd te Boezinge den 15-7-'33 door Mgr. Lamiroy."

"Florent Rondalay, (° 10-6-14 te Ichtegem, Confirmatus ab Ill.º H.º Lamiroy, in aula (= kapel) episcopali, Brugis, die 9º aprilis 1936."

"Marie-Thérèse Lewidan ... confirmata in Lauwe, 8.6.'36."

De Vorming te Luidschote, op 1 juli 1933, van zoveel jongeren werd een indrukwekkende plechtigheid, die insloeg bij de parochianen, "daar het reeds 22 jaar geladen was, dat ter ter parochie de Vorming toegediend werd."

"Mgr., vergezeld van de H. E. H. Mahieu, groot-vicaris en (Z. E. H.) Vernecke, deken te Poperinge, kwamen per auto aan te 10 u., honoranda van Noordschote. Hij werd aan de kerkdeur afgewacht door de geestelijkheid en den kerkraad. Na de plechtigheid werd hij stoetsgewijze geleid naar de pastorie, waar hij ontvangen werd door den E. H. Pastor, den kerkraad, de burgemeester en schepenen, de onderwijzers en de Bew. H. H. Vandeweghe en Meisman, onderpastors te Boezinge en te Reninge ... Na wat gezellig onderhoud nam de E. H. Pastor het woord om Mgr. te verwelkomen bij zijn eerste bezoek aan de parochie ... Hij dankte de Bisschop en wenste hem milde zegeningen van God en eene goede en bloeke gezondheid?"

"Te 11½ deed Mgr. een bezoek aan het klooster, waar hij de verschillende beneden-plaatsen, de scholen en de zaal bezichtigde. Inte voor 11½ (u.) vertrok hij naar Elverdinge, waar hij het Vormsel rond 11½ u. zou toedienem."

"Gedenkteeken der Gebroeders Van Raemdonck"

"Op Zaterdag 19 maart 1933, daags voor den Yzer-bedevaart te Caerkerke (Diksmuide), (werd hier) een gedenkteeken ingehuldigd ter eer der gebroeders Edward en Frans Van Raemdonck, van Temsche, geboren te Luidschote, aan het Stampkot, in den nacht van 25 tot 26 maart 1917. Het gedenkteeken wordt als volgt beschreven door het Sekretariaat van den Bedevaart naar den Yzer' :

"Het Monumentje te Steenstrate is een ééinig stuk!

Het is een vorm van onderstand waarvoor twee zware kruisen in blokvorm omhoog rijzen, hoeksgewijze geplaatst, zoodat de kruisen elkaars een arm schijnen te geven; twee steenen broeders in geloof en liefde tot elkaar. Vooraan komt de plaat met de woorden, en tusschen de kruisen, in zwaar smeewerk, Frans (links) Edward (rechts) en de letters A.V.V. - V.V.K.

"Het zal een origineel en ééinig monumentje zijn in 't land. Het zal 5 meter hoogte hebben. Het ontwerp werd gemaakt door Mr. Karel De Bondt, kunstschilder, afné (de ontwerper van de prachtige ingangsbouw der krypte van het Ijzermonument).

"Heel het Monument is opgetrokken in BETONBROKKEN vande onderstanden van het Stampkot, dus van de stellingen, die in den nacht van den aanval werden ingenomen en in de lucht geblazen. Aldus zal het oorlogsmateriaal waarvoor zij sneuvelden, hier een wig getuigen van hun offer en thans dienen tot hunne hulde en vereering."

"Zoo wel de makkers van 23^e-24^e Linie, als alle Vlamingen, zullen dien Zaterdag 19 Augustus naar Steenstrate, op de plaats waar de broeders eens, in sublieme broedertrouw, in elkaars armen sneuvelden."

Tydens deze plechtigheid te Steenstrate, die zaterdag-namiddag, was de Heer Juliaan Platteau een van de sprekers.

E.H. Leo De Jaegher was, op zijn manier, een historicus. Al wat hij terugvond of te weten kwam over de geschiedenis van Zuidschote, tekende hij zorgvuldig op in het Parochieboek I (Liber Memorialis), de spreuk indachtig: "Colligite fragmenta, ne pereant." Hij deed wat wij proberen te doen.

In zijn 'geschiedkundige Aanteekeningen' schrijft hij o.m. over "De Generaliteit der acht parochiën" — "De oude Romeinsche heerbaan of 'krijgsweg' ^(die) van Castellum Morinorum (later Castell) naar de zee liep door Steenvoorde, Poperinge, Elverdinge, Zuidschote (Lizerna, Steenstrate), Merkem, 't oud woud van Torhout, Brugge al de Steenstrate, en verder op tot aan Aardenburg (Holland).

De oude heerweg was in sommige plaatsen met steenen bestraat, en om die reden noemt men deszelfs overblijfsels nog Steenstrate."

Pastoor De Jaegher citeert hier C. Tamborijn, "Geschiedenis van Elverdinge", blz. 19, die zelf verwijst naar Ch. Verschelde, "Étude sur l'antique Steenstrate", enz., gepubliceerd in "Annales de la Société d'Emulation à Bruges."

In een ander werk van Meester C. Tambouryn, "geschiedenis van Namertinghe", bl. 50, vond E. H. De Jaegher een nota over de Kemmelbeke. Hij neemt deze voetnoot over:

"De Kemmelbeke (die Luidschote beespoelt) draagt ten onrechte haren naam, want deze beek heeft haren oorsprong niet te Kemmel of aan den Kemmelberg, maar aan den Swarten - en Roodenberg. Zij is versterkt door de Scherpenbergbeke, door de Rosenhilbeke en, al de zijde van Namertinghe, door de Lombaert - of Braeybeke. De Kemmelbeke vloeit op 't grondgebied van Reninghelst, beespoelt Namertinghe, Elverdinghe en Luidschote, loopt tusschen Reninghe en Noordschote en werpt haar aan de Knoeke in den Yper.

Op sommige plaatsen vinden wij ook Kemmelbeek. Het is - schrijft Meester Tambouryn - waarschijnlijk een drukfout." !!!

Al zo'n dingen nam Pastoor De Jaegher over in het Parochieboek. Zo zegt hij b.v. ook een woordje over de toren van Luidschote ("gemaakt... in 1483"), over Meester Engel Depuydt, "geboren te Luidschote", den 8 september 1799 en "in leven hoofdonderwijzer en koster-orgelust te Elverdinge".

Hij citeert ook het "Eigenaardig Tartamerit" van Philippe-Jacques Decock (van Luzerne), gedateerd van 2 maart 1813

Pastoor De Jaegher weet dat C. Tambouryn dit document nog kon raadplegen "in de pastorie van Luidschote". Zelf vond hij het echter niet terug en schrijft: "Waarschijnlijk werd het vernield met den oorlog. Philippe-Jacques Decock was sekretaris der gemeente van het jaar 9 tot 13 der Fransche Republiek (1800-1804) en bekennt de akten als "derivain" "secrétaire de la mairie."

Het oude gemeente-archief van Luidschote was ten tijde van E. H. De Jaegher nog bewaard. Het zou later vernield worden, toen het Gemeentehuis in de vlammen opging.

Of hij zelf soms de oude archiefstukken raadpleegde weten wij niet. In elk geval citeert hij, uit Tambouryn's "Geschiedenis van Elverdinghe", een "Brief van Bijeenroeping" van de bestuurders "der generaliteit der Acht Parochiën", die dateert van 28-12-1701.

"De vergaderingen der "generaliteit der Acht Parochiën, splaten, branchen en heerlijkheden" wierden gehouden te Yper of te Elverdinghe (ten herberg "De Kwaan" of in St. Georges) doch later meesttijds in de zaal der greffie te Yper, genoemd het "Comptoir" oft "huis van de concourerie der Acht Prochiën."

Ziehier dan die "Brief van bijeenroeping", die Pastoor de Jaegher aanhaalt:

"Ypre, le 28 décembre 1701

Monsieur,

Madame de Spiers d'Elverdinghe m'a chargé de vous avertir que Messieurs les nobles vasseaux des huit Paroisses de Furn' ambrecht voudroient assembler le 4e de l'an 1702, étant mercredi, pour se trouver à sa maison à Ypre, à deux heures de relevé, à cause de son indisposition le Sr van Rhemen de la recette des huit Paroisses et Branches, en vertu de la survivance à luy accordé par lesdits seigneurs et dames en la place du Sr Pierre de Wavrans; partant elle espère que votre bienveillance aura la bonté de s'y trouver... "

(signé) H. de Wavrans.

Deze uitnodiging werd gericht tot: "Madame d'Elverdinghe", "Monsieur de Ramertinghe", "Monsieur le Comte de Waton", "Madame (l'abbesse) de Messines - Dame de Noort - et Suytschote -", "Monsieur de Reminghelst", "Monsieur le Prince de Hornes, baron de Loere", en Madame de Woesten."

Pastoor de Jaegher vermeldt ook twee boeken van O. Dambre "over de gevechten aan Steenstrate."

- In 1933 verscheen: "De offergang der gebroeders Van Raemdonck".
"Het is een dokument van bijzonder groote waarde en geen boek, tot hertoe verschenen, geeft een zoo juist en rijk op de Vlaamsche Tragedie van (den) Yper.
"Het werk behandelt, in 120 blz. druk, de twee heldenbroeders van af hun vertrek als vrijwilligers tot het tragisch verloop van hun sneuvelen in het "niemandsland" van Steenstrate. Het bevat een total foto's, waaronder eene prachtige luchtfoto van de stellingen van 't Stampkot, door onze vliegers genomen 5 dagen vóór den tragischen doodensit..."
- Ook verschenen; O. DAMBRE: "Stampkot" (over den aanval van de stellingen van het Stampkot (Steenstrate - Luidschote).

U merkt het; E. H. de Jaegher volgt geen chronologische orde. Hij verzamelt gewoon wat hij vinden kan.

Zo geeft hij op p. 69 de opschriften van de drie blokken, die ten zynen tijde in de kerktoren hongen, om op pp. 77-78 van het Parochieboek I alles te vermelden wat hij over de blokken aan de weet is gekomen.

Hij bezat een uittreksel uit Biehorf, dl. XV, bl. 16, een tekst die wij vroeger reeds geciteerd hebben, doch hier even herhalen:

"Het klokken geborsten wegende 550 pond; ende had Luyschouta gediend 60 jaer, ende voordien eenige jaeren geweest zonder klokke, alwaer getuyt was met eenen hooren als men misse zoude gaen doen.

"Drie nieuwe klokken zijn dan gegoten in Sept. 1717 door Ignatius De Coek van Heestart. Zij wegen 800, 600 en 400 pond aen 12-stuyvens het pond."

We laten E. H. De Jaegher nu zelf aan het woord:

"In 1914, vóór den oorlog, bezat de kerk van Luidschote drie klokken. [De-groote en de middelbare klok waren giften der parochianen in 1717, de kleine werd gegeven aan de kerk door het bisdom van Ieper - 'tada vacante?'].

"In de eerste aanvraag van oorlogschade worden zij door Eerw. Heer Van Campenhout, pastor, aangegeven onder de verwoeste kerkmeubelen. De kerk en de sakristie werden immers verbrand door opeenvolgende brandstichtende bommen, zij staan er geschat als volgt: groote klok: 2.000 fr. - middelbare: 1.600 fr. - kleine: 1.200 fr. - klokkenstapel: 1.500 fr.

"In 1923 werden zij als volgt geschat door M. G. Slegers - Causard, klokgieter te Tellin (België):

1- Waarde in 1914:	Klokken - 1.900 kgr à 3 fr. 30 de kgr.	= 6.270 fr.
	Montures	480 fr.
	Klokkenstel (charpente)	
	5 m $\frac{3}{4}$ à 2,50 fr de meter	1.250 fr.
		tamen: 8.000 fr.

2- Waarde in 1923:

- Klokken: 1.900 kgr. à 14,30 de kgr.	= 27.170 fr.
(Verhouding 1914 t.o.v. 1923 = $\frac{1}{4\frac{1}{3}}$)	
- Montures et placement (= ca. $7\frac{1}{3}$ x méér!)	3.515 fr.
- Charpente 5 m $\frac{3}{4}$ m à 950 fr de meter (sic!)	4.750 fr.
	(tamen) 35.435 fr.

De waarde der kleine klok die overblijft

maar geborsten is, omtrent 236 kgr.

à 8 fr. de kgr. = 1.880 " wordt van dit totaal afgetrokken.

"Er blijft (dus) als uitgave te doen:

33.555 fr.

Het gezamenlijke gewicht van de klokken van 1914 wordt geschat op 1.900 kg., waarvan ca. 236 kg. voor het kleinste klokje.

De klokken, gegoten in 1717, wegen alle te zamen: 1800 pond. Het oud-Nederlandse pond had een gewicht van ongeveer 500 gr. (16 onsen of $\pm 16 \times 31,25$ g. Het pond kon echter ook een gewicht betekenen ter waarde van 1 kg. Zou het om dezelfde klokken gaan? Men kan het betwijfelen.

De blokkengieter vermenigvuldigde in 1923 met coëfficiënt 4^{1/3}.

We lezen verder in de "aanteekeningen" van Pastoor Dr. Jaegher:
 "Den 12 oktober 1923 liet het Ministerie van Staathuishoudkundige Zaken weten dat het aanbod goedgekeurd was van Mr. Felix Van Aerschodt, blokkengieter te Leuven, ten bedrage van 29.958,80 fr. voor de levering en het plaatsen der blokken van de kerk van Luiddschote."

"Na den oorlog waren de twee groote blokken verdwenen." Over het wedervaren van de kleine klok, "terugggevonden in 1921 op eene Hofstade te Reninge" hebben we reeds geschreven.

"Daar de klepel der terugggevonden klok ontbrak, werd eene nieuwe aangekocht ten prijze van 50,25 frank.

Op zondag 26 juni 1921 deelde Pastoor Brys zijn parochianen mede dat de kleine klok "stevig en vast hangt en zal luider en kwart voor elke mis."

Watze toen al gebeurten? Landbouwer Jules Nouwweynck had ze kunnen redden "uit de handen der fransche soldaten, die ze wilden aan stukken slaan." Had ze toch al enkele forse "beiken" geïncasseerd?

"Den 3 juni 1924 bericht de blokkengieter Van Aerschodt dat de blokken gegoten zijn en dat zij in de tweede helft van Oogst 1924 zullen geleverd worden.

"Den zondag 17 Oogst 1924, werden zij, na het lof gewijd door Eerw. Heer Brys, dienstdoende pastor, met oorlof van het bisdom van Brugge. Na afloop der plechtigheid werd een lunch aangeboden aan de leden van het kerkbestuur. Uit eene nota van Eerw. Heer Brys: "Eerst geluid op (vrijdag) 22 Oogst

"De toornhoogte der drie blokken is: kleine si^b - middelbare: la^b - groote: sol^b (of la[#], sol[#], fa[#]).

"Het gewicht der blokken is: groote: 801 kgr. - middelbare: 615 kgr. - kleine: 442 kgr. = (samen) 1858 kgr."

Klok I en II wogen - volgens de gegevens waarover E. H. de Jaegher beschikte - samen 1446 kg.

"Feitelijk" - merkt Pastoor Alois Van Antwerpen (1943-1956) hierbij aan - wogen ze "bij de wegvoering (der 2 blokken)" resp. 940 en 550 = 1.490 (kg) "volgens de opgave der Duitsers." Dit laatste getallem zullen wel een "ruwe schatting" geweest zijn.

Pastoor Leo de Jaegher geeft ook de opschriften van de drie blokken: I. groote blok: "S^a Maria, Mater Dei et Mater nostra, O (ra) P(ro) N(obis) - Me fudit Loranii Felix Van Aerschodt"
 II. Middelbare blok: "S. Joseph, Ecclesiae Patronus et Patri-
 ae O. P. N. - Me fudit Loranii Felix Van Aerschodt."

III. Kleine blok - "S. Leonarda, protector hujus parochiae bello delatae A 1914 et A 1924 (sic!) reedificatae, O.P.N. - Me fudit Lovanii Felix Van Aerschodt." Het moet 1921 zijn.

Ik heb de tekst van de opschriften woordelijk overgenomen, zoals E. H. Lec. De Jaegher die naerschrijft, al heb ik wel enige twyfel over of paar kleine details.

Pastoor De Jaegher spreekt ook over het toren-uurwerk. Hij wist dat Luidschote er een bezat "voor den oorlog (1914)" en dat het vernield werd in (november) 1914, toen de kerk afbrandde en de toren instortte. Hij wist bovendien dat de "horlogie" aan de kerk was gegeven door Frans Goddyn. (bedoeld wordt: Petrus-Jacobus-Franciscus Goddyn, overleden te Bilschote de 5de september 1878, 71 jaar oud. Frans Goddyn was geboortig van Luidschote en werd hier de 9de sept. 1878 begraven (cf.: RMO II, p. 14, nr. 13). Hij was 1859 schatbewaarder der kerkfabriek."

"In de opsomming der vernielde kerkmeubelen" schat E. H. Van Campenhoudt de waarde van het toren-uurwerk op 2.500 fr.

"De Heer René Hondaghem, uurwerkmaker te Staden, deed de volgende schatting:

- 1) Horloge, die 'den Angelus' wekkerde 's morgens, 's noens en 's avonds;
- 2) Glaat alle uur en alle halve uur;
- 3) Alle dagen op te winden;
- 4) Vier kadran's (cijfers en wijzers in verguld koper; 2.500 -
- 5) Monture en plaatsen 300 -

waarde 1914: 2.800 frank

"Door den Staatsdienst der oorlogschade werd het werk in aanbesteding gesteld en de heer Prosper Michiels werd aangesteld voor leveren en plaatsen van het toren-uurwerk, volgens zijn aanbod ten bedrage van 9.475 frank, (daterend van) 30-10-1923.

"Einde Januari 1925 werd het uurwerk geleverd, en geplaatst in de eerste dagen van februari 1925.

"Bij de aanvraag tot vaststelling en raming der oorlogschade, bestemd om opgebruikt te worden naar de rechtbank voor oorlogschade te Ieper, schrijft Eerw. Heer Brys de volgende nota: E. H. Brys, dd. pastor van Luidschote, tijdens zijne aanvraag tot herstel van oorlogschade voor kerk, meubelen en gerief, en op aandringen van de Rechtbank van Oorlogschade van Poperinghe, zetelend te Ieper, vroeg en kreeg opdracht van het gemeente-bestuur van Luidschote herstel met wederbeleg te vragen voor klokken, horloge, donderschermen, zonder dat daaruut iets ingebracht worde voor of tegen het eigendomsrecht van gemeente of kerkfabriek."

Deze eigendoms kwestie was klaarblijkelijk een "heet hangijzer"...

Pastoor De Jaegher heeft het ook over de schilderijen, die in de vroegere bank kringen en "door den oorlog" werden vernietigd. We hebben deze schilderwerken vroeger reeds beschreven. Onderstrepen wij hier toch dat de kruisweg bestond uit 14 "geschilderde stationen" en op een waarde van 700 frank werd geschat.

E. H. de Jaegher spreekt ook over "eene kleine schilderij, in de sakristie hangende" (ze hangt er nog altijd), "verbeeldend O. L. Vrouw met het kindje (Jezus) en een heilige. Waar Eerw. Heer Brys (dit schilderijtje) (heeft) aangeworven, heb ik niet kunnen nagaan. Hij deed (het) herstellen ten prijze van 200 fr. door Leopold Bouste-ry, kunstschilder (te Brugge), luidens eene rekening van februari 1926." Naar mijn gevoelen is dit werkje niet onaardig en betrekkelijk oud. Ik heb de heilige naast de Madonna niet kunnen identificeren en nergens een naam van een schilder kunnen ontdekken. Naar de stijl te oordelen zou het schilderijtje wel eens van "Duitse" makelij kunnen zijn en van een goede "tweederangschilder".

Doch zoiets weegt toch niet op tegen de "Van Oost", geschat "aan de waarde (1914) van 10.000 frank", die in dat onzalige jaar door de slammen verteerd werd. Godgeblaagd!

Voor de Eerste Wereldoorlog stonden er in de kerk van Luichote verschiedene beelden. In de "opgave van vernielde voorwerpen" vermeldt Pastoor Van Campenhout:

- 1) Het beeld van den H. Leonard, patroon, in hout gebeeldhouwd, geschilderd en verguld; geschat (waarde 1914): 500,00 fr.
  - 2) Het "beeld van het H. Hart, rijke schildering..., gekocht in 1907..., met vergulde stralen bachten het beeld, met schoone piedestal"; (samen) 415,00 fr.
  - 3) Er waren liefst drie O. L. Vrouw-beelden:
    - a) een "beeld van O. L. Vrouw Onberlekt Ontvangen"... 135,00 fr.
    - b) een "gothiek beeld van O. L. Vrouw Moeder Gods"... 200,00 fr.
    - c) een "beeld van O. L. Vrouw van Lourdes"... 100,00 fr.
  - 4) Verder bezat de kerk in 1914 ook een "Kruis van Bethlehem" met "beeld van het Kind Gods" en beelden van de H. Maria, de H. Jozef en een knielende Engel", geschat 190,00 fr.
- Gezamenlijke waarde in munt van 1914: 1.540,00 fr

" In 1933 bevat de kerk de volgende beelden:

- 1) Beeld van het H. Hart, 1,50 m hoog, geleverd in november 1922 .... 900,00 fr.
- 2) Beeld van O. L. Vrouw, 1,50 m. hoog (nov. 1922) 1.000,00 fr.
- 3) Beeld van de H. Jozef, 1,30 m. hoog (mei 1922) 600,00 fr.
- 4) Beeld van O. L. Vrouw van Lourdes (op zij-altaar), 1,30 hoog (mei 1922) 550,00 fr.
- 5) Beeld van de H. Antonius, 1,20 m hoog (oktober 1921) 492,00 fr.
- 6) Beeld van de H. Rochus, 1,30 m. hoog (juli 1924) 400,00 fr.
(Dit beeld is een gift van Mevrouw Karel Logier-Decoster).
- 7) Beeld van de H. Theresia van het Kind Jesu, 1,50 m hoog, geleverd door "l'Office central des Editions St. Thérèse de l'Enfant Jésus", te Brussel, in september 1929 545,00 fr.
- 8) Beeld van de H. Brigida, 1,20 m. hoog (januari 1932) 750,00 fr.
"Betaald met de opbrengst eener omhaling, ten hui-
ze gedaan door de leden der Boerinnengilde te Zuidschote."
- 9) Een Missiekruis (geleverd in mei 1925) 325,00 fr.
- 10) Beeld van de H. Leonard ("plâtre polychromé") geleverd met den altaar, door het huis J. Wilmotte, te Luik, in september 1925. De waarde van het St.-Leonardbeeld is ongeveer 300,00 fr.
- 11) Een marmeren kruisbeeld, dat dienst deed op den voorloopigen altaar on nu (1933) op den toerg der sa-
kristie staat. Gebocht bij Wd^{we} Omer Vandaela te
Nieuwe in april 1922 voor 35,00 fr.
Dit beeld heb ik nooit gezien. Wanneer is het verdwenen en waar is het naartoe?
- 12) Kruis, bestaande uit: "Kind Jesus, Maria, Joseph, herders, drie-koningen, schapen." (geen prijs aangegeven).

KLOOSTERGROT

"Na den oorlog ('14-'18) werd door het klooster eene grot opge-
richt ter eer van O. L. Vrouw van Lourdes. Zij werd gemaakt met ci-
mentblokken uit de onderstandens van den oorlog. Zij staat nevens
het kloostergebouw, met poort op de straat. Zij werd gewijd op O. L.
Vrouw-Hemelvaart 1924 (vrijdag 15 Dooft), 's namiddags na het
lof, met aanspraak van Eerw. Pater Dominicus, der Druaken van
Ieper. De plechtigheid werd gesloten met het zingen van het Ma-
ria-lied van Lourdes. Uit de bus worden sedert diens Missen
gezongen in de kerke, ten intentie der geestes."

Deze 'kloostergrot' (Zuidschoteveststraat 11) staat naast het vroe-
gere kloosterhuis, waar de Zusters van Bendeleda verbleven van

1885 ('schoolstrijd') tot in 1968, ^{het jaar dat ze Zuidschote verlaten hebben.} dit na een grootse hulde en tot spijt van alle Zuidschotenaars. Het huis is thans eigendom van Jef en Magda Decoodt - Stubbe, die het 'omgetoverd' hebben tot een gezellige thuis.

Zuidschote telt nog andere Maria - Kapelletjes, waarover wij bij een andere gelegenheid zullen handelen.

We bezitten een kleurfoto van de kloostergrout, in volle zomer-
toos. We weten niet of een foto-copie in zwart-wit gesegezaam duide-
lijk kan zijn. We riskeren het maar.

Moëh Favorel
† pastoor
van
Zuidschote

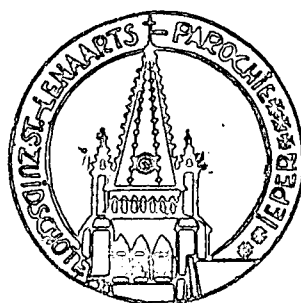
NOËL FAVOREL

”ZANTINGEN”

DEEL XXIX

DE PAROCHIE ZUIDSCHOTE (K)
EN HAAR PASTOORS (1934-1940)

HUN TÛD
HUN BELEVENISSEN

’ PRO MANUSCRIPTO ’

ASWOENSDAG

1986

Met onze ZANTINGEN zijn we nu in het jaar 1934 aangeland.

We beginnen met de zitting van de kerkraad van 7 januari, waarop volgende leden aanwezig waren: Emeric Decorte (Voorzitter), Charles Logier (Schrijver), Henri Mynghaar (Schatbewaarder), E. H. De Jaeger, Charles Dype en Joseph. Tahon.

Eerst wordt er gesproken over "gebouwen op kerkgrond".

"Twee pachters (kadden) na den oorlog, gebouwen opgericht op grond, dien zij aan de kerkfabriek pachten, namelijk: Aloïs Vandermeersch (nu: Valère Vandermeersch), wonende Weststraat, te Luidschote, pachter van acht aren, twee en twintig centiaren, Sektie A, n^o: 402^a en b, waarop huis en stalling staan ---- en Jules Verburgh, pachter van zaaieland, Sektie A, n^o: 310, groot 22 a., waarop een woonhuis en stallen werden gebouwd door den pachter.

"Deze gebouwen staan niet vermeld op het kadaster. Wettelijk zijn deze gebouwen dus aanzien als eigendom der kerkfabriek, daar geen titels van eigendom en geene cijnsovereenkomst bestaan.

"Om dien onregelmatigen en onwettelijken toestand, die zeer nadeelige gevolgen kan hebben voor die pachters, (te regularizeren) werd de heer Derziendt, landmeter van het kadaster te Laper, gevraagd dezen toestand te wettigen en bij de aanstaande herziening van het kadaster, den eigendom diër woonhuizen en stallen der pachters, te doen optekenen in het kadaster.

"Na afmeting ter plaats gedaan door den landmeter, werd voor het kadaster een getuigenis geschreven en ondertekend door de bovengemelde pachters en door den heer Emeric Decorte, voorzitter der kerkfabriek, den 20 november 1933, waarbij bevestigd wordt dat die gebouwen en stallingen, eigendom der pachters, door die pachters opgericht werden op grond, eigendom der kerkfabriek, met aanvraag er van melding te geven in den kadastralen legger der gemeente Luidschote.

"Dit werd gedaan op aanvraag van een der pachters, Aloïs Vandermeersch, om verdere moeilijkheden te voorkomen, bij voorbeeld in geval van erfenis."

Het legaat uit de Erfenis van Marie Vandelaanotte, huisvrouw van den heer Florent Jesmytten, komt meer te berde.

"In antwoord op de vraag naar de goedkeuring derzes stichting" had "het Provinciaal Bestuur eene beraadslaging gevraagd van het Bureau der kerkmeesters." Het Bureau vergaderde op 7-1-1934 en besluit "aan de hoogere overheid de machtiging te vragen om

bedeelde erfenis ("haar deel in een kapelletje en tien aren grond") (te mogen) "aanveerden in den schatbewaarder te belasten met (de verwezenlyking) dezzer erfenis."

Nu terug naar onze "Liber Memorialis I".

"In Februari 1934 wordt een ladder aangekocht voor kerk en pastorie, een opschuivende ladder van 5,35 meters, dus de dubbele ladder: 10,70 meters, die opgechoven zijnde een hoogte bereikt van omtrent 9,50 meters. De zijbanten zijn in dennenhout, de 23 sporten in beekhout. De ladder wordt opgechoven met een touw, die op een wiel draait en een haak die de sporten vasthaakt. Prijs: 46,50 fr. de sport, hetzij: 379,50 fr. + 8,50 tax + 7,00 fr. vervoerkosten = 396,00 fr.

"Luidens de schatting der kerkmeubelen, gedaan in 1923, bezat de kerk vóór den oorlog twee grote kerkladders."

De nieuwe ladder werd geleverd door Mr. Firmin Valentin, Patteelstraat 4, Ieper. Er werd "aanbevolen de ladder droog te bewaren."

Hij hangt nu - in twee helften - tegen een muur van de garage der pastorie. Hij is meer dan een halve eeuw oud en nog steeds ten dienste van wie het begeert...

- Dienst Koning Albert I. Op maandag 25 februari (1934), te 9 u., werd een plechtige rouwdienst gezongen ter efenis van Koning Albert I. bij ongeval overleden te Marche-les-Dames, den 17den februari 1934. De dienst werd bijgewoond door de burgerlijke overheden, de maatschappijen met vlaggen, de oudstrijders, de scholen en een groot aantal geloovigen. Tijdens de dienst werd een rouwgedachtenis met beeltenis, uitgedeeld ("Drukkerij H. Loonen-Deconne, mere Dixmude").

"Koning Albert bracht herhaaldemalen bezoeken aan Luidschote tijdens den oorlog 1914-18. Het eerste bezoek was op vrijdag 16de oktober 1914. De Koning deed op dezen dag een grondig onderzoek van het front te Luidschote - Lizerne - Steenstrate. Hij verbleef hier bijna den ganschen dag en noemdaalde in een herberg van Lizerne."

BID GOD VOOR DE ZIELERUST VAN
ZIJNE MAJESTEIT ALBERT
 KONING DER BELGEN
 geboren te Brussel, den 8 April 1875;
 opvolger van Koning Leopold II, 17 Decemb. 1909;
 schielijk overleden te Marche-les-Dames.
 den 17 Februari 1934.

Op de bijeenkomst van de herkraad op 1 april 1934 waren alle leden, ook burgemeester Henri Peccu, aanwezig.

De verkiezingen brengen geen verandering teweeg in de samenstelling van herkraad en "bureel".

Er wordt ook beraadslaagd over het legaat Vieren.

"Gezien de uitvoering der schikking betreffende een brooddeeling wettelijk in de beroegdheid valt van den Openbaren Onderstand van Luidschote, besluit het "bureel der herkmeesters" overeen te stemmen met de beraadslaging van den Openbaren Onderstand van Luidschote, die "de som van zes en vijftig frank" aanduidde "als vereischte rente om deze brooduitdeeling te verzekeren."

Placide Vieren had in zijn testament een "brooddeel van veertig kilos, aan de armen der gemeente" voorzien. De Commissie vraagt hiervoor 56 fr. 's jaars. Zo weten wij meteen dat een brood van 1 kg, begin 1934, 1,40 fr. kostte... of daaromtrent.

En afschrift van de beraadslaging werd op 11-4-1934 naar het Provinciaal Bestuur gezonden.

De zondag 22 april 1934 was een heuglijke dag voor Luidschote. Die dag immers werd "het gedenkteeken" ingehuldigd ter nagedachtenis der Grenadiers, die streeden en sneuvelden te Luidschote in April (en mei) 1915.

"Het gedenkteeken werd opgericht ter plaatse zelf waar de grenadiers hun stelling hadden, tusschen de Steenstraat en de Middenstraat, langs den bezelweg: de Nieuwstraat, dicht bij de hofstede, tegenwoordig (= 1934) bewoond door den Heer Karel Logier-Deconter, ter plaats genaamd: de Molenwal, omdat voor den oorlog daar de molens stond van de familie Devos (E.H. de Jaegher schrijft: de familie Van Eecke. De "kinderen" Devos hadden de molen vele jaren uitgebaat, doch toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak was de molen naar: Henri Hondaghans. Ook de plaatsbepaling van de "moulen" van Luzerne is niet helemaal correct).

"Het ontwerp van het Gedenkteeken is het werk van Kapitein-Commandant Reding, der Grenadiers. " " Het verbeeldt een kolom, met op den voorkant het bonteeken der Grenadiers; een vaas waaruit vlammen stijgen, bekroond met een kroon, met een klein kruis in top.

"De pastoor van Luidschote werd (officieel) (uitgenoodigd) om het gedenkteeken te wijden, maar Mgr. Lamiroy de onthulling bijwoonde, werd de wijding door Mgr. den Bisschop gedaan."

E.H. de Jaegher verzamelde een aantal uittreksels van bladen

die de plechtigheid beschrijven."

Deze knipsels bevatten tal van gegevens die waardevol zijn, doch het zou ons veel te ver leiden al die teksten "in extenso" over te nemen. We zullen trachten die artikels samen te vatten.

In de STANDAARD van 19-4-1934 (drie dagen vóór de inhuldiging van het Monument) verscheen er een bijdrage getiteld: "Herinneringen uit een rampspoedigen tijd."

Daarin is er vanzelfsprekend sprake van de "vreeselijke gasaanval-ten" te "Steenstrate - Luidschote." De schrijver vermeldt verder de drie gedenktekens bij dit "bruggehoofd" over de Ieperlee-vaart "opgericht, t.w. 1) "Het Frans gedenkteken" - 2) "Het der gebroeders Van Raemdonck - wijk "Het Stampkot" - 3) "Het gedenkteken der Grenadiers." Vervolgens geeft de auteur enkele "geschiedkundige aantekeningen", waarin hij het o.m. heeft over de "Steenstrata", die "in de geschiedenis geboekt (staat) als een der oude Romeinse banen, bekend als Romeinse heirbanen of legerwegen."

Hij schetst het tracé van deze "heirweg" en gaat dan over tot "algemeenheden." Deze Romeinse heirbanen werden met groote kosten en zwaren arbeid door de Romeinse keizers aangelegd. Onder de regering van keizer Trajanus werden de heirwegen in de Nederlanden aangelegd, in het jaar 102 (! We laten de verantwoordelijkheid voor deze en volgende beweringen liefst aan de auteur van dit artikel u.).

"Het hoofdpunt dezer Nederlandse banen was Kassel (sic!).

"Het aanleggen dezer banen was zeer lastig, daar alleshande hinderpalen dienden te worden bestreden: rotten doorklieven, poelen oprullen en aanaarden, moerassige gronden met balken onderschragen, de banen met steenen bestraten."

"De oude heirbaan ... Kassel (Castellum Morinorum) - Aardenburg ... liep door Luidschote, langs de wijken Ligerme en Steenstrate." Ze was - altijd volgens de auteur van het artikel - een der eerste bestaende (straten) in den lande. Vandaar de benaming Steenstraat. ... De schrijver eindigt zijn "geschiedkundige" aantekeningen met deze zin: "Steenstrate was ten jare 102 een strategisch punt voor de Romeinen." Hoe weet hij dit zo nauwkeurig ???

Vervolgens geeft hij, in grote trekken, het programma voorzien voor de Plechtige Inhuldiging van het Gedenkteken der Grenadiers.

In "De Poperingenaar" van 29 april 1934 verscheen er een zeer kleurrijk en uitgebreid verslag van de plechtigheid van 28 april.

Deze begon te Ieper. We laten de verslaggever aan het woord:

"Ieper ontwaakte zondag morgen onder een heerlijke vlaggenstort. Oudstrijders - afvaardigingen - niet alleen Belgische, doch ook Fransche en Engelsche - togen met hunne vlaggen naar de statie

om er, samen met de burgerlijke en militaire overheden, de aankomst der speciale treins af te wachten. Ten 10 ure 15 kwam het 48^e Fransch Linierregiment aan, en werd begroet met de "Marseillaise". Kort daarop kwam ook het Regiment der Grenadiers aan en weerklonk de populaire Grenadiersmarch.

"Stoetsgewijze begaven de Fransche en Belgische detachementen, waarbij zich de Verbroedering der Grenadiers van den veldtocht 1914-1918 gevoegd hadden naar het monument der Zepersche gesneuvelden... (en nadien naar) het Engels Gedenkteeken van de Maenensche Poort... In de St. Maartenskerk werd ten 11 ure door E. H. Verbruggen, reserve-kapitein-befvelhebber der grenadiers, een (H.) Mis opgedragen voor de zielewilt zijner makkers, gesneveld op de slagvelden van den Gzer.

"Te 12 3/4 ure kwamen de Belgische en Fransche detachementen aan te Lizerne en, met het muziek der Grenadiers voorop, begaven zij zich naar het Gedenkteeken der militaire en burgerlijke slachtoffers van Luidschote. Kolonel Six der Grenadiers legde er bloemen neer. Op Lizerne was er een poort opgericht met opschrift: "Heil L.M. Koning Leopold III".

De stoet begaf zich vervolgens "naar Steenstrate" waar bloemen neergelagd aan het Fransch Gedenkteeken.

"Talrijke teams brachten, kort na den middag, eene ontzaglijke massa oudstrijders aan te Steenstrate, om er de inhuldiging bij te wonen van het monument aan de grenadiers. Op den weg, leidende naar het gedenkteeken, stonden eenzijdig de Fransche en Belgische detachementen geschaard, terwijl langs de andere zijde de haag gevormd werd door de schoolkinderen. Rond het monument, dat nog omhuld is, staan de oudstrijders - grenadiers met hunne vlaggen, V.O.S.-vlaggen der omliggende gemeenten, de Fransche reserve-officieren, de afvaardiging van het Britisch Legion, van de Marokkaanse scherpschutters, van de Afrikaanse Jagers, van de Fransche Kouaven, en al de afvaardigingen van de regimenten welke aan Gzer gestreden hebben."

"Groot is de toeloop van de inwoners der streek en omliggende."

"L.M. Koning Leopold III, per vliegtuig te Wervelgem aangekomen, waar talrijke huizen bevestigd waren, begaf zich per auto naar Steenstrate, waar hij ten 2 1/2 ure aankwam, terwijl een geestdriftig gefuich opsteeg uit de volksmassa. De Stoet was vergezeld van... zijn staf-officieren... en mordonnance-officieren, en werd verwelkomd door de burgerlijke en militaire overheden. De schoolkinderen wuifden met driekleurige vlaggen en als een gezamenlijk weergalonde over de vlakte: "Love de Koning".

"De jeugdige Vorst, omringd van zijn gevolg, ging naarbruijen voor de vaandels, terwijl de troepen de wapens boden, de klarsaenen schalden: 'Te Velde', waarna de 'Brabantonne' weerklonk."

De verslaggever zegt dat de Vorst zich vervolgens naar "de Ene-tribuun begaf, waar zich bevonden:

"M. Devèze, minister van Landsverdediging, vergezeld van zijn kabinetsoverste, kolonel Durivier;

"L. H. Exc. Mgr. Lamirey, Bisschop van Brugge;

"L. E. H. De Jaeghere, Pastoor te Luidschote;

"L. E. H. Vanneste, gewezen krijgbaalmoezeries, Pastoor te Boezinge;

"M. Baels, gouverneur van West-Vlaanderen;

"de generalen: de Ceuninck, Foulour, Van Emelen, baron Keu-cher de Wathelat, Boursmans, Jonies, baron de Calatay, de Kempenaer, Verstraete, graaf Greindl, Termonia, Dubois, Constant, Salmon, Pontus, ridder de Calatay, Urbier, baron Vinçotte, baron Wahis, Olsen, Van den Bergen, Mathias, Nicod Etienne, Donnay de Casteau, Boël, Brassine, de Ko-minck, Quinquandon, gewezen bevelhabber der 45^e afdeeling, kolonel Riedinger, Fransch krijgsgaattacheerde, en zijn ad-junkt: kapitein Justier, majoor Fraser, Engelsch krijgsgaattacheerde, kapitein Schultz, Tweeds (krijgsgaattacheerde), baron de Hennin de Boussu - Walcourt, graaf Cornet de Wa-yp, Delfosse, Arendt, Michiels, Ley, Gendarme, Dohay, Lecouvez, Van der Typen, Van Sprang, Oer, Pitou, Marschand,

"MM. Clinchemaille, arrondissementkommissaris van Ieper, Van Therenburg, procureur des Konings, (te) Ieper, de burgemeesters en schepenen van Luidschote en Ieper, de burgemeesters van Langemark, Noordschote, Baringe, Bilschote, Elverdinge, Hamertinge en Merken."

Het is een lange opsomming geworden, we weten het; doch zo'n merkwuurdeige dag als deze van zondag 22 april 1934 behoort toch ook tot de geschiedenis van Luidschote en is waarschijnlijk wel enig in de annalen van ons dorp.

"Onmiddellijk nadat de overheden hadden plaats genomen" volgden een reeks rederoeringen.

Generaal Lotz, tijdens de slag bij Steenstrate "korpsoverste" van het regiment Grenadiers, "een oversaagde en kalme chef", had - gezien zijn slechte gezondheidstoestand - belat moeten geven voor de inhuuldiging.

Generaal-Majoor De Groot, die tijdens de gewekten adjudant - majoor was van het regiment nam als eerste het woord en "in het Vlaamsch", ook Kolonel Six, stafofficier van de Koning, begon zijn rederoering "in het Vlaamsch". Hij vroeg, o.m., aan de gemeenteoverheid van Luidschote "de stoffelijke wach van het donkomaal te willen overnemen."

Na de toespraak van kolonel Six vond de onthulling en de wijding van het monument plaats. Mgr. Lamiroy, bijgestaan door E.E. H.H. Pastoor De Jaaghere en Vanneste wijdde het gedenkteken, waarna het muziek der Grenadiers treuvmarschen uitvoerde."

Daarna hield de burgemeester van Luidschote, Pami Peccu, een gelegenheidstoespraak. Hij dankte L.M. de Koning voor de groote eer die hij de gemeente Luidschote (bewees), met tegenwoordig te zijn op de plechtige inhuldiging van (het) denkmale. Hij zei verder o.a. nog: "Wij, Burgemeester, Schepenen en Gemeenteraadleden (gaan) de plechtige verbintenissen aan, te waken voor de bescherming en het onderhoud van dit (monument)."

M. Devèze, Minister van Landsverdediging sprak vervolgens een redevoering uit in beide landtalen.

Daarna verliet L.M. de Koning de tribune en ging een bloemenkroon overleggen aan den voet van het gedenkteken. Terwijl het muziek der Grenadiers "Naar Wijd en Lijd" speelde, bleef de Koning in houding voor het gedenkteken staan. Vervolgens werden nog vele "bloemenkronen" neergelegd. Het werd een "grootsche bloemenhulde", zodat "de voet" van het monument weldra "geheel overduwen onder een berg van bloemen."

"Na deze (ontfroerende plechtigheden" werden de aanwezige personaliteiten aan de Koning voorgesteld.

Na deze "voorstelling" plaatste de Koning zich voor het gedenkteken, waar hij omringd werd door de militaire overheden, en begon de defilee der troepen."

Na afloop ervan stapte Zijne Majesteit in de "koninklijke auto", die "onder geestdriftig gefuich der aanwezigen en der schoolkinderen" "den terugweg naar Brussel" aanvatte.

"Na de plechtigheden was het een gedroom zonder einde om weg te raken ... Het was ééne rij auto's en autobussen tot in Leper."

Eender indrukwekkendste onderdeel van het defilé "was wel de optocht der Bad-Grenadiers, waarvan het meereendeel over negentien jaren die tragische dagen beleefden ... Een duizendtal mannen stapten zoo voor ons, in rijen van vier, alle stonden dooreen, alle gedachten dooreen ... en elk was fier er te zijn.

De verslaggever van "De Poperingenaar" was gelukkig te bestätigen dat op het feest te Lizerne - Molen, 't Vlaamsch de voorrang had. De rede van Generaal-Majoor de Broep - die eerst sprak - was enkel in het Vlaamsch en in onbespeltijke, vloeiende taal uitgesproken. Kolonel Six sprak in de twee talen en Minister Devèze ook, met voorrang aan het Vlaamsch ... De Koning sprak persoonlijk met M. Peccu, Burgemeester en met den Heer Pastoor van Luidschote en wel in 'perfekt' Vlaamsch ... Zoo behoort het en zoo wordt ons land best gediend."

"Na de plechtigheden, die rond 4 u. (in de) namiddag eindigden, reed Mgr. Lamiroy, vergezeld van den E. H. De Jaegher, E. H. Vanneste en E. H. Vanneste (sic!), (pastor en onderpastor te Beezinge), naar de pastorij, waar hij verbleef tot 5 1/2 u. om dan in auto naar Brugge te vertrekken."

Daarmede liep een voor Luidschote bijzonder gedenkwaardige dag ten einde.

De Heer Remi Peccu, burgemeester, liet een dankwoord plaatsen in 'de Poperingenaar', "om de inwoners (van Luidschote) en de aanpalende bevolking van harte te bedanken voor het goed onthaal en de gastdrift tijdens het bezoek van L. M. de Koning der Belgen, der Geestelijke, Burgerlijke en Militaire Overheden en hij zegt dank "aan dezen die geen moeite hebben gespaard tot het welvaren van dit feest."

Vermelden we nog dat "in zitting van de laatste gemeenteraadsvergadering van Luidschote (was) beslist twee namen van straten te veranderen. Lichier de nieuwe benamingen: (een deel van de) Nieuwstraat is nu Grenadiersstraat
(" " " ") Middelstraat is nu Generaal Lotz-straat."

De Heer Jos. Balduch, Ere - schoolhoofd, leende ons uit zijn lijvig foto - album een postkaart (van de firma Saeben - Vanneste uit Poperinge) waarop wij een deel van de ere-tribune zien met o. m. K. M. Leopold III, Minister Deroye, Mgr. Lamiroy, vele militaire overheden, de pastoren De Jaegher en Vanneste, enz.

De postkaart is tweetalig (in het Engels en het Frans) met voorrang voor het Engels: "POST CARD - Stamp here - Address - Correspondance."

We nemen deze foto hier over. Hij is nuër dan 50 jaar oud en erg duister, zodat we vrezen dat de fotocopie ervan niet erg duidelijk zal zijn. We proberen het toch maar.

E.H. De Jaagher bewaarde in het "Parochieboek" ook een uitgebreid krissel uit "De Poperingenaar" van 15-4-1934, over "de Grenadiers te Steenstrate". Dit artikel is een samenvatting van een brochure, geschreven door "luitenant Colonel Delfosse". Het werd "verkocht ten bate der oprichting van het Gedenkteken der Grenadiers." Belangstellenden zullen in dit werkje "een trouw verhaal vinden" van de verschillende gerechten door de Grenadiers in den sector van Steenstrate gelovend en van de verwoede Duitse aanvallen, die zij er onderstonden.

Ter gelegenheid van de 'Plechtige Ontkleding van het Gedenkteken op zondag 22 April 1934, dichtte de Heer Jos. R. Van den Driessche, uit Ieper, een lied (wijze: Brabançonne), waarvan taal en inhoud derug te plaatsen zijn in hun tijd. Gelegenheidspoëzie is gelden groote kunst. We laten de tekst van dit pretentie-loos dichtwerkje volgen, zoals het verscheen in het weekblad "Het Ypersche" van 28-4-1934:

"DE GRENADIERS TE STEENSTRATE"

- 1- " Te Steenstraat bij den ouden molen,
waar 't oog niets dan vernieling zag,
en dood haar aaklig gissen zwaaide,
het puik van 't Belgisch leger lag.
- 2- Door 't stikkend gas de Franschen weken...
De Grenadiëren stonden gal!
— " Aan ons de zage"! huilt de vijand,
— " Op Grenadiërs! Vooruit! 't en zal"!
- 3- 't En zal! En spijts al de hellemachten
de vijand, tot zijn schande, vond
dat daar voor hem de Grenadiëren
geankend bleven in den grond.
- 4- Drie dagen lang, als leeuwen reichten
de Grenadiëren, gansch alleen...
En 't moet gezegd: hun strijd bracht redding
aan Frankrijk en aan 't land meteen!
- 5- Te Steenstraat, waar die oude molen
reeds achttien jaar verdwenen is,
verrijst op 't eerveld in hardsteen
der Grenadiërs gedachtenis.
- 6- Daar moet hij staan, ons Heldenkoning
bij 't majestatisch huldbetoon;
Hij, onze roem en hoogste Glorie...
Daar stond, in vaders plaats de Troon.
- 7- En lijk zijn Vader in vijftiene
en nu, zielsgaarne, treffen wou,
nam Leopold de Grenadiëren
de jonge en oude in wapenschouw.

8- " En staen en Voest en grenadiers,
 en grond en volke, 't Was slechts 'en stem:
 een eed van trouw mahaar gezworen:
 Hij aan het volke, en 't volk aan Hem!"

* * *

9- " Hij, die aan 't land hun leven gaven,
 verwachten méér dan marmeren graven,
 als huldeblijk na al die pracht,
 het dankbaar hart van 't nageblacht!"

10- " Barquint hun roem tot de hemeltranten,
 strooit bloemengarven, lauwerkranen,
 maar zoo hun offer vrijheid gaf,
 zweert trouwe liefde bij hun graf.

11. " Aaaa 't fiere land, waarvoor die helden streden,
 behoort de vrucht van hun vergoten bloed.
 Wend voor ons de nederlaag vermeden,
 en slavernij, 't is dank aan hunnen moed.

12. " Rust eeuwig zacht, hier rijzen jonge beharen,
 ze dienen nooit uw heldenmoed tot schand;
 ze zullen steeds uw erfdeel trouw bewaren,
 tot eer en roem van 't lieve Vaderland!"

Lo'n gelegenheidsgedicht kan thans wel' geforceerd' aandoen of overkomen als een soort' maatwerk", a.h.w. "op bestelling ge-behreven". Toch behoort het - zoals zovele werkjes van een Tam-boer' en ^{van} zovele andere volkszangers van dien tijd, tot het volksgevoel en de 'folklore' van 't heilig Land van Vlaanderen."

Ook gezelle streef talloze gelegenheidsdichten "op bestelling"; bij o.m. communie - en huwelijksfeesten, verjaardagen, priesterwydingen, naamdagen, enz. Verscheidene ervan behoren dan toch tot zijn beste poëzie. Het zijn een "inventaris van het feestelijk Vlaanderen. Zie Goethe niet: "Al mijn gedichten zijn gelegenheidsge-dichten." ? , , ,

Op 1 juni 1934 begon Pastoor Leo de Jaegher aan het tweede Liber Memorialis van Luidichote en verzamelde er Kris-kris "geschiedkundige aantekeningen" en allerlei "inlichtingen over de parochie."

Lo maakte hij een lijst op van de "Oversten van het Klooster", van de hem bekende pastoren van Luidichote, van de "Goederen der Kerkfabriek", enz., enz.

Hij bleef ook de gebeurtenissen volgen, die zich te zijner tijde te Luidichote voordeden of (enige) betrekking hadden met de parochie.

Lo schrijft hij, b.v.,: "den 28^{en} mei 1934 en volgende dagen werd de wijzerplaat met het uurwerk der kerk herschilderd, de grond zwart,

de wijzers en de cijfers verguld (2 lagen), door Raimond Soons, schaliedekker te Bikhshote.

“Door danzelfden werd ook het dak der kerk heel hersteld, de gebrooken schaliën (toen al III) vernieuwd, de gebrosten of ontbrekende vorstpannen vernieuwd, heel de vorst met cement gesperzen, de goten gekuischt, Prijs voor de schildering van het uurwerk en de herstelling van het dak: #01,75 fr.”

“Daar de vogelen groote voorliefde (hebben) om op het dak en in de goten der kerk te nestelen, dienen de goten meermals 's jaars gekuischt. Zijn de goten verstopt, (dan) (loopt) het water over, zypelt langs de muren en in de vensters, maken de muren nat en verwekken wakke plakken op de binnenmuren, doen de plaaster afschilferen en vernietigen de verf. Met de nieuwe herkladder kunnen de goten nu gemakkelijck bereijkt worden.”

Eere Communie.

“Op H. Drievaldigheidszondag 1934 had de Plechtige Communie plaats voor 31 eere-communicanten: 18 jongens en 13 meisjes. Dit getal is hooger dan andere jaren, omdat de nieuwe regeling in voege komt, voorgebeheven door den bisschop.”

De pastor haalt hier een tekst aan uit de “Statuta Diocesana, nr. 106”, die voorschryven “ut pueri, in omnibus parocciis, eadem aetate seu anno undecimo (= vanaf hun 11 jaar) ad sollemnem communionem admittantur.”

Alle schoolgaande kinderen, die voor 1 januari van het lopende jaar (“anni currentis”) hun achtste levensjaar (“octavum aetatis annum”) hadden voleindigd, moesten zich gedurende twee volle jaren (“biennium”), “catechesi praeparatione” op hun Eere-Communie voorbereiden.

To kwam het dat er in 1934 heel wat meer Plechtige Communicanten waren dan de jaren voordien.

In 1930 waren er slechts tien geweest nml.: Robert Lauridan, Achiel Melis, Albert Nollat, Julien Verhaeghe, André Peccu — Jeanne Bossaert, Bertha Keirsebilch, Madeleine Fasseel, Germaine Masschelein en Madeleine Noppe.

In 1931 waren er negen Eere-Communicanten, t.w.: Gaston Lauwers, Georges Lauridan, Lucien Tierssoone, Daniël Versaerel — Marcella Dewitte, Maria Huyghe, Martha Myngheer, Alice Schorreel en Germaine Wouters.

In 1932 waren er wederom tien: Oscar Delforterie, Albert Glorie, Maurice Six, Georges Vandenberghen — Jeanne Cailliau, Madeleine Decorte, Maria Serroens, Raimonde Storme, Adrienne Van Eecke en Marie-Thérèse Van Eecke.

In 1922 waren er dubbel zoveel jongens als meisjes: Jérôme Deghandt, Gerard Huyghe, Kamiël en Julien Keirsebillek, Maurice Lauwers, Lucien Lauwidan, Gerard Vandewalle, Maurice Verwisch — Emerence Dewitte, Germaine Fasteel, Irone Maene en Maria Vandewiele.

In 1924 mochten alle kinderen, geboren in 1922 en 1923, hun "Eene-Communies" doen (er waren toch in paar 'laatkomers' bij uit '21). Liefst hun namen: 1) Roger Allein — 2) Gerard Arteel — 3) André Carreïn — 4) Maurice Decoste — 5) Michel Decoste — 6) Henri Deghandt — 7) Jules Dewitte — 8) Michel Masselis — 9) Maurice Monton — 10) Marcel Noppe — 11) Florent Rondelay — 12) Julien Schorreel — 13) Daniël Smagzhe — 14) Emiel Smagzhe — 15) Roger Storme — 16) Roger Vandewalle — 17) Michel Verwisch en — 18) Roger Verwisch.

De 13 meisjes heetten: 1) Alice Blontrock — 2) Maria Delafortrie — 3) Anna Desmadryl — 4) Maria Focquenoy — 5) Maria Haegbrouck — 6) Germaine Myngheas — 7) Marie-Thérèse Lauwidan — 8) Madeleine Peceeu — 9) Gilberte Storme — 10) Maria Vandewalle — 11) Agnes Van Leeke — 12) Marie-José Van Leeke en — 13) Godelieve Verkest.

In juni 1924 werden herstellingen uitgevoerd aan de pastorie (ze dateerde pas van 1922-'23...). Het dak werd hersteld en hersteld, de hoeken gecimenteed, zodat het waterdicht werd gemaakt. Verschillende muren, waarvoor het plakwerk was afgevallen (!), werden herplakt, namelijk: in (de) westkamer en (de) achterkamer (west-woord), langs de trappen, in de achterkeuken (en) in de veranda. Kosten: 749,50 fr. Het was Maurice Versaerel, metsers te Luidschote, die de herstelling verrichtte.

"Sedert jaren" — zo schrijft E. H. De Jaegher — ("de nieuwe pastorie staat er nog maar 12-13 jaar...!") waren de muren wak geworden en viel het plakwerk af, ten gevolge van het water dat vande daken uit de goten, die verstopt waren, overliep. Sedert dat de goten regelmatig gekuischt worden, waren die muren droog geworden.

Bloemenstaantjes. In juni 1924 gekocht: twee staantjes in hout (driepikkels) om bloempotten op te stellen ter versiering der beelden (bij Masqueliers, Rijsselstraat, Ieper: prijs: 2 x 16 = 32,00 fr.

In april 1924 waren reeds aangekocht: twee wijnpullen (9,00 fr.) met glazen patsel (9,50 fr.) — Karton. Canon en 2 zijkartons voor 'Lavabo' en 'Laatste Evangelie' en een karton met geboden na de Mis (25,00 fr.), (bij) Speybrouck, Ieper.

"In mei 1934 aangekocht een nieuwe lofboek, nieuwe uitgave met lederen band (Speybroeck, Tepas, prijs: 95,00 fr."

"Op 26^e juni 1934, werd in het klooster van Landelade, gepro-
fess: Justus Maria - Cecilia - Gabriëlle Myngheers, d. v. Henri en
Eleanore Vandelanroote, landbouwer, schapena, kerckheer, geb.
te Luidechote, den 5 februari 1914." (Twee Lantingen, dl. XL),

De kerckraad vergaderde in gewone zitting op 1 juli 1934.
Het legaat Vieren was de 8ste juni goedgekeurd geworden door
de Bestendige Afvaardiging. De Openbare Onderstand van Luidecho-
te werd door hetzelfde besluit gemachtigd een jaarlijks rente
van 56 fr te aanvaarden "om de kosten van den brooddeel van de
stichting ... te keeren." Na aftrek van de erfenisrechten (165 fr)
bleef er een kapitaal van 2.835 fr over, dat omgezet werd in
obligatiën aan 6%.

"Aan den raad" (werd ook) medegedeeld de uitslag der onder-
handelinger tot het bekomen van bijgevoegde schadevergoeding
voor oorlogschade.

"De zaak betreft bijzonderlyk het schilderen der kerck. Voor den
oorlog was zij geschilderd in olieverf. De schildering der kerck
werd niet voorzien in het bestek der heropbouwning der kerck.
Alleen was voorzien het vernissen van het houtwerk der ge-
welfen en een lichte (peinture modeste) der muren. De mu-
ren werden met waterverf (matolin) gewit, met een dor-
berder boord alonder. Dit werk werd uitgevoerd door den on-
dernemer der kerck (M^r. D. Havelooye, van Heist of Zee).

"Een eerste aanvraag van schilderwerk werd reeds in 1929
gedaan door E. H. Brys, in 1930 werd een nieuwe aanvraag inge-
dient door E. H. De Jaegher en over deze aanvraag werd herhaalde-
lyk gehandeld, schriftelyk en mondeling, met den dienst voor oor-
logschade. Te dien gevolge werden onderzoeken ter plaats gedaan
door M. Depoortere, staatskommissaris (10-7-'31), door Mr. Smet, opzie-
mer bij den dienst voor oorlogschade (2-4-'32), door denzelfden in
1934 (20-6-'34).

"Ten gevolge van dit laatste onderzoek werd de gegrondheid der aan-
vraag aanveerd. Des te meer dat de toegekende waarde voor den herop-
bouw der kerck door de reekbank op 175.000 fr. (waarde 1914) werd ge-
schat en dat het bestek Coomans slechts 115.458,35 fr. bedroeg, dus een
verschil van circa 60.000 fr (waarde 1914). De kerck werd nooit heropge-
bouwd zoals zij was. De toren is min hoog en lichter, veel kubieke me-

ters metselwerk werden gespaard. De kerk is niet geschilderd in olieverf. De kruiskapel werd niet hersteld.

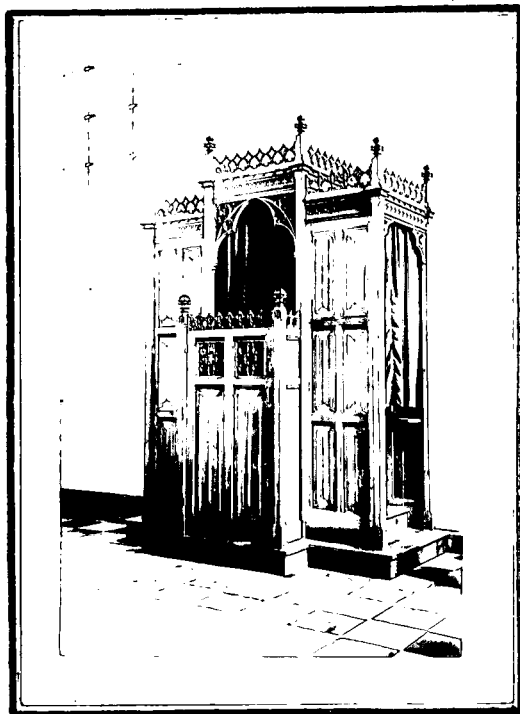
"Indien een tweede sakristij werd gebouwd (magazijn), die in de oude kerk niet aanwezig was, 't is met het verschil in waarde der bevoering der kerk. Voor ten oorlog was de kerk bevoerd met sterke schorren. Na den oorlog met cement-tegels.

"Bij het laatste bezoek van den opziener (20-6-'34) werd de gegrondheid der aanvraag der kerkfabriek behandeld en de kerkfabriek verzocht een bestek in te dienen voor elk der gewenschte bijwerken, namelijk

- 1. het schilderen der kerk;
- 2. het aanleggen van een tweede portaal, om de westerwind te breken;
- 3. voor het heropbouwen der kruiskapel en haar meubels."

"In juli 1934 werd een nieuwe biechtstoel geplaatst, gelijkvormig aan den anderen eiken biechtstoel. In gotischen trant, in eik van Slavonic, eerste hoedanigheid. De zitbank en de rug zijn geruld met dierenhaar en bedekt met simili-lader 1ste hoedanigheid, rijk gebeeldhouwd. Geleverd door de Firma Frans de Jaegher, Schaarbeek. Prijs: 2.200 fr. (met verzendingskosten).

De heer Frans de Jaegher was wesk. een neef van de Pastoor.

"In juli 1934 (wordt er) door Georges Tailly, zinkbewerker te Luidschote, een ijzeren en zinken helderdekfel, met twee ruiten, aan den voorgevel der pastorie (geplaatst). Prijs: 1.76,00 fr."

"In juli 1934 werd, door denzelfden, op de platform van den gang, die leidt van de 2de sakristij of magazijn, langs den muur een zinken boord geplaatst, om het water te beletten door te zijpelen langs den muur der kerk in den gang, iets dat reeds herhaalde malen gebeurd was. Spalten in het zinkwerk werden dichtgemaakt en gesoudeerd, om het doorzijpelen van water te beletten."

— Nog in juli 1934 werd "een bomboestok aangevoren (twee deelen van 4 meter, met zijden kobbejager, een stok en koperen ring, om de kerck te kuischeen. Prijs : 207, 50 fr."

— "Een blusch toestel - merk Saval - werd op 27-9-1934 geplaatst in het portaal der Sakristij ... Dit toestel is aanbevolen door den Belgischen Boerenbond, die 5% vermindering toestaat op de brandverzekering, gedurende tien jaar, zoolang het toestel aanwezig is en voor zover een toestel geplaatst wordt per 300 M² bebouwde oppervlakte."

"Bij overeenkomst met de N.M. Saval, wordt het toestel aan verminderdem prijs geleverd aan de leden van den Boerenbond, namelijk aan 350, 00 fr. (in plaats van 450, 00 fr.). Dit toestel met een inhoud van 10 liters, spuit 120 liters schuim, 15 meter ver en 10 meter hoog."

Ook nu weer denkt E.H. De Jaeger aan zijn opvolger(s) en geeft de gebruikwijze van dit "schuimblusch - apparaat." Het schuim heeft een viermaal grotere bluskracht dan alle andere blusmiddelen. Het bevat geen enkele bijtende stof en tast de voorwerpen niet aan."

De jaarlijkse premie voor de brandverzekering van de kerck, ten belope van 407, 50 fr., werd in gevolge van deze aankoop met 5% (= 20, 35 fr) en bedroeg aldus nog 387, 15 fr.

"Boerinnen - Jeugd Bond"

"Den 7^{en} oktober 1934 werd, als afdeling der Boerinnen-gilde, de Jeugdafdeling gesticht ... Sedert drie jaren worden reeds vele jonge boerinnen de vergadering(en) (bij) der boerinnengilde, zonder (dat er een) eigenlijke afdeling voor de jeugd (bestond). Op verzoek van den E.H. Proost belastten zij zich met het ontspanning(s)-(ge)deelte) der vergadering. Zij gaven ook jaarlijks een toneelfeest."

"Nu werd de Boerinnen-jeugdbond bepaald gesticht, met eigen bestuur, eigen vergaderingen. Eeuwerde Heer Pastoor is proost. Wordt als leidster aangesteld : Anna Notredame ; als schryfster : Maria Innon.

"De jeugdafdeling wordt, langs den Algemeenen Boerinnen-jeugdbond, aangebloten bij het Vrouwelyk Jeugdverbond voor Katholieke Actie (V. J. V. K. A.)."

"Werklieden - Syndikaat en Liekengilde"

"Op Allerzjelen - dag 2 november 1934, werd de plaatselijke vereniging gesticht van de leden van het Christen Werklieden - Syndikaat en van de leden der Liekengilde. Twintig leden werden als

lid ingeschreven. Worden gekozen als leden van het bestuur: Fab-
seel Achiel, voorzitter; Delfortrie ... (en) Verstraete Albert, leden.
Worden aangesteld als priester: Eero. Heer Leo de Jaegher, pastor, en
als schrijver: Jozef Balduck, schoolhoofd.

"Een tweede vergadering werd gehouden den 19 januari 1936.
Een nieuw bestuurslid werd gekozen als vertegenwoordiger der
leden der ziekengilde; namelijk Kamial Versaerel."

"Deze vereeniging is aangesloten bij den gewestelijken bond van I-
per en de Christene Werkliedenorganisatie van België."

De kerkmeesters komen op 7 oktober 1934 opnieuw bijeen.

Ze hadden reeds in de zittingen van 5-10-1930 en 7-1-1934 ge-
sproken over de 'Stichting Maria Vandelaanste.

De gemeenteraad van Luidschote had op 2-7-'34 een gunstig ad-
vies uitgebracht. Mgr. de bisschop deed hetzelfde een maand later
(3-8-'34).

Een week later (10-8-'34) verleent de 'Bestendige Deputatie'
(eindelijk) machtiging aan de kerfabriek om bovengemeld legaat te
aanvaarden. Het document wordt ondertekend door gouverneur
H. Baels.

Ook de reeds zolang aanslopende zaak van de 'Schadervergoe-
ding' voor de heropbouw van de kerk, komt weer op tafel.

Vele jaren voordien had de "Dienst der Oorlogschade" de vergoe-
ding bepaald op 175.000 fr., waarde 1914. Het bestek van archi-
tekt Coomans "werd gemaakt (in 1922) op 115.458,35 fr, hetzij
een verschil van ongeveer 60.000 fr., waarde 1914."

"De kerk werd (her)opgebouwd in minder gunstige voorwaarden
dan vóór 1914." We schreven het reeds: "de nieuwe toren" was "min-
der hoog en lichter gebouwd; de kerk was (vóór de oorlog) geschild-
erd in olierf, zovels bewezen wordt door de photo's van de bin-
nenkerk, opgestuurd naar den dienst van oorlogschade (... we ken-
nen slechts één van deze foto's...); de beplating der kerk was
vroeger in sterke schorsen, na den oorlog in cement-tegels..."

Zelfs de toegekende schadervergoeding (175.000 fr., waarde 1914)
was niet ten volle verbrijkt geworden.

Pastor Brys had daarop reeds in 1929 gewezen met het oog op
de 'schildering der kerk'. Pastor de Jaegher had in 1930 een aan-
vraag gestuurd tot voltooiing der schadervergoeding; schilderen
der kerk, verbetering aan den kerktoren om het water af te wenden,
verbetering aan het portaal der kerk, heropbouw der kruiskapel."

de^o voor-oorlogse kerk van Luidschote[?], reeds op 6 juni 1903 door de Koninklijke Commissie van Monumenten gerangschikt als godsdienstig kunstgebouw van derde klas[?] werd bij lange niet hersteld in haar oorspronkelijke staat. De kerkfabriek kreeg niet eens de 175.000 fr. (waarde 1914) ter beschikking die de Rechtbank van Oorlogsschade haar (in reeds fors geveralueerde munt) had toegezegd.

Na herhaalde aanvragen werd er, tot driemaal toe, een onderzoek ter plaatse ingesteld. Het laatste verliep gunstig. De kerkfabriek mocht een bestek indienen "voor elk der aangevraagde bijwerken, namelijk 1-1) het schilderen der kerk - 2) het aanleggen van een tweede portaal - 3) het heropbouwen der Kruiskapel en van haar beelden.

Het laatste bezoek, dit van M^r. Smet, opziener te Antwerpen, vond plaats op 20 juli 1934. Toen had Pastoor De Jaegher reeds een zinken beslag doen leggen "aan den toren" "om (het) water te beletten.

De kosten van deze herstelling beliepen 3.920 fr. en waren "nog door de schadevergoeding te betalen."

"In juli 1934 werden de volgende bestekken opgesteld:

-1) Schildering der kerk - bestek Theo Goethals, Gent	24.000 (fr)
-2) Kerkportaal - bestek Urbain Tytgat, Boezinge	3.882,-
-3) Kruiskapel - a) Gebouw - bestek Valère Detillion, Boezinge	4.497,60
- b) Altaar en beelden - bestek J. Lelans, Korbijck	3.700,-

36.079,60

"In September 1934 stelde de Dienst voor Oorlogsschade voor de zaak te vereffenen bij overeenkomst, waarbij aan de kerk wordt toegestaan eene bijkomende vergoeding van veertig duizend frank, betaalbaar in titels der Belgische Schuld, 5%, 1925, "destinées au payement des dommages de guerre."

"Ter zitting van 7 Oktober 1934 heeft de kerkfabriek deze overeenkomst goedgekeurd en ondertekend en volmacht verleend aan den Eeuw. Heer Leo De Jaegher, pastoor, om deze schade af te handelen."

We kennen de tekst van deze overeenkomst, daaruit leren wij, e.m., dat de vergoeding voor de Kruiskapel vergeten werd in het vonnis van 26-9-1924 doch nadien "in princip" werd aangenomen. We vernemen ook dat er aan de kerkfabriek, vroeger al, "een vergoeding met wederbeleg" was uitgekeerd geworden "voor de hoogzaal" (= het doeksaal), ten belope van 14.000 fr.

de „overeenkomst“ werd in vierdubbel naar den „Dienst voor Dor-
logschade“ te Brussel teruggestuurd.

„Na herhaalde schrijven, om de zaak te bespoedigen“, werd de-
ze uiteindelijk definitief geregeld: bij ministerieel besluit
van 17 november 1934 „werd eene totale vergoeding verleend
van 40.000 fr.“ Het „mandaat“ werd „in datum van 9 februari
1935“ door het Ministerie van Financiën „geteekend“.

Einde goed, alles goed...

Nu kon Pastoor de Jaegher een nieuwe middendeur laten plaatsen
in het kerkportaal. Deze „kerkdeur“ werd gemaakt door Ur-
bain Tjtgat, schrijnwerker te Boezinge, die de binnendeur
„den 20 februari“ kwam plaatsen.

Het bestek luidde: „Deuren gemaakt in slavenisch en iuk, 1ste
klas. Staanderb: 8 x 8, vergadering van 8/8 en paneel 4/4; vi-
traux: kathedraal glas in lood gezet („gewapend lood, plombe
armé“); 4 slot, 6 trekkers in brons, 12 zware scharnieren, 2
zware schoven en 2 deurpompen („Ferme-Portes“). Samens:
3.882, 00 fr.“ De nieuwe kerkafsluiting heeft drie deuren, een
dubbele deur in het midden (en) twee zijdeuren voorzien van
deurpompen.

„De westenwind wordt door deze afsluiting grootendeels uit de
kerk geweerd, alook de koude door de wind verwoekt.“

Schilderwerk. Mr. Theo Goethals begon de „binnenschildering“
van de kerk „den 26 februari 1935“.

De kerkraad hield zitting op 7 april 1935. De samenstelling
van raad en „bureau“ ondergaat geen veranderingen. De rekening
1934 wordt onderzocht en goedgekeurd.

„De plaats waar de (Kruiskapel) kan worden opgericht, wordt bespre-
ken.“ De raad vindt als goede plaats de hoek van het kerkhof,
langs de straat, hoek der pastorij.“

„Het schilderwerk van de wijzers van het uwerk, verleden
jaar in juni gedaan, heeft niet beantwoord aan de verwachting.
Na eene maand was het verguldeel afgespoeld (!). Het werk zal
dienem in betere omstandigheden uitgevoerd te worden door vak-
mannen.“

Pastoor de Jaegher wijdt een halve bladzijde van het Pro-
nochieboek II aan de perfoon van Eerw. Moeder Ursula, overste
van het klooster te Leidschote, op 5 maart 1935 te Landelade
overleden en er de 9de begraven. Men herleze wat wij over
haar schreven in deel XII der Zantingen.

Aansluitend op wat hij schrijft over Moeder Ursula, geeft E.H. De Jaegher van de vier "Oversten van het Klooster" te Luidschote: Moeder Augustina, Moeder Anastasia, Moeder Ursula en Moeder Laurentia (overste vanaf 9-3-1935).

Vervolgens geeft hij een lijst van de hem "bekende Pastors van Luidschote". Hij vermeldt er vijftien, beginnende met E.H. Petrus Besayne ("rond 1778-'88").

Hij zegt vervolgens nog een woord over de Boerinnengilde. De stichting ervan geschiedde "den 25 oktober 1928, met een aanspraak van Jufvrouw Van Tyghem, opzienster." "werd aangeduid als voorzitter; Vrouw Henri Myngheer (= Clémence Vandalaarnoots), daer Vrouw René Peccau geweigerd had; ondervoorzitter; Vrouw Keirsebille Edmond; wijkmeesteressen; Vrouw (Cyril?) Vermote en Vrouw Emaric Decorte. Jufvrouw Alice Beale werd schrijfster. In november 1930 werd Jufvrouw Beale vervangen door Jufvrouw Maria Innon.

"In 1932 wonden meer jongere leden aangeworven, die de vergadering oplichterden met voordracht of zang.

"Uit die kern jongeren ontstond de jeugdbond, die den 7^{en} oktober 1934 werd ingericht."

Pastoor De Jaegher heeft het daarna over de "BINNEN-SCHILDERING" der kerk. De uitvoering van dit werk was toevertrouwd geworden "aan den heer Theo Goethals (10, St.-Elisabethplein), Gent, die op 25 juni 1934 "een beschrijving en bestek" had opgemaakt. We laten hier volgen:

- "Bordeelen der vouters"; vernissen met mat vernis; de nervuren, lysten en kornissen vernis, polychromeren en verbieren met voutbleutels."

- "Midden- en Zijbeuken"; de muren effen maken en vernis; de borsedeelen in waschbare waterverf op twee lagen, de onderdeelen in olieverf op vier lagen, laatste laag in matverf. In de middenbeuk, tusschen de bogen, médaillons met zinnebeelden."

In de zijbeuken; banden onder de kornis en tusschen de vensters. Kleine versiering rondom de omlijsting van vensters en bogen. Onder de vensters versierde lambrisering."

- "Koor en Zijkapellen"; de muren gansch in olieverf op vier lagen, laatste laag in matverf.

Onder de vensters; rijk versierde damast en decoratieve band met zinnebeelden van het H. Sakrament.

"Op de zijmuren van de koor, boven de sacristijdeuren: decoratieve paneelen met voorstellingen uit het leven van den H. Leonardus, patroon der parochie of andere zinnabeeldige voorstellingen.

"Boven en tusschen de vensters: loofwerk en decoratieve banden."

"Ondergeteekende verbindt zich bij deze de hiérboven beschreven schilder- en verbiéswerken te zullen uitvoeren volgens de regels der kunst en met materialen van allerbeste kwaliteit, voor en omits de som van vier- en twintig duizend frank."

(Geteekend.) Theo Goethals.

"Nadenkend, tijdens de schilderwerken, werd dit algemeen plan niet op den voet gevolgd, maar soms gewijzigd volgens de omstandigheden en de ingevingen van den schilder of de aanduidingen van den E.H. Pastoor."

"Zoo werd heel de kerk in olieverf geschilderd, op vier lagen. Het vernissen, met mat vernis, der houten werd achtergelaten, daar de houten nog in heel goeden staat vernist waren.

"In de middenbeuk; in plaats van medaillons, werden de beelden, op doek, der vier evangelisten en der vier groote profeten geplaatst, en zoo meer."

"Het werk begonnen den 25 februari 1935, eindigde de 6de juli 1935, met drie schilders, soms twee, soms een. De schilder Marcel Ameela en twee (andere) schilders voerden het werk uit.

"De drie laatste weken werd het werk opgedaan door een schilder uit Gent. De schilderwerken op doek: namelijk: Christus - Koning en het tafereel rondom, de vier evangelisten en de vier profeten, alsook de tafereelen ovens de zijaltaren, werden op doek geschilderd in de werkhuizen van den Heer Goethals."

De tafereelen hadden weinig of geen kunstwaarde. Ze waren grof geschilderd in een soort pseudo-Bauhausstijl, die toen nog opgang maakte in onze streken. Een streng-hieratische kunstvorm, ontwikkeld in de Duitse Benediktijnerabdij van Beuron en vans daaruit in West-Europa gepropageerd.

De tafereelen die de parochiekerk van Luidschote kwamen 'overrijken' waren 'serie-werk' van hoogstens middelmatige kwaliteit en werden weinig geapprecieerd door een eminente kunstkenner als L. E. H. Michiel English.

Er werd toen ook veel met schablonen gewerkt: dus met uitgebonden bladen (of patronen) om bepaalde vormen snel te kunnen natekenen en dan gewoon vol te schilderen...

Geen wonder dat de kerk in 4 1/2 maand kon geschilderd

worden... Men moet echter rekening houden met de kunstsmak van die tijd. Het moet voor de parochianen van Zuidschote in elk geval een kale gebouwenis geweest: lange jaren 'blote' muren en overal; fris schilderwerk overal om hen heen.

Gezien de beperkte financiële mogelijkheden van de kerk-fabriek, was het een verdienstelijke prestatie.

In het verslag van de vergadering van de kerkmeesters op 7 juli 1936 (de schilderwerken waren daags voordien beëindigd) drukt Pastoor de Jaegher zijn vreugde uit:

"De binnenschildering is zeer keurig en heeft het uitzicht der kerk heel aerschapen.

"Aan het gewelf werden de lijnen der ribben en balken versierd met kleuren. De architectuur der spitsbogen aan de bouken en aan de vensters is klaarder afgetekend.

"Rondom de kerk loopen paneelen, met rooden grond en fijn versierd. Boven die paneelen een doorlopende band met purper motief, althook een band, die de vensters verbindt. De grondkleur is licht-geel.

"Boven de pilaren der middenbeuk staans afgebeeld, langs de evangelie-kant: de vier evangelisten (gestalte 2 meters); langs der epistalkant de vier groote profeten."

Het Oud-Testament, waaruit het Epistol meestal genomen werd, telt vier 'groote' profeten en twaalf 'kleine'.

Echt fijn gevonden: de 4 evangelisten aan de 'evangeliekant' en de 4 groote profeten aan de epistalkant. Zulke schikking komt ook in andere kerken voor, wat niet belet dat ze ook te Zuidschote zeer zinvol was...

"Tusschen de vensters der zijbeuk (evangeliekant) worden met afbeeldingen, die betrek hebben op O. L. Vrouw:

- De naamletters, met een kroon = Maria Koningin;
- De lelie = Maria's Onbevleetheid;
- De roos = Maria's Verhevenheid;
- De ster = Maria, toerlucht der menschen.

"Langs den evangeliekant, worden die betrek hebben op den H. Leonard, als bruygsmann, priester, bluisenaar en wonderdoener.

"De koor domineert heel de kerk. Rond den altaar een roode damast als gordijn, bespikkeld met dekoratieve bloemen en naamletters of monogrammen van Jesus-Christus, verguld: JHS en X...

"Boven de gordijn loopt een band in ketenvorm, met vergulde kruisen. Aan beide zijden, boven den band, van weerszijden: vier schapen die grazen, zinnebeeld van het christen volk dat zich

voedt en laaft aan de bovennatuurlijke bronnen der Eucharistie.

"Daarboven een licht - gele grond, aan de hoogte der boog der vensters, gezoomd met een gelijkaardigen band met vergulde kruisen. Boven dezen band en boven de kleurvensters, boven den hoogaltaar een afbeelding van Christus - Koning, de Kroon op het hoofd, de mantel op de schouders, die de beide armen uitstrekt, zijn hert afgebeeld op de borst. Van beide kanten: drie biddende Engelen."

"Langs den epistelkant: vier mannelijke gestalten. De eerste, knielend, biedt aan: de Koninklijke Kroon op een kussen (= Koning); de tweede, rechtstaand, den Koninklijken scepter (= bestuurlijke macht); de derde, wetboeken (lex), geknield (= wetgevende macht); de vierde, geknield, een weegschaal (recht = rechterlijke macht)."

"Langs den evangeliekant: vier vrouwelijke gestalten. De eerste, geknield, biedt aan een schaal met druiven; de tweede, korenhalmen, rechtstaand, zinnebeelden van het brood en de wijn, noodig tot het H. Sacrificie (offeren); de derde, knielend, een schaal met walmende wierook, verbeeldende het gebed der geloovigen; de vierde, geknield, in boetende houding, verbeeldt het boetgebed der geloovigen, die smeken om vergeffenis en genade."

De gestalte van O. L. Heer - voorgesteld als Christus - KONING - domineerde het hoofdhoor. Het feest van O. H. Jezus - Christus Koning was toen nog geen 10 jaar geleden ingesteld geworden door S. H. Paus Pius XI (encycliek "Quam primas" van 11 december 1925). Het feest werd geplaatst op de laatste zondag van oktober.

In zijn encycliek zegt Pius XI, o. m.,: "Christus' koningschap omvat een drievoudige macht: de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke, doch zij is op de eerste plaats een geestelijke."

"O. H. Jezus - Christus is, én als eeniggeboren Zoon van den Hemelseken Vader én als Verlosser der wereld, de Koning aan wien voor altijd alle macht gegeven is in den hemel en op aarde."

Het gelovige volk heeft bijna onmiddellijk de zin van dit feest begrepen. Het is dus niet zo verwonderlijk dat het thema van Jezus' Koningschap centraal gesteld werd toen de kerk van Luïdshote in 1935 geschilderd werd. Ook de andere voorstellingen in het hooghoor zijn in functie van deze geloofswaarheid gekozen geworden. Men moet alles zien in zijn tijd.

Dat de "artistieke" uitvoering onder de maat bleef, kan niemand ten kwade duiden!

"Boven den altaar, op het gewelf, staan afgebeeld in medaillon: de zegenende hand van God den Vader, de monogram van God den

Zoon: ✠ (Christus Rex m.); de drief zinnbeeld van God den Heiligen Geest."

Ook deze voorstelling van het Mysterie der H. Druervuldigheid is zeer stevootiep en werd veelal bij middel van schablonen uitgevoerd.

Goan we nu naar het Altaar van D. L. Vrouw, om de 'schildering' van 1935 te leren kennen.

"Gordijn in damast in drie paneelen, op licht-blauwen grond, bezet met bloemen en met medaillons waarop de naamletters van Maria: SM (= Sancta Maria) en eene lalie, verguld.

"Daarboven een band in ronden ketenvorm, verguld.

"Links en rechts het altaar: afbeelding der boodschap van den Engel Gabriël aan Maria. Links, geknield, de engel met een lalietak in de linkerhand, de rechterhand opgeheven. Rechts Maria.

Nu het Altaar van St.-Leonard: "gordijn in damast, in drie paneelen, licht-groene grond, bezet met bloemen en medaillons verguld, met naamletters SL (= Sanctus Leonardus) en een kruis met stralen.

"Rechts (van) het Altaar: de H. Leonardus als eremijt, in monnikopij, met baard, het kruis in de rechterhand, uit het kruis komen stralen.

"Het was voornamelyk met de relikwie van het H. Kruis dat de heilige Leonard wonderen verrichtte. Naast den heiligen een monnik, geknield verbeeldt een zjner (discipelen) eremjten."

Links: een knielende, zieke oude man, op een stok geleund, met een witten doek rond het voorhoofd. Daarmaast eene rechtstaande vrouw, de handen op de borst houdend. Daarboven steken uit de kop en de hals van een paard. Deze drie gestalten herinneren aan de wonderen van den H. Leonard. "Hij genees" - zo gaat Pastoor de Jaegher verder - "op wonderse wyze veel zieken en krankon. Door zjne tussenkomst werd de Koningin van Austrasië, die - in barenonood gevaarlyk ziek was, plotselings genezen. Ook vele ziekten en plagen onder de dieren, namelyk onder de paarden, werden door zjne tussenkomst geweerd. Daarom wordt hij byzonder aanroepen in geval van verlammingen en rheumatisch; door echtgenote om de geboorte en de eerste jaren van hun kroost te beschermen; in Duitschland als patroon ten bescherming der paarden. Te Toelz (Bierens, Duitschland) namelyk is er jaarlyks, op 6 november, een groot en vermaard feest ter eer van den H. Leonard, met processie en stoet, waaraan schier al de paarden der streek deel nemen."

In het verhaal van de devotie tot Sint-Leonardus, dat E.H. de Jaegher neerschryft, staan er ongetwyfeld "historische" onnaamskeurigheden, maar ook dit "volksgehoof" behoort tot de geschie-

denis en was een realiteit.

Het leeft thans nog in Beieren voort. Wilt U een bewijs?; dit knipsel uit een recente Frank, precies uit Bad Tölz in Beieren. Veel kan deze fotocopia van een dagbladfoto niet opleveren, doch de tekst onderaan zal misschien voldoende leesbaar zijn. Ik waag het dan maar.

In Bad Tölz in Beieren rijden, zingend en biddend, een dozijn schonen ter kerke in een opgesmukte wagen met de beeltenis van de heilige Leonhard, beschermopatroon der dieren, wiens feest zij aldaar gaan vieren.

Zelfs als deze 'tweede-handse' overname zeer onduidelijk blijft, weten wij toch dat de devotie tot de 'Hl. Leonhard', beschermopatroon der dieren "hadendaags nog voortleeft in Beieren ....

De beschrijving van de 'binnenschildering' van onze parochiekerk door Pastoor De Jaegher is nog niet ten einde.

"Op den achtermuur der kerk, boven de Hoogzaal, prijken drie beelden: 1) Het wapenschild van Paus Pius VI met kernspreuk "Raptim transit".

2) Het wapenschild van zijne hoogwaardigheid Mgr. Henri Lamiroy, bisschop van Brugge, met kernspreuk: "In caritate Christi".

3) Het wapenschild der graven van Vlaanderen, met kernspreuk: "Vlaanderen". De kerk van Luidschote — zo schrijft Pastoor De Jaegher! — werd geticht door de graven van Vlaanderen en in 1080 door Robrecht de Friero, graaf van Vlaanderen ..., of liever door zijne echtgenoot, gravin Adèle, toevertrouwd aan de abdij van Meeters."

Pastoor De Jaegher zou warempel nog wel eens gelijk kunnen hebben, waar hij beweert dat de Park van Luidschote door de graven van Vlaanderen gesticht werd. De 'villa de Seltis' was in ieder geval hun eigendom, voordien en dat ze er een herbye zouden hebben laten bouwen is niet onwaarschijnlijk.

Luidschote bezat reeds verscheidene monumenten, die herinnerden aan de gruwelijke strijd die hier gedurende de Eerste Wereldoorlog plaats vond.

"Op Zinsdag, zijnde de 9 juni 1935, werd aan de Brug van Steenstrate een gedenkteken opgericht, namens de oud-strijders van het 3^e en 23^e linieregiment, ter gedenktis hunner wapenbroeders, gemeneveld te Steenstrate in April 1915."

In het nummer van 26-5-'35 van 'De Poperingenaar' werden de 'grote Plechtigheden te Ieper en te Steenstrate' vooraf aangekondigd. Het 3^e en 23^e hadden op de Brug van Steenstrate een gedenkteken doen oprichten, "ter nagedachtenis van de 162 officieren, onderofficieren en soldaten van het 3^e Linie, die te Steenstrate gevallen zijn, in April 1915, tot het stuiten van het Duitse offensief."

Het verslag van de 'onthulling' van dit monument verscheen in bovvermeld weekblad op 16 juni 1935.

In het Parochieboek II heeft Pastoor De Jaegher een viertal knipsels bewaard, die als titel dragen: "Behoort Historiek van het 3^e Linieregiment gedurende den Heldtocht 1914-1918."

In het III^{de} hoofdstuk, onder de foto van Generaal Mahieu, Bevelhebber van het 3^e Linie, wordt de 'Veldslag van Steenstrate, April 1915' beschreven:

"Na een onverhoedse aanval, hadden de Duitschers de vriendstelling te Steenstrate, aan het verbindingspunt der Fransche en Belgische legers overrompeld. Den Iper was overschreden: Lijzerne en het Sab in 's vijands handen."

"Het 3^e Linie werd ter versterking der G. L. A. gezonden. Op 24 April, in een duisternen, regenachtigen nacht, op korten afstand van een zeer werkdadigen vijand, in een angstwekkende gerechtsonosfeer en in een onbekende streek, loste het 3^e Linie het regiment der grenadiers af aan den rechtenvlauwel van het Belgisch front.

"De daaropvolgende dagen werd het regiment aan een harde proef onderworpen:

"Den 25^e, bombardement, gevolgd door een vresen aanval, rond 23 uur, te Steenstrate. Om 23,30 uur maakte de vijand voor het eerst

gebruik van gasbussen en wierp voor het eerst ontvlambare vloeistoffen. Niets bestond om zich tegen zulke barbaarsche handeling te beschutten.

"De vijand verwachtte veel van dezen stormloop, maar hij had verwaarloosd zijn tegenstrever naar waarde te schatten. Het regiment hield stand en stond geen enkele duim grond af, niettegenstaande den obusshagel, niettegenstaande zijn groote ontberingen, immers de bevoorrading was eene onmogelijkheid geweest. Enkel rond 3.30 uur kwam een betrekkelijke kalmte over, de pogingen van den vijand waren verijdeld. In drie dagen had het regiment 341 verliezen in manschappen te betreuren. Van den 24 April tot den 10 Mei verloor het regiment: officieren; gedood; 2, gekwetst; 6, -troepen; gedood; 57, gekwetst; 299, verwond; 104. Totaal; 468.

"Om zijn heldhaftig en schoon gedrag, werd het regiment aan het dagorde van het leger vermeld en wat later verkreeg het de eer de naam "Steenstrate" op zijn roemrijke vlag te laten prijken."

De plechtigheden in verband met de onthulling van een gedenkteeken te Steenstrate (op 9 juli 1935) hadden deels te Ieper, deels te Steenstrate plaats. Te Ieper was er een "huldebetooning" aan het gedenkteeken der Iepersche geneuvelden, aan de gedenkplaat der 13de Belgische Field Artillery en aan 't gedenkmaal der Meenonpoort."

"Om 13.45 uur vertrokken de afgevaardigden en de genoodigden per speciale tram naar Tweedschote. Daar werden bloemen neergelagd aan het standbeeld der geneuvelden."

"Om 14.30 uur bereikte de optocht de brug van Steenstrate. Het gedenkmaal, dat zich langs beide kanten der brug bevindt, was met een sluier gedekt. Majoor Willems, voorzitter van het uitvoerend comité en luitenant-Generaal Spilliaerts brachten in hun toespraak hulde aan den roemrijken tegenstand van het 3e en 23e Linie ...."

"Daarna werd overgegaan tot de onthulling. Het monument is gemaakt naar het ontwerp van den bouwkundige Alb. de Ceuninck, oud-strijder van het 3e Linie, uit Schaerbeek. Het zijn 2 bruggehoofden, met in het midden langs den eenen kant een gedenkplaat in het Vlaamsch, langs den anderen kant een in het Fransch, met volgend opschrift:

"Ter glorierijke nagedachtenis aan de 162 officieren, onderofficieren en soldaten van het 3^e Linierregiment, die om het Duitsch offensief onbetwikkeld, losgebroken den 22 April, te helpen breken, te Steenstrate tusschen 24 April en 10 Mei 1915 geneuveld zijn."

"Ieder der zijden van het gedenkmaal werd versierd door een helm en een rot, bestaande uit drie geweren, terwijl het cijfer 3 in het brons van het voetstuk staat gegraveerd."

"Bij de onthulling van de Fransche plaat werd het "Naar Wijd en Lijd" gespeeld en voor de Vlaamsche plaat: "De Vlaamsche Leeuw".

"Na de plechtigheid begaf de stoet zich naar het gedenkteeken der Fransche slaachtoffers van den Duitschen gabaanval en naar het standbeeld der grenadiers...".

Het verslag in "De Poperingenaar" is geïllustreerd met 2 foto's, de eerste heeft als onderschrift: "Het gedenkteeken te Steenstrate is gevormd uit twee rotten geweren, geplaatst rechts en links aan den voorkant der brug. Eronder een bronzen plaat herdenkt de Gesneuvelden van het 3^e linieregiment."

Onder de tweede foto lezen wij: "Te Steenstrate wapperde Zondag l.l. de Vlaamsche Leeuwenvlag mevens de Belgische Driekleur; zoo behoort het in alle officiële feesten in Vlaanderen. - "Die 't schoentje past, trekt het aan."

Pastoor Leo de Jaegher mocht met rechtmatige fierheid terugblikken op de binnenschildering van de kerk van Zuidschote. Ook in het Parochieboek II besteedt hij méér dan vijf bladzijden aan de gedetailleerde beschrijving ervan.

Doch niets is volmaakt op aarde. Lees maar:

"Langs den Noordkant der kerk, op heel de lengte der zijbank, vertoonden zich na de schildering, op ongeveer 50 tot 60 centimeters van den grond, teekens van wakte, die blazen met water verwekten in de schildering. Het eenig middel om dit te verhelpen was de aangetaste deelen te beleggen met schildersbloed, in fijne bladen. Geheel de Noorderkant werd met fijne bladen lood bezet, uitgenomen een deel achter den zijbank der kerkmeesters, omdat er wat bladen te kost waren.

"Later werden ook op andere deelen der kerk blazen aangetroffen aan het onderste gedeelte der muren, alhoewel het bovenste gedeelte heel droog was. Men bemerkt ze bijzonderlijk daar waar de goten het water van het dak naar den grond leiden.

"Waarschijnlijk werd de nieuwe kerk gebouwd op de oude fondamenten."

"Den woensdag 11 Sept. 1936 deed L. E. H. Vervaeke, pastor-deken te Poperinge, zijn vierjaarlijksch ambtelijk bezoek aan de kerk, te 9 u. 's morgens.

Er waren in 1936 14 Plechtige Communiekanten te Zuidschote, nl.: 1-Daniël Decominck, 2-Roger Masson, 3-Georges Palfliat, 4-Germain Vandewalle, 5-André Vanneste, 6-Bernice Arteel, 7-Maria Arteel, 8-Simonne Decramers, 9-Godelieve Grommpraet, 10-Godelieve Haerzebrouck, 11-Godelieve Mijngheer, 12-Rachel Van Hullebutsch, 13-Marie-Thérèse Vlaemynck en 14-Maria Willaert.

" Bij de verzekeringsmaatschappij van den Belgischen Boerenbond, te Leuven werd een nieuwe polis ... .. ondertekend. Duur: tien jaar en 220 dagen, te beginnen van 15 juli 1935 tot 20 februari 1946 ter verzekering tegen brand van kerkgebouw en kerkmeubelen. Namelijk: 1) Kerkgebouw, verzekerd voor 700.000 fr. tegen 600.000 fr. volgens vorige polis — 2) Roerende goederen der kerk: 300.000 fr. tegen 250.000 fr. — 3) Brandweer-onkosten: 5.000 fr. — 4) Afbraak-onkosten: 10.000 fr. Samen: 1.015.000 (fr.). De jaarlijkse premie belooft: 469,50 fr. in plaats van 407,50 fr."

"Om te voldoen aan de voorschriften der wet werd met de zelfde maatschappij een verzekering tegen ongevallen gesloten, loopende van 15 juli 1935 tot 31 december 1945. De bedienden en werkluiers der kerk worden verzekerd tegen ongevallen die kunnen overkomen aan het verzekerd personeel of door dit personeel veroorzaakt (kunnen worden) aan derden.

"Onder kerkpersoneel wordt verstaan: 1) het kerkpersoneel (klokkelieder, uerwerkopwinder, stoelzetter, reinigen en onderhouden der kerk) — 2) het bediendenspersoneel (orgelisten) — 3) Drie misdienaars. — Wordt ook verzekerd de burgerlijke verantwoordelijkheid wegens lichamelijke ongevallen aan derden veroorzaakt door een priester of zijn vervanger."

Het agentschap Guidochote was toen in handen van M^{rs}. Adrienne Verhaeghe-Depoorter.

Schilderwerk aan kerk.

"In Oogst 1935 werd het buitenwerk der kerk geschilderd door Marcel Ameel, schilder (te) Boesinge. De buitendeuren der kerk en der sakristij werden geschilderd met gekookte olie, in plaats van vernis, omdat het vernis te rap afschilfert. Overal twee lagen verf. De vensters der sakristij op dezelfde wijze."

"Het ijzerwerk der vensters en op de deuren met roode romaine als eerste laag, met zwart vernis (aciérine) als tweede laag. Hetzelfde geldt voor de ankers aan den gevel der twee sakristijen."

"Het groot hekken van het kerkhof en het klein hekken-toegang gerend tot de sakristij — werden ook geschilderd met romaine en met zwart vernis. Aan het klein hekken werden de goedendags ... 'verzilverd' (aluminium). Prijs van het werk: 347,60 fr."

Schilderwerk aan de pastory.

"Door denzelfden schilder werd de pastory langs buiten op twee lagen geschilderd. Deuren en vensters: Bordeaux-rood en wit. De ijzers der vensters in romaine en zwart vernis. De twee gegoten pilaren aan

den ingang der pastorie in geel steen. De twee goederdags, die de pilaren bekronen, in aluminium. Prijs van het werk: 874,25 fr."

Ranggaande het "voorhekken der pastorie" schrijft Pastoor de Jaegher even verder, "De twee beton-pilaren, die het hekken aan den ingang der pastorie schragen, werden geschilderd in simili fransch steen. Op isder der pilaren werd een zware goederdag geplaatst en gevezen. Het houtwerk werd gemaakt door Victor Serruys, wagenmaker (38 fr.), het ijzeren beslag, dat het bovengedeelte bedekt, en de ijzeren pinnen door Daniël Degeure, smid (35 fr.). De schilderie (twee lagen - wit en aluminium) door Marcel Ameel, schilder."

In zitting van 6 oktober 1936 had de kerabraad berlist "in het huis, bewoond door de familie Weduwe^e Vanlerberghe, op de zolder een slaapkamer aan te leggen."

Dit huis was een onderdeel van de tweewoonst in de 'Korte Weststraat' en eigendom der kerckfabriek. Het was toen bewoond door de Weduwe Vanlerberghe en het echtpaar Michel Couvet-Vanlerberghe. In november 1935 werd er "een slaapkamer in hout gemaakt om slaapgelegenheid te verschaffen aan de drie kinderen Couvet. Ook een nieuwe dakvenster werd ingestoken. Het werk werd uitgevoerd door Hilaire Ooghe, timmerman. Prijs: 512,50 fr."

"Herstellingen werden ook gedaan aan de beide huizen. De daken werden met mortel gepezen, alsook de venst, daken. sommige muren herplakt, de achterdam hersteld met mortel en cement. Uitgevoerd door Leon Versaavel, metsler. Prijs: 431,60 fr."

"Het perceel Bouwgrond aan Lizerne (3 a 75 ca), gepacht door de Weduwe Six-Louwagie, komt vrij door het vtrekken der pacht. De pacht wordt overgenomen door Hilaire Louwagie."

—
 Nog een aantekening van Pastoor Leo de Jaegher, daterend van einde 1935:

- 4 - KADASTER: Kerk, kerkhof, pastorie en tuin der pastorie zijn op den kadastralen legger ingescreven op naam der gemeente Luidschote, artikel 125, als volgt:
- 3e belegering nr. 26 - Sectie A nr. 546^b; pastorie - 1a. 60 c.
  - nr. 27 - " A nr. 547^b; tuin der pastorie - 25 a. 10 c.
  - Kerkhof nr. 32 - " A nr. 543^b; kerkhof - 38 a. 05 c.
  - nr. 33 - " A nr. 544^a; kerk - 7 a. 35 c.

In weerwil van alle bezwaarschriften oltrom al deze eigendommen van de kerckfabriek ten onrechte geboekt op naam van de gemeente.

"Dinsdag 10^e September werd (hier) te 9 u. een plechtige Rouwdienst gezongen, ter nagedachtenis van Koningin Astrid, overleden in een auto-ongeval te Küsnacht in Zwitserland."

Geboren te Stockholm, op 17 november 1905 was de prinses van Zweden op 10 november 1926 in het huwelijk getreden met K. M. Leopold III. Ze werd "schielijk aan de liefde van haar volk ontbrukt op 29 augustus 1935."

Tijdens de rouwdienst werden "rouwgedachtenissen met beeltenis der overledene uitgedeeld (Drukkerij G. de Haene - Bossuyt, Brugge.

H. ZENDING 1936

"Van woensdag 15^e januari 1936 tot vrijdag 24 januari - dag der gedwinge aanbidding, werd de heilige zending gepredikt door de Eerw. Pater Tillo en Willibald, der orde der Capucijnen.

"Eene maand voor de zending werd dagelijks na de mis - 's zondags op den predikstoel - een gebed gebeden ter voorbereiding..."

"Volgorde der oefeningen:

Eerste avond: "Veni Creator" - Daarna processie binnen de kerk; misdienaar met wierookvat en kwispel - priester met koor - de twee pater's dragende het missiekruis. Onder de processie wordt gezongen: "Vexilla Regis" tot aan "O Crux, ave". Na processie wordt het Kruis geplant in de Koor en gewijd door een Pater. Dan wordt gezongen: "O Crux, ave, spes unica". Volgt een korte aanspraak van aan de Communiebank over het Kruis. Daarna een missielied: "Jesus' Kruis ontsteekt het hart", gezongen door allen. Daarna Sermonen. Na het sermoen: 5 Onze Vaders en 5 Weesgegroeften (onder 't luiden der klok) - "Tantum ergo" en zegening met het H. Sakrament."

"De andere dagen is de volgorde:

Na de Mis; aanspraak - 's Avonds 5 1/2 u.: Klokkengeluid - 6 1/2; Paternoster - aanbevelingen - lied - Sermoen - 5 Onze Vaders en Weesgegroet(en) (Klok) - 'Tantum ergo' - Lezen."

"'s Zondags werd na de vespers het sermoen gedaan en daarna een 'heilig uur'; Lofzangen in 't Vlaamsch door de kinderen, met bespreking van op den predikstoel. De meisjes waren in de koor en wuifden onder het zingen met takken en bloemen. Daarna de Lezen.

"De zonding eindigde met den biddag. Gedachtenissen werden onder beide missen uitgedeeld, de deelneming was algemeen, 479 biechten."

In het Parochieboek II bleef een gedachtenisprentje aan de 'Zending' van 1936 bewaard.

Op de voorkant een afbeelding van een schilderij van de Spaanse kunstenaar Murillo: 'Christus omhelst den H. Franciscus'

Men leze de tekst op de achterzijde, o.m. leze zin: "Bewaart uw schoone parochie, onverdeeld - in rechtzinnige godsdienstigheid." En verder: "Ouders waakt over uw kinderen; jongens en meisjes eerbiedigt uw ouders en behoudt uw hert en uw lichaam, zuiver en sterk.

De Kerk blyve het middenpunt, en Christus uw Koning."

TOT BLIJDE GEDACHTENIS
AAN DE
HEILIGE ZENDING

gepredikt door de Eerw. Paters Capucienen

TILLO en WILLIBALD
te ZUIDSCHOTE

van 15 tot 24 Januari 1936.

op aanvraag van Z.E.H. L. De Jaegher, Pastor.

De gedachtenis der h. Zending leve voort in geest en hert. Iedereen blijve zijn voornemens getrouw - Volbrengt uw christene plichten en de plichten van uw levensstaat uit liefde tot God - Bewaart uw schoone parochie, onverdeeld, in rechtzinnige godsdienstigheid. Ouders waakt over uw kinderen; jongens en meisjes eerbiedigt uw ouders en behoudt uw hert en uw lichaam, zuiver en sterk. De Kerk blijve het middenpunt, en Kristus uw Koning. Schikt uw leven volgens dezen raad, en uw geluk, hier en hierna is verzekerd.

Op 5 april 1936 hadden de gebruikelijke kiesverrichtingen plaats voor de kerkraad. Ziehier de samenstelling ervan: Voorzitter: Decorte Emeric; Schrijver: Logier Karel; Schatbewaarder: Myngher Henri. - Leden: Jozef Tahon en Charles Pype. - Leden van rechtswege: E.H. De Jaegher Leo, pastor, en: Remi Peccu, 'Burgmeester'.

In dezelfde zitting werd door het Bureau nog beraadslaagd over de Stichting Florent en Marie Desmytter - Vandelannoote. Florent was de 8ste februari 1936 te Poperinge

overleden en had voor Notaris Wilfried Van Eecke, aan de kerk van Luidschote 'gelegateerd':

"1) zijn deel in een kapelletje en in tiens aren grond, met last van onderhoud van het kapelletje.

(N.B.: In mei 1944 zal Pastoor Alois Van Antwerpen 1562,50 + 76 fr. betalen voor de 'herstelling (van het) plafond en (de) her-schildering' van deze kapel van Luizerwe.)

"2) eene som van vijfduizend frank, met last gedurende vijftwintig jaren een jaargetyde te doen en ten eeuwigen dage twee inschrijvingen te doen in het jaargebed.

Het bureel beslist 'gemeld legaat te aanvaarden met de lasten er aan verbonden. Afchriift dezzer zal, voor goedkeuring, aan de bevoegde overheid gezonden worden.'

Tydens dezelfde samenkomst van de kerkmeesters is er ook sprake van de 'pacht van het gras van het kerkhof'.

"Het eene deel wordt verpacht aan Jerome Vandermeersch. Het tweede deel, beginnende aan de graven der kleine Lindert, aan Alois Smagghe, tegen 30,00 fr.'s jaars voor ieder deel.

(Hilaine Louwagie had 'verzocht aan zyns pacht van den helft van het gras van het kerkhof en als nieuwe pachter' werd 'aanvaard de Hr. Alois Smagghe').

"De wensch wordt uitgedrukt dat het gras tusschen de graven zou kort gehouden worden, en niet in maaigras zou geoogst worden, om de graven niet te dekken en het uitzicht der graven niet te beelden. Alleenlyk de deelen waar geen graven zijn, kan in maaigras opgedaan worden."

Voor de zoveelste maal stellen wij vast dat het de kerkfabriek is, en niet de gemeente, die het maaigras van het kerkhof verpacht. Zij gedraagt zich als eigenares

Het wordt nu stilaan tijd om afscheid te nemen van E.H. Leo De Jaegher, sinds 26 mei 1930 pastoor van Luidschote.

Op 5 juli 1936 was hij nog aanwezig op de vergadering van het kerkbestuur. De begroting van 1937 werd er goedgekeurd. Zij sloot met een 'tegoed' van 4.129,22 frank. Er werd ook beslist dat het torenuurwerk, dat in 1934 'op gebrekkige wijze... op platen en wijzers' was 'verguld' geworden, een nieuwe beurt zal krijgen.

De naamtekening van E.H. De Jaegher ontbreekt onderaan het beknopte verslag van deze zitting. Wat normaal is vermits elk verslag slechts tijdens de navolgende vergadering van de kerkraad door de leden ondertekend wordt. Doch toen

was E. H. de Jaegher niet meer te Zuidschote.

Mgr. Lamiroy, bisschop van Brugge, had hem op 30 juli 1936 benoemd tot pastoor te Ploegsteert. Hij was toen nog geen zestig jaar oud.

Deze 'deugdzaam', 'plichtgetrouwe' en ijverige priester had in de ruim zes jaren, dat hij zieleherder was te Zuidschote, zeer verdienstelijk werk geleverd.

De parochianen van Ploegsteert zullen hem niet lang in hun midden hebben. Nog geen twee jaar later 'ontlaapt' hij 'godvruchtig in den Heer', te Brugge. De 'plechtige lijdendienst' gevolgd van de 'terreerbestelling' had plaats in de parochiale kerk te Ploegsteert op 'dinsdag 24 mei 1938, om elf uur'.

E. H. Leo de Jaegher was zijn 62de levensjaar begonnen... Wij bezitten twee verschillende rouwprentjes van hem. Een ervan werd te Ploegsteert gedrukt. Beide gedachtenissen zijn in het Frans opgesteld, de tekst is identiek.

Wij vonden ook een rouwbrief, die we op de volgende bladzijde overnemen. Onder zijn zeven neven waren er niet minder dan vier geestelijken...

Lichier de twee gelijkluidende rouwprentjes van E. H. de Jaegher.

†

PRIEZ POUR LE REPOS DE L'AME DU
RÉVÉREND MONSIEUR

**Léon—Marie—Joseph
DE JAEGHER**

Né à Bruges . . . . . le 29 Mars 1877
Ordonné prêtre . . . . . le 9 Juin 1900
Professeur au collège de Mouscron 1 Mars 1900
Vicaire à Leffinghe . . . . . 27 Juin 1902
Vicaire à Bisseghem . . . . . 27 Décembre 1906
Curé à Zuidschote . . . . . 26 Mai 1930
Curé à Ploegsteert . . . . . 30 Juillet 1936
et pieusement décédé à Bruges le 18 Mai 1938, muni des
Secours de Notre Mère la Sainte Eglise.

Le cher défunt était un prêtre vertueux, homme de devoir, sobre et sage dans ses conversations mais tout dévoué à sa tâche, toujours préoccupé de l'accomplissement de ses devoirs; cherchant force et soutien dans sa vie de prières et sa dévotion envers la Mère du Sauveur qu'il invoqua avec une filiale confiance dans les affres de ses derniers moments.

Sa prudence; sa perspicacité; sa profonde connaissance des âmes, devaient lui assurer l'estime et la vénération de tous ses paroissiens. Avec ses vues larges, sa franchise, sa serviabilité envers tous ceux à qui il pouvait être utile, il ne pouvait avoir d'ennemis.

Frère et Sœur bien aimés; parents chéris ne m'oubliez pas dans vos prières et sacrifices, vous surtout chers neveux qui vous êtes voués à Dieu. Puisse le Dieu de miséricorde nous donner rendez-vous là-haut!

Chers Paroissiens, je compte sur votre bon souvenir.

Cœur de Jésus, j'ai confiance en Vous! 300 j. d'ind.
Doux Cœur de Marie, soyez mon salut! 300 j. d'ind.

† PRIEZ POUR LE REPOS DE L'AME
du Révérend Monsieur

Léon—Marie—Joseph DE JAEGHER

Né à Bruges le 29 Mars 1877 - Ordonné prêtre le 9 Juin 1900
Professeur au collège de Mouscron le 1er Mars 1900
Vicaire à Leffinghe le 27 Juin 1902
Vicaire à Bisseghem le 27 Décembre 1906
Curé à Zuydschoote le 26 Mai 1930
Curé à Ploegsteert le 30 Juillet 1936
et pieusement décédé à Bruges le 18 Mai 1938,
muni des Secours de notre mère la Sainte Eglise.

Le cher défunt était un prêtre vertueux, homme de devoir, sobre et sage dans ses conversations mais tout dévoué à sa tâche, toujours préoccupé de l'accomplissement de ses devoirs; cherchant force et soutien dans sa vie de prières et sa dévotion envers la Mère du Sauveur qu'il invoqua avec une filiale confiance dans les affres de ses derniers moments.

Sa prudence, sa perspicacité, sa profonde connaissance des hommes et des situations, sa longue expérience dans le ministère paroissial, son zèle apostolique qui avait en vue, avant tout, le bien des âmes, devaient lui assurer l'estime et la vénération de tous ses paroissiens. Avec ses vues larges, sa franchise, sa serviabilité envers tous ceux à qui il pouvait être utile, il ne pouvait avoir d'ennemis.

FRÈRE et SŒUR bien aimés, PARENTS chéris, ne m'oubliez pas dans vos prières et sacrifices, vous surtout, chers NEVEUX, qui vous êtes voués à Dieu. Puisse le Dieu de Miséricorde nous donner rendez-vous là-haut.

Chers PAROISSIENS, je compte sur votre bon souvenir dans vos prières.

Miséricordieux Jésus, donnez-lui le repos éternel!

Impr. L. Leire, Ploegsteert.

Heer en Mevrouw Ariel DE JAEGER-COOLS ; zijn broeder en schoonzuster ;
 Dom Ildefons O.S.B. zendeling in Kongo, in de wereld Karel DE JAEGER ;
 Eerwaarde Pater Leo DE JAEGER S. J. zendeling in Engelsch Indië ;
 Heer Arnold DE JAEGER ;
 Heer Frans DE JAEGER ;
 Heer Hendrik DE JAEGER ;
 Dom Amandus O.S.B. in de wereld Edward DE JAEGER ;
 Eerwaarde Heer Albrecht DE JAEGER ; zijne neven ;
 Eerwaarde Zuster Marie-Gabrielle in de wereld Jufvrouw Jeanne BLANCQUAERT ;
 Heer en Mevrouw Jules BLANCQUAERT-JANSSENS en kinders ;
 Eerwaarde Heer Tony BLANCQUAERT, bestuurder van St Lievens Collegie ;
 Heer en Mevrouw Leon BLANCQUAERT-BOUCKAERT en kinders ;
 Heer en Mevrouw Louis JANSSENS-BLANCQUAERT en kinders ;
 De kinders en kleinkinders van wijlen Heer Notaris en Mevrouw Adolf COUCKE-
 DE JAEGER ;
 Jufvrouw Maria DE CORTE ; zijne neven en nichten ;
 De familiën DE JAEGER-BLANCQUAERT en DE CORTE, zijne bloedverwanten ;
 Eerwaarde Heer VAN CANNEYT, onderpastor te Ploegsteert ;
 De Heeren leden der Kerkfabriek ;
 Jufvrouw Irma DERMAUW, zijne getrouwe dienstmeid ;
 melden Ued. dat het den Heer behaagd heeft tot Hem terug te roepen zijnen
 trouwen dienaar

EERWAARDE HEER

LEO DE JAEGER

PASTOR TE PLOEGSTEERT,

geboren te Brugge den 29 Maart 1877, godvruchtig in den Heer
 ontslapen te Brugge den 18 Mei 1938, voorzien van de laatste hulp
 en troostmiddelen onzer moeder de H. Kerk.

De plechtige lijkdienst gevolgd van de teraardbestelling, waar-
 toe Ued. vriendelijk uitgenoodigd wordt, zal plaats hebben in de paro-
 chiale kerk op **Dinsdag 24 Mei 1938, om elf uur.**

Vergadering in de Pastorie te 10 3/4 ure.

Barmhartige Jezus, geef zijne ziel de eeuwige rust.

De Vigilien zullen gezongen worden op Maandag 23 Mei om 5 u.

Ploegsteert, den 19 Mei 1938.

Vorrakeer verder te gaan met ons verhaal over de pastoors van Luidschote willen wij nog even terugkijken op het eigendomsrecht van pastorie met tuin, kerk en kerkhof.

In dl. XII van onze ZANTINGEN hebben wij een 'Staat van goederen gepubliceerd (pp. 33-44), daterend van 6 april 1787. Onder de 'pastorale goederen van de pastorie van Luyschote' wordt uitdrukkelijk en allereerst vermeld: de 'hof van den pastor met d' huysingen aldaer den pastor woont daer op staende; groot met straeten en grachten; twee lynen ende drynberentigh roeden."

Onder de 'jaerlyxse lasten' van de kerkfabriek worden o.a. vernoemd: "t' scheuren van de haegen rontsom het kerckhof"; "t' refectioneren ende onderhouden (van) de kercke."

Er kan, m.i., geen twyfel bestaan: de kerkfabriek is van overouds eigenares van voornoemde goederen.

Pastoor Willy Coucke (1956-1974) kende dit belangrijk document niet, toen hij begin 1962 de door hem gevonden gegevens opstuurde naar de Heer U. Huyghe-Lampo uit Brugge en diens advies vroeg over deze en andere betwiste zaken.

De Heer Huyghe antwoordde op 15 februari 1962, o.m., dit: "PASTORIJ: is sedert onheugelyke tijden eigendom van de gemeente." (het document van 1787 bewijst het tegendeel!...). Hij zegt verder: "Een inschrijving (in de kadastrale legger) van 1834 vermeldt al het perceel A 546^e op naam van de gemeente." (Er was inderdaad een vergissing gebeurd bij het opmaken van het nieuw kadaster, doch deze foutieve inschrijving werd slechts veel later opgemerkt!...). De Hr. Huyghe vervolgt: "Dit is trouwens normaal: sedert het decreet van het jaar IX (1802), zijn al de pastoriën eigendom van de gemeenten, behalve enkele uitzonderingen (pastroors die de eed van trouw aan de franse republiek hadden afgelegd. In West-Vlaanderen zijn er aldus in drietal pastoriën van de Kerkfabriek."

(De gouverneur van West-Vlaanderen zal er in 1887 anders over denken!...).

Mr. Huyghe schrijft verder: "Volgens uw oorkonden zou de Pastoor van Luidschote in 1826 (als ik me niet vergis) het gebouw herbouwd hebben op zijn kosten. Maar dat vormde geen eigendomsrecht voor hem of voor de Kerkfabriek. Door het recht van natrekking (accessio), behoort het gebouw aan de eigenaar van de grond, tenzij deze toelating tot bouwen zou gegeven hebben. Maar het is moeilijk aanneembaar dat een gemeentebestuur dergelijke toelating zou gege-

ven hebben ; in ieder geval, zou de Kerkfabriek dit moeten kunnen bewijzen. Dergelijke toelating zou dan als een verzaking aan bedoeld recht van natrekking moeten beschouwd worden. Hebt U kennis van dergelijke toelating tot bouwen, aan Hoogerbedoelde Pastoor gegeven? "

De kerkraad gaf zich niet gewonnen.

Op 21 april 1969 stuurden de leden van de kerkfabriek een schrijven naar de Gouverneur van de Provincie. Te lieten hem o.a. het volgende weten: "De pastorie is zonder de minste twyfel eigendom van de kerkfabriek. Elf bladzijden documentatie liggen daarover ten inzage in de archieven van de kerkfabriek. Kort samengevat komt de geschiedenis hierop neer. In 1826 werd de pastorie van Luidschote door een tornado totaal vernietigd. De gemeente, bij gebrek aan gelden, kon (of wilde) niet herbouwen. Met goedkeuring echter, toelating en instemming van de gemeente bouwde pastoor Spil- liaert in 1827-1828 op zijn eigen kosten en de bydrage van de parochianen de nieuwe pastorie voor eigendom van de kerkfabriek. De gemeente schonk een toelage van 1562,70 F.

" Er bestond een uitgebreide documentatie dienaangaande op het gemeentehuis maar dit brandde af 1840 (sic!), zodat tal van stukken daar verloren gingen. De kwestie kwam in 1889 uit documentatie dienaangaande reeds te berde.

" Hiakier een schrijven ondermeer van de Burgemeester dastijds:

Copie
n° 597 Monsieur le Comissaire (Ypres)
Luyschote, le 5 mars
1889

En réponse à votre lettre en date du 23 février dernier n° 4.115, j'ai l'honneur de vous envoyer une copie d'un état des dépenses faites pour la reconstruction du presbytère de cette commune. Cet état a été dressé le 15 juillet 1833 et mentionne que la construction a été faite aux frais du curé et que la commune y est intervenue pour la somme de 1562,70 fr.

Agréé, ...

Le Bourgmestre
(s) Van Eecke

" Verder nog vanwege het provinciaal bestuur:

Province de la Flandre Occidentale

2e direction

Bruges, le 5 avril 1889

n° 84.765

..... la presbytère de Luyschote doit être considéré comme étant la propriété de la fabrique d'église, d'après les renseigne-

ments fournis .....; la direction des travaux appartient dès lors à l'administration fabricienne ... ..

Le gouverneur

(5) Baron Ruzette

Pastoor Willy Conche zegt verder nog dat de herstellingen van de pastorie altijd op naam van de kerkfabriek werden gedaan en betaald. "Et ligit ten andere" - zo vervolgt hij - "daterend van 1891, een overeenkomst tussen gemeentebestuur en kerkfabriek kwestie brandverzekering; aangezien de pastorie eigendom is van de kerkfabriek, betaalt deze laatste de brandverzekering, zoals zij ten andere altijd gedaan heeft."

In het verslagboek van de Kerkfabriek II, zitting van 6 oktober 1968, lezen we als 6de punt: "Pastorie; eigendom der kerkfabriek; bewijzen liggen ter inzage. Heer Burgemeester zou de zaak onderzoeken, ook voor wat betreft de grond waarop de pastorie staat; daaruit volgen de punten als woonstvergoeding, onderhoud van haag en plaatsceunen."

Het 7de punt luidt als volgt: "Van heer Notaris Van Eecke te Poperinge wordt gevraagd eens en voor goed te willen zorgen dat de eigendommen der kerkfabriek volgens het kadaster in orde komen."

Deze al zo lang aanslopende betwisting tussen de kerkfabriek en de gemeente is tot nog toe zonder oplossing gebleven.

Voor de Franse Revolutie was er geen geschil; alles was ontegensprekelijk eigendom van de kerkfabriek.

Tijdens de Omwenteling werden de kerkelijke goederen aangeblagen. Een deel ervan kwam later weer in handen van de kerkfabriek; een ander deel werd eigendom van anderen en bleef het. Wij denken hier o.a. aan de zgn. "pastoreele goederen"; b.v. de artikels 1, 2, 3, 4 en 5, beschreven in het "Beneficium pastoreel der prochie van Luydschote" van 1787, die samen méér dan 3 ha 80 ca. besloegen en één blok vormden of daaromtreent, met inbegrip van 'de hof van den pastor'.

Deze hof werd door het Napoleontisch decreet op naam van de gemeente gesteld. Deze laatste kon haar verplichtingen niet nakomen om de in 1826 vernielde pastorie herop te bouwen. Pastoor Spilliaert moest het dus zelf klaren. Daardoor verviel het recht van natrekking, waarvan de Hr. Huyghe gewaagt. Vandaar de uitpraak van Gouverneur Baron Ruzette, in 1889.

We laten het aan rechtsgeleerden over om deze kwestie door te hakken. M.i. is de pastorie van rechtwege eigendom van de kerkfabriek. Aan de gemeente het tegendeel te bewijzen ...

We laten deze onverkwikkelijke zaak nu ter zijde en gaan verder met ons verhaal over de pastoors van Zuidschote, hun tijd en hun belevissen.

Zoals hoger gezegd werd E. H. Leo De Jaeger 'gepromoveerd' naar Hoegstoert, en dit op 30 juli 1936.

Dezelfde dag nog kreeg hij als opvolger te Zuidschote:

PASTOOR ALFONS - PETRUS GRUWIER (1936-1943)

Deze was de 25ste maart 1883 te Ieper geboren en haast 53 1/2 jaar oud, toen hij hiër de herdersstaf overnam.

Priester gewijd te Brugge op 18 december 1909, werd hij twee dagen later benoemd tot leraar aan het 'St. Jozef' Kollege' te Izeghem.

De 27ste juli 1930 werd hij onderpastoor op St. Hiloniüs in dezelfde stad en zes jaar later: pastoor van Zuidschote (30 juli 1936).

Over zichzelf schrijft E. H. Gruwier in het Parochieboek II het volgende: "Den 31 juli 1936 werd E. H. Alfons Gruwier pastoor benoemd. Geboren te Ieper den 25 Maart 1883 (St.-Jacobsparochie). Zoon van Serafien en Octavie Delbecque. Priester gewijd den (18) december 1909 en den 30 december daaropvolgende leraar benoemd aan de Middellbare School, St. Jozefgesticht te Izeghem - 2° studiejaar - met bijdraken van Reken-, Stel- en meetkunde, natuurwetenschappen en handel in de 3 studiejaar. Onderpastoor benoemd op de St. Hiloniüsparochie te Izeghem den (27) juli 1930. Ingehuldigd en plechtig aangesteld als pastoor te Zuidschote op Zondag 30 August 1936, door Z. E. Heer Deken Verwaesche. De getuigen waren E. H. Van Cappel, pastoor van St. Hiloniüsparochie te Izeghem en E. H. Mawits Van der Ghote, onderpastoor te Galleghem.

Op de voorgaande bladzijde vond ik een foto, genomen bij de inhuldiging van Pastoor Gruwier.

Deze laatste schreef slechts enkele bladzijden in onze Liber Memorialis II, waaruit wij toch nuttige gegevens kunnen halen.

Gerard Artael en Daniël Smaghe werden 'met half septem-ber' als onirrdienaars vervangen door Noël Balduck en Gerard Louagie.

In het verslag van de eerste zitting van de kerckraad, waarop Pastoor Gruwier aanwezig was (4-10-1936) lezen wij:

1.^e Het torenuurwerk, dat in 1934 op gebrekkige wijze geschilderd wierd, is herschilderd en, voor zoover noodig, ook hersteld geworden. (Dit wierd gedaan door Soens - Becarrem en op zijn aanvragen, omdat hij voor dit werk nogal eens balachen wierd. Hij zou de herstellingen doen op zijn kosten. Toek kwam de rekening van 528,72 fr.). Het bedrag der rekening voor dit werk was, volgens de kerckraesters, nogal hoog; 'te meer daar er eene mondelingche overeenkomst bestond tusschen Hoogergeralden en E. H. Pastoor De Jaegher. Daarom wierd er beslist de betaling uit te stellen tot men juist zou weten waarin deze mondelingche afspraak bestond.'

'Op aanraden van E. H. De Jaegher' werd de rekening op 13-11-1936 uitbetaald.

Pastoor Gruwier merkt daarbij op: 'Dit werk schijnt in betere voorwaarden te zijn voltrokken: betere verf en bijz. verguldtel van beste hoedanigheid.'

[In Juli 1944 werd het torenuurwerk 'opnieuw herschilderd' door G. Verhaek, uit Boezinge, die 550,50 fr. aanrekende.

De 'Angelus en Minutenwijzer' werden toen ook 'geajusteed' door Desimpelaere, (uit) Gheluwe, die 415 fr. ontring].

2.^e Er wierd eene opmerking gemaakt dat het kerckhof de plaats niet was voor het bleeken en drogen van wasch. Er zou ervoor dienen gezorgd te worden om dit te verhinderen!...

3.^e Pachten - De pachten zullen ontrouwen worden samen met deze van den Openbaren Onderstand, op datum overeens te komen met deze Commissie, zijnde Dinsdag 27 Oktober 1936.'

Voor de vergadering van 3 Januari 1937 staan er twee punten op de dagorde om de kerckraad:

1.^e Er wordt gehandeld over de hangende zaak: Kerckfabriek - Goethals, betrekkelijk het eigendomsrecht der 2 perceelen grond, eigendom der Kerckfabriek en die door den Heers Goethals van Kertrijk betwist wordt. Daar de pachten dien 2 perceelen, Richard Beale, dit jaar, de pacht ervan weigert te betalen, wordt er

besloten, tot vrijwaring van het eigendomsrecht der kerckfabrick, toelating te vragen aan Z. Hoogw. Exc. Mgr. de Bisschop een rechtoge-
ding in te zetten.

2) Er is ook weer sprake van de 'Kruiskapel', die tijdens de oorlog '14-'18 vernield was geworden. Men besluit 'nogmaals aan te dringen bij (de) bouwkundige' om 'spoedig een plan te willen bezorgen.'

Enkele aankopen van Pastoor Gruwier :

- 'In de sakristie stond er op den toog een klein marmeren kruisbeeld, dat we vervangen hebben door een gothieken hangende kruis, aangekocht bij Speybrouck Yper (130 fr.). 28-5-37.'

Pastoor Van Antwerpen (1943-1956) tekende hierbij aan : 'Hersteld in 1949. Hangt in de toneelzaal.'

- 'In de sakristie : door drukken op karton bij Garreïn, drukker, Ickemuidster. Yper, de 2 noodige opschriften : Patronus Ecc^{ae} S. Leonardus - Nomen Episcopi : Henricus.' 'Te hangen in de sakristie oerens 't kruisbeeld aan beide zijden.'

- 'Purificer-raafje. Daartoe werd een klein boterwat gebezigd. Een nieuw raafje aangekocht bij Speybrouck, Yper (65 fr.), in wit 'porcelaine de Sèvres' met verguld teken (3-6-37) en op het hoogaltaar geplaatst.'

C.H. Gruwier schrijft vervolgens : 'Op dinsdag 22de Juni 1937, werd hier het H. Vormsel toegediend door Z. Hoogwaardige Excellentie Mgr. Lamiroz, aan 25 knachten en 15 meisjes.'

We vonden de namen van deze 40 vormelingen terug in het door Pastoor Gruwier begonnen Vormselboek. Wij sommen hun namen hieronder op :

1 - Gerardus Arteel	14 - Julianus Schooreel
2 - Joël Arteel	15 - Andreas Serroen
3 - Andreas Cailliau	16 - Andreas Storme
4 - Daniël Deconinck	17 - Rogerius Storme
5 - Henricus Daghandt	18 - Germanus Vandewalle
6 - Julius Dewitte	19 - Rogerius Vandewalle
7 - Achilles Fasseel	20 - Hieronymus Vanhee
8 - Gabriël Louwagie	21 - Andreas Veryster
9 - Andreas Masson	22 - Josephus Veryster
[10 - Mauritius Monton gevormd te Renin-ge 1933	23 - Michael Veryster
11 - Marcellus Noppe	24 - Rogerius Verwisch
12 - Gerardus Ozeel	25 - Andreas Decorte
13 - Georgius Palfliet	26 - Daniël Smaggher

Marcel Noppe (° Reninge, 17-2-1923) was de oudste vormeling en Jerome Vanhee (° Luidrachte, 25-12-1926) de jongste.

Nu de vijftien gevormde meisjes :

1- Berenitia Arteel	9- Godelivn Haerzebrouck
2- Maria Arteel	10- Paula Huyghe
3- Clara Decorta	11- Godelivn Nyngher
4- Maria Delafortrie	12- Paula Tailly (°7-12-26)
5- Godelivn Dewitte	13- Agnes Van Eecke (°14-1-23)
6- Irena Durnez	14- Rachel Vanhullebusch
7- Godelivn Gremonprez	en
8- Maria Gremonprez	15- Godelivn Verkest

° Mgr., vergezeld van L. E. H. Kanonik Mahieu, groot-Vikaris, en van L. E. H. Kanonik Verwecke, daken te Poporinghe, kwam per auto aan enige ogenblikken vóór 4 uur, komende van Reninge. Hij werd aan de kerkdeur afgewacht door de geestelijkheid en den kerkraad.

'Binst de plechtigheid, die in volkomen orde verliep, wierden de zangen uitgevoerd door de kinderen zelf. Na de plechtigheid werd Mgr. stoelgewijze geleid naar de pastorie. In de pastorie werd een lunch opgediend waaraan ook deelnamen de Heeren onderwijzers, Ew. Heeren onderpastoor Meisman van Reninge en Demay van Boezinge. De Peter was heer burgemeester Remi Deceeu; de meter: Irma Huyghe, vrouw Emoric Decorta; de Heeren van de Kerkraad. Dit jaar moest een 'bijmeter' gevraagd worden omdat de meter een kind vormeling had. Op het einde van de lunch heeft E. H. Pastoor Mgr. bedankt. Mgr. bracht vóór de lunch een zeer kort bezoek aan het klooster. Rond 7u. vertrok Mgr. naar Poporinghe.

° Toen H. Hoogw. Excellentie op 22^{en} Juni 1937 het H. Voroncel kwam toedienen aan de kinderen der parochie, - zo vervolgt Pastoor Gruwier- drukte hij den wensch uit, de heropgebouwde kerk, nu ze in orde was, te komen consacreran. 't Was ernst, want onmiddellijk haalde Mgr. zijn notaboekje te voorschijn en de datum ervoor wierd vastgesteld op 20^{en} september (maandag na Koekezondag).

° Enige dagen daarna volgde het bezoek van E. H. Michiel English, ceremoniemeester der Kathedraal. Dit om samen met E. H. Pastoor de noodige schikkingen te nemen en de toebereidsels naar te duiden noodig voor de kerkwijding.

° Op den vooravond der wijding, zondag namiddag, wierd in de knechtenschool een klaslokaal tot "sacellum" ingericht; daar wierden de Relikwieën der H. H. Martelaren Osmondus en Maximus opgesteld.

We kennen een heilige Osmond, die met Willom de Kroveraar naar Engeland trok in 1066, van hem het graafschap Dorset kreeg en zijn kanselier werd. In 1078 werd hij bisschop van Salisbury en overleed in 1099.

Me kennen meerdere heiligen die de naam Maximus droegen. Een ervan was een Italiaansche martelaar, uit onbekende tijd, die vooral in Zuid-Italië vereerd werd.

De reliekieën werden 'omringd van licht en bloemen' en E. H. Pastoor ging er 'metten en lauden van het officie der martelaren' bidden.

"Op maandag 20 September, tegen 8½ uur, waren de E. E. H. H. Geestelijken, uitgenoodigd om te assisteeran, in het 'sacellum' aanwezig, deze waren: E. H. De Jaeger, pastoor van Ploegsteert (voordien te Luidschote), E. H. Kanneste, pastoor van Boezinge, onderscheidelijk diaken en onderdiaken gedurende de Kerkconsecratie, — E. H. Cosyn, pastoor van Biskchote en E. H. Deltour, pastoor van Langemark-Madonna, voerden de gezangen uit: E. H. Goegebeur, pastoor van St. Jan bij Ieper was mitrifer; E. H. Hubert de Jonghe, onderpastoor van St. Jacobs te Ieper was baclifer; E. H. Demey, onderpastoor van Boezinge, hield het boek; E. H. Meysman, onderpastoor van Beninge, was thuriferarius.

"Sacerdos custos in de kerk: E. H. Depuydt, pastoor van Woesten en E. H. Buyse, pastoor van Elverdinge, was onderdiaken onder de Mis.

"De misdienaars waren: Noël Balduch en Gerard Louwagie, van de kerk, en twee studenten van de parochie: Michel Peccu en Georges Leuridan."

"Mgr., vergezeld van E. H. English, kwam hier aan in auto, eenige oogenblikken na 8½ (u.) om onmiddellijk met de plichtigheid aan te vangen, nl. het bidden, in beurtgebed, der boetsalmen in het 'sacellum'. Daarna werd overgegaan tot het bespreken der kerk, buiten en binnen, en van de altaren en dit duurde tot rond 10 ure.

"Nu werden de relieken overgebracht, onder triomfgevang, naar de kerk, waar ze ingemetseld wiend(en). Om hier wat tijd te winnen wierden de relieken in de zijaltaren ingemetseld door Leon Versaavel, metsler op de parochie.

"Bij deze overbrenging waard de kerk op(en)gesteld voor de geloovigen. Deze waren niet zeer talrijk uit reden van het slechte weer (plabende regen!...).

"Het tweede deel der Consecratieplichtigheid, nl. het galven der altaren en der consecratiekruisen, duurde tot rond 11½ u.

"De plichtigheid wierd bekroond met de H. Mis, opgedragen door E. H. Grunvier. Bij het einde der H. Mis gaf Mgr. plichtig de zegen.

"Omwille van het slecht weder wiend er hem geen plichtige uitgeleide gedaan naar de pastorie.

"In de pastorie wierd te 12½ u. het feestmaal opgediend door tafelhouders Lodriovr van Roelare: twee gerechten, fruit en nagerecht. Bij het nagerecht hield E. H. Pastoor een korte aanspraak; waarop de Bisschop antwoordde "zijne voldoeninge uitdrukkend en meteen den wensch dat de christelijke eendrachtige geest op de parochie zou mogen bewaard blijven."

- Uit de aantekeningen van Pastoor Alfons Gruwier, in verband met de Rechtige Kerkwijding te Zuidschote, weten wij nog het volgende: — de lichtarmen, in zwart gesmeed ijzer, wierden geleverd geleverd door J. Vanden Berghe, kunstsmit, 33 Arsenaalstraat, Brugge. Ze werden ingemaakt door Jos. Hardy van Elverdinghe.
- de Consecratielkruisen wierden geschilderd door schilder Ameer van Boezinge.
- "Drie diploma's, bewijsstukken der altaar-consecraties, wierden ons naderhand uit het bisdom toegezonden."

Op p. 51 van onze Liber Memorialis II lagde E. H. Gruwier een lijst aan van de misdienaars, die later door Pastoor Alvis Van Antwerpen aangevuld werd. Wij lezen er het volgende:

- Louwagie Gabriël, z. v. Hilaire, vertrokken in Sept. 1937.
- Balduck Noël, z. v. Jozef, schoolhoofd; begon half September 1936 tot 1 Oogst 1941.
- Louwagie Gerard, z. v. Hilaire; begon half September 1936 tot Oogst 1942.
- Couwet Roger, z. v. Michel; begon begin September 1937 tot Oogst 1944 (aanvulling door E. H. Van Antwerpen).
- Decorte Roger, z. v. Emeric (voorz. der Kerkfabriek); begon begin oogst 1942 tot (Sept. 1944) (idem).
- Tanghe Jozef, z. v. Leon; begon begin oogst 1942 tot ... (n. i.).
- Palfliet André, z. v. Jenoom, van Oogst 1944 tot (n. i.).
- Devos Albert, z. v. Hilaire (Reinunge) van Oogst 1944 tot (n. i.).
- Adam Gilbert — Kiersebilek Jozef — Vandenberghhe Joris —
- Vandenberghhe Kamiel — Lanhoudt Louis — Seys Roger.

Pastoor Gruwier vermeldt nog de aankoop van 'een loperen lantaarn, moestende dienen om bij sterfgeval aan den huisgevel gehangen te worden nevens of onder het kruis. Vroeger gebruikte men daartoe kleine processielantaarns, die telkenmale teruggebracht wierden met gebroken glas. Aangekocht in September 1938 werd hij voor de eerste maal gebruikt bij het afsterven van Henri Haeybrouck. Deze lantaarn werd 125 fr. betaald."

Op 9-12-1938 werd een nieuw best mistaal aangeschaft.
 "Uitgave Derclée. Verbinding Rood chagrineder; goud op snêe; bij G. Speybrouck, René Colcoertplaats 9 te Ieper. Betaald: 535 fr. en 1 Signet: 14 fr."

Nog een nota uit het Verslagboek van de Kerkfabriek II, p. 59 (zitting van oktober 1937):

"De aangekomen landelabers voor de zowendiensten zullen overgenomen worden, niettegenstaande de hoge prijs ervan."

Uit het verslag van de zitting van 2 januari 1938:

1) (Het) ^o perceel bouwgrond aan Lizenne (3,75 a), gepacht door de M^o Ivo Louwagie, overgenomen door Hilaire Louwagie, komt vrij door het opgeven van verbruiker, en wordt overgenomen door Maurice Keirsebilck, aan Lizenne."

2) Onteigening van kerkgrond te Reninge.

Op 1° December 1937 heeft de Ontvanger der Registratie en Domeinen, generaal Jacquesstraat 65 Diksmuide, laten weten dat hij gelast is met de onteigening van 18 a 68 ca kooiland te Reninge, te nemen uit het perceel Sectie B. 41 met een totale grootte van 1 Ha 02 a 80 ca, toebehoorend aan de Kerkfabriek van Luudschote. De ontvanger meldt persoonlijk bezoek om te onderhandelen of een bepaald aanbod te doen."

3) "Stoelen in de kerk.

Er wordt voorgesteld en aanvaard de pooten der stoelen te voorzien van rubber-rondellen om het gerucht in de kerk te dempen."

De kerkmeesters of liever het Bureau wordt "bij hoogdringendheid" bijeengeroepen op 24 februari 1938.

Tegenwoordig waren de Heren Emeric Decorte, Voorzitter, Charles Rogier, geheim-schrijver, Henri Mynghere, schatbewaarder, en Alfons Gruwier, pastoor, lid van rechtswege.

"De schatmeester geeft kennis van een brief (van) 1 dec. 1937 hem door den Heer Ontvanger der Registratie ... toegezonden" (Cf. supra onder 2). Hij geeft ook lezing van het schriftelijk aanbod van wegens hooger-vernelden Heer Ontvanger, van 23-2-38, tot vergoeding dezer onteigening, nl. de prijs van 38.000 fr. de Ha. plus 17% voor herbeleg.

"Het Bureau ... gezien het doel dezer onteigening, nl. dringend openbaar nut en noodwendigheden (= uitvoeren van dringende waterwerken aan de vaart Loper-Diksmuide);

gezien de toegekende som voor deze onteigening voordelig is, besluit:

De onteigening en het aanbod tot vergoeding te onderwerpen aan het advies van (de) - Bisschop van Brugge, en aan de bevoegde overheid de machtiging te vragen om in te stemmen met deze onteigening en het aanbod ervoor te aanvaarden."

De kerkraad zelf kwam de zondag daarop, 27 februari 1938, in buitengewone zitting bijeen en stemde "bij eenparigheid van stemmen" in met 'bovengemelde onteigening aan bovengemelde voorwaarden."

Op 15 april verleende het Gemeentebestuur van Luidschote een gunstig advies. De Bisschoppelijke Overheid deed hetzelfde de 14de mei 1938.

De Bestendige Deputatie van West-Vlaanderen keurde de onteigening op 20 mei goed. "tegen de prijs van 3,8 fr. de m² of de globale som van 8.305 fr. (17% voor herbeleg van kapitaal inbegrepen."

Tijdens de trimestriële zitting van 3 juli 1938 wordt allereerst hulde gebracht aan de Heer Henri Nynghaer, lid van de kerkraad en schatbewaarder van 't Bureau der Kerkmeesters, die op 30 mei overleden was (G. RMO II, p. 126, nr. 5).

Pastoor Gruwier schrijft in het verslag: "Henri is tot lid van den kerkraad gekozen geweest - inmiddels half - in de zitting van 9 april 1929, in vervanging van Ivo Louwagie overleden.

"Hij werd lid gekozen van 't Bureau der Kerkmeesters en schatbewaarder in zitting van 5 april 1931, in vervanging van heer Florent Desmyttere, ontslaggever.

"Hij is lid gebleven, vol toewijding aan de zaak der parochiekerk, tot aan zijn overlijden.

Ten einde Henri Nynghaer te vervangen dienden er "buitengewone verkiezingen" gehouden te worden. De heer Leon Tanghe, "kleinverbruiker, eigenaar", werd met algemeenschap van stemmen lid van den raad. Hij zal het mandaat van Henri Nynghaer voleindigen, nl. tot den eersten Zondag van april 1942." De heer Jozef Tahon wordt de nieuwe schatbewaarder.

Er wordt ook beslist "E. H. Pastoor van Bilschote nog acht dagen de tijd te geven de helft van de pacht van 1936 te betalen, hetgeen hij tot nogtoe geweigerd heeft. Indien geen voldoening (zal men) de bevoegde overheid verwittigen."

Nieuwe onteigening, wederom voor de 'verbetering van (de) vaart', in december 1938. Het gaat ditmaal om een perceel weiland van 103 m², gelegen te Luidschote (te nemen uit het perceel: wijk B, nr. 16).

Het aanbod tot vergoeding beloopt 5 fr. de m² ('de gewone vergoeding voor weiland) + 17% voor herbeleg, Op 2 april 1939 was de goedkeuring reeds toegekomen.

"Op dinsdag 21 februari 1939 werd te 9 u. een plechtige rouwdienst gezongen ter nagedachtenis van S. H. Paus Pius XI, Achiël Ratti. Rouwgedachtenissen met de beeltenis van S. Heiligheid werden onder den dienst uitgedeeld.

Op 2 april 1939 beslist de Kerkraad de Kapel van Lizerne "wat te doen opfruischen".

De "bedekking der gevelmuren van de kerk - om te beletten dat de wakte verder doordringe - (wordt eveneens) goedgekeurd. De 'uitvoering daarvan' zal toevertrouwd worden aan de Hr. Peillon van Boezinge.

De 27 juli 1939 wordt er beslist 'een ijzeren begraafingsstel te bestellen bij den Heer Vanderhaeghe, smid te Crombeke. De vaste prijs ervan is 300 fr. Dit stel is allerpraktisch."

Drafstal in de kerk.

"Zondag 16 Juli 1939 over den noon kreeg de kerk bezoek van lieven, die al de offerblokken open maekten. De buite was zeer gering, daar E. H. Pastoor de gewoonte heeft tusschen beide muren de blokken te lichten. Dien ten gevolge wieden de offerblokken verzehard met er een plaatje ijzer op te vijzen."

Tweewoonst der Kerkfabriek.

"In December 1939 warden zinken dakgoten aangemaakt aan de tweewoonst der kerkfabriek. om het water af te leiden en te beletten dat de vensters en buitendeuren door waterafdrup zouden te vroegtijdig bedorven geraken. Ook de huizen te behouden tegen overdreven wakte, nadeelig voor de gezondheid der bewoners. Dit werk werd uitgevoerd door Georges Tailly van Lizerne. Er wierd betaald de som van 649, 10 fr.

"De tweewoonst werd geschilderd - buitenkant - door G. Verhaeck, Boezinge, in Oct. '45, (voor) 2828 fr." (Nota v. E. H. Van Antwerpen."

We beëindigen deze aflevering van onze Lantingen met een uitvoerig relaas, geschreven door Pastoor Gruwier, over de

"OORLOG 1940 (te) ZWIJSEKOTE"

"Na de H. Mis, bij het verlaten der kerk, op Vrijdag 10 Mei, vernamen we dat ons land in oorlog was.

Zonder oorlogsverklaring warden, in den vroegen morgen, veel plaatsen van uit de lucht gebombardeerd. Rond 5 ure kwam een duitsch vliegtuig heel laag boven de gemeente gevlogen, echter zonder bommen af te werpen.

Naderhand wierd langs de radio medegedeeld dat de scholen moesten geschorst worden. De leerlingen warden dus, tot nader bevel, naar huis gezonden.

Vanaf 10 u. 's morgens reeds, trokken engelse en frantsche troepen, komende uit Frankrijk, België binnen. Hier op het dorp weinig beweging, tenzij van belgische reservisten, die in

der haast opgeroepen geweest waren.

Na eenige dagen kwam een franse colonne in het dorp aan. De scholen wierden bezet door de soldaten; de officieren werden ingekwartierd bij de burgers. In de pastorie verbleef de geneesheer, L^t. L' Hirondelle, 30 Rue de Caumont à Caen (Calvados).

Drie officieren waren, in 't begin, zeer wantrouwig tegenover de bevolking en den Pastoor in 't bijzonder: ze meenden in allen spionnen te moeten ontdekken. Dit wantrouwen week echter na korte dagen.

Onmiddels begonnen lange rijen vluchtelingen door het dorp te trekken, meestal te voet. De auto's beladen met matrasen, beddegoed, koffers, valiezen, waren niet te tellen; allen op weg naar Frankrijk.

Op 26 mei begon er zoo wat overal bombardement uit de lucht. Bommen wierden geworpen, te midden 't veld, bij het Monument der grenadiers, bij de brug van Steenstraete.

Op Zondag 26 mei - nog de l. H. Missen gezongen - ook verspers) en lof. In de missen was er weinig volk aanwezig.

's Avonds kwamen er engelsen toe. Ze verspreidden zich in weiden en velden, aan deze zijde van de vaart. Ze graafden er loopgrachten om zich tot den weerstand te bereiden.

27 mei - maandag - H. Mis gezongen in de kerk. - De gemeente Brielen werd geëvacueerd. E. H. Schraurs, pastoor te Brielen, kwam bij mij aan. Zijn rucht was op de hofstade van den Burgemeester. - Een kindje, tien dagen oud, van vluchtelingen uit La Plaigne gedoopt. - In den voormen werd eene vrouw, uit St.-Jan bij Ieper, vrouw Comyn, door eene bom gedood, op het hof Geldhof aan de Pypegale. Men bracht ze naar Zuidschote. Ik heb ze hier op het kerkhof begraven.

E. H. Schreurs vertrok den Dinsdagnamiddag zijne nicht verwegen op het hof van den Burgemeester. Hoogere engelsche officieren komen naar de pastorie om een bureel in te richten voor (een) Colonel. Een uur nadien kwam tegenbericht. Een groep engelsche soldaten trokken den hof binnen, waar ze loopgraven nicken, openingen kaptten in de haag. Er waren geene in huis. Toen de inwoners al deze toebereidsels tot weerstand zagen, verlieten het meestendeel het dorp. Boezinge werd intusschentijd beschoten.

De Lusters van 't klooster kwamen 's nachts hier toe en verbleven in de pastorie.

Woensdagmorgen 29 mei - E. H. Pastoor van Boezinge komt (een) altaarsteen halen om (de) H. Mis te lezen op het hof van de Kinderen Pandenberghen. Ik zelf heb (de) H. Mis gelezen in 't klooster. Na de

H. Nis naar de pastorie van Reninge gereden om noen-sten te zoeken. Binst het noenmaal moeten we naar den kelder vluchten, waar we verbleven tot den donderdagmorgen. Intusschen wierden Luidschote en Reninge beschoten, ingenomen en bezet.

Donderdag, heel vroeg in den morgen, naar huis gereden. Leer groot was de verwoesting te Luidschote. Aan de kerk: groote bus geslagen in rechter voorgevel boven het altaar van den H. Leonardus, platform boven sacristijgang gansch ingedrukt door de steenbrokken; dak van sacristij verwoest; glazen dak boven koertje geheel weg; beeld van O.L. Vrouw en H. Leonardus verbruyzeld; rechter brandvenster geheel vernield, de andere erg beschadigd, ook de andere kerkvensters. In dak der kerk: twee groote openingen; houten gewelf op veel plaatsen doorschoten. Toren erg beschadigd; een der kleine torentjes weg, de andere muir of maar beschadigd.

Aan de pastorie, veel obussen waren er rond gevallen, twee op de verandah; al ooren bijna al de ruiten verbruyzeld; in de verandah: alles, ook eene deur. Door de luchtdruk waren bijna al de vensterramen, onder en boven, naar binnen verschoven.

Op de gemeente was de verwoesting ook zeer groot: Klooster en kloosterschool - Jongensschool en schoolhuis waren zeer erg beschadigd.

Huis en stallingen Van Eecke afgebrand.

Aan wijk Rizerne was het eene echte verwoesting.

Overal lagen lijken van gedooide engelchen. Ze wierden voorlopig in hun loopgraven of op het veld voorlopig ter plaatse begraven. Naderhand ontgraven, wierden er 76 op het gemeentekerkhof begraven.

En inwoner van Luidschote vond men dood langs de baan naar Noordschote. Zijn broeder, Alois Vandermeersch, ook van Luidschote, gerluucht naar Loo, wêrd er gedood door een obus in de kerk, met nog verscheidene andere vluchtelingen.

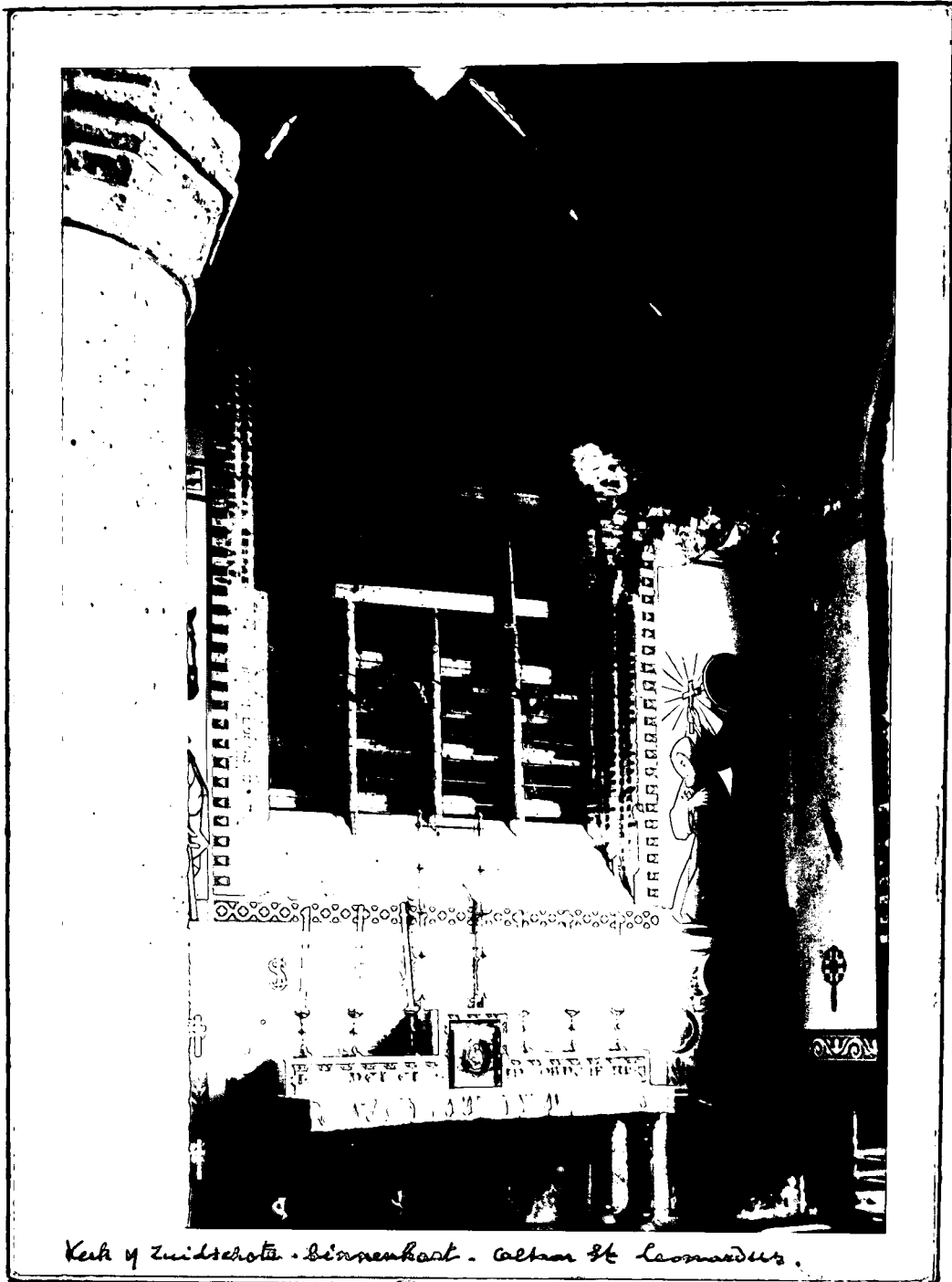

Op de volgende bladzijden laten wij twee foto's afdrucken, die een idee geven van de schade aan de parochiekerk veroorzaakt door 't bombardement van 29 mei 1940.

Kerk van Zuichote na 't bombardement van 29 mei 1940.

Kerk of Zuidkerote - binnenkant - altaar St. Leonardus.

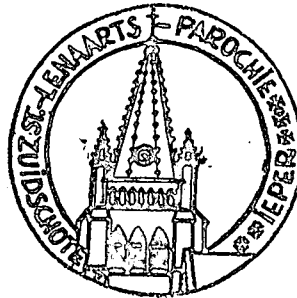
Noël Favorel
† pastoor
van
Luidschote
12/2/86

NOËL FAVOREL

”ZANTINGEN”

DEEL XXX

EEN OUDE CURSUS REKENKUNDE
UIT ZUIDSCHOTE (WINTER 1810-'11)

’ PRO MANUSCRIPTO ’
PALMZONDAG
1986

ERSTE HOOFDSTUK EEN OUDE CURSUS REKENKUNDE UIT ZUIDSCHOTE (WINTER 1810-'11).

Dankzij de bemiddeling en de dienstwilligheid van E. H. Joris Leuridan, van de St.-Maartensparochie te Kortrijk, kregen wij een fotocopie van een wel zeer merkwaardig 'tekstboek', dat thans nog bij een familielid te Oostduinkerke bewaard wordt, en dat uit de school van Zuidschote stamt, in de tijd dat E. H. Franciscus, Emmanuel DE COESTERE (8-10-1801 tot † 12-11-1820) hier nog pastoor was.

Het 'cahier' telt zo'n 136 bladzijden, waarvan er 120 betrekken zijn. Het heeft een ongebruikelijk doch 'handig' formaat: hoogte: 18,5 cm. bij 15,3 cm. breedte.

Het heeft een omslag uit perkament en is vrij grof genaaid. Die 'kaf' is wel het beschrijven waard. De persoon die het 'school-schrift' heeft ingebonden gebruikte voor de omslag een perkamenten ^{blad}, dat hij versneed op het gewenste formaat. Het moet afkomstig zijn uit een oude bundel met latijnse kerkezangen. Men heeft hier te doen met gregoriaanse kerkmuziek.

Bijna alle teksten — het gaat om fragmenten, want het blad perkament werd gewoon op de gewenste afmetingen geknipt zonder acht te slaan op wat er op stond — hebben betrekking op het feest van de Openbaring des Heren (Driekoningen).

Te herkennen wij b.v. gedeelten van het Offeritorium - antifoon uit de Mis van genoemd hoogfeest, een tekst die ontleend is aan Psalm 71, versen 10 en 11. We citeren eerst de volledige tekst en geven daarna de vertaling.

Reges Tharsis et insularum munera offerunt; reges Arabum et Saba dona adducent, et adorabunt eum omnes reges terrae, omnes gentes servient ei. Vertaling: De koningen van Tharsis en de eilanden zullen geschenken aanbieden, de koningen van Arabië en Saba zullen giften aanbrenghen; en aanbidden zullen Hem de koningen der aarde altesader, alle volken zullen Hem dienen (Ps. 71, vv. 10 en 11). Wij onderstreepden de zinsdelen die op de achterkant van de omslag te lezen zijn. Ik denk dat er wel geen twijfel kan bestaan; de originele tekst van deze kerkezang bevatte de versen 10 en 11 van psalm 71.

Andere fragmenten doen aan Mattheus 2, vv. 1-2 denken, waarmee het Evangelie-verhaal van 'Driekoningen' begint: Cum natus esset Jesus in Bethlehém Juda, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosolymam, dicentes: Ubi est qui natus est rex Iudaeorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum. De onderlijnde woorden en 'woorddelen' zijn op de omslag terug te vinden.

De initialen (of beginletters) zijn — zoals gebruikelijk in 'Middelaarse', liturgische handschriften — sierlijk als hoofdletters (of majuskels) uitgewerkt en met rood bijgeschilderd. De gewone tekst is in het bekende scharphoekig gotisch schrift geschreven.

Het perkamenten blad — waaruit de omslag voor ons schrijfboek werd gevormd — kan dus nog uit de (late) Middelaarse daten, nog voor gedrukte boekwerken hier algemeen in gebruik waren.

Het is natuurlijk mogelijk dat er in de sacristij van Luidschote, in 1810, nog zulke — niet meer gebruikte — zangboeken uit perkament bewaard gebleven waren en slechts aangewend werden voor het 'kaften' van papieren registers en cahiers. Perkament vormt een stevige, 'onverbliftbare' omslag.

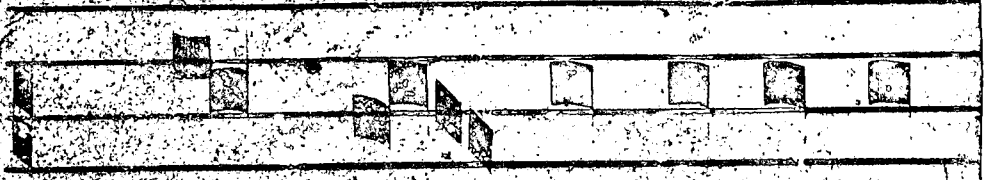
Het kan ook zijn dat men dergelijke schrijfboeken in de 'handel' kon bekomen. Als men enkele vellen papier en een stuk perkament bij de hand had, kon men zo'n cahier trouwens — mits enige handigheid — zelf samenstellen. Men nam een vel papier van b.v. 40 x 50 cm of 50 x 60 cm. Als het slechts één keer werd gevouwen behuam men vier bladzijden (folio-formaat). Wordt het vel in vieren gevouwen, dan had men acht bladzijden (quarto). $8 \times 17 = 136$ flz.; wat ongeveer de omvang is van het hier beschreven 'schrijfboek'. Men kon ook twee vellen in elkaar schuiven en dan pas vouwen en strijden. Zo behuam men katernen van 8 of van 16 pagina's. Deze werden dan samengehaaid en van een omslag voorzien die er aan vastgemaakt werd. Wel onkoningschap was er niet vereist.

Doch laten wij nu de inhoud van ons cahier bespreken.

De voorpagina ervan leert ons de eigenaar van het boek kennen en levert nog andere gegevens kunnen. We schrijven de tekst over: "Dezen handboek behoort toe Aen Mij Franciscus Leuridan tot Luidschote den 11^e December 1810."

Op de voorkant van de perkamenten omslag treffen we die naam nog meermalen aan, naast enkele onduidelijke 'krabbel's en 'n paar reken-sommetjes (o.a.: $17 \times 8 = 136$, wat overeenkomt met het aantal katernen (= 17) van elk 8 bladzijden, zodat we 136 pagina's bekomen. Is dit louter toeval?).

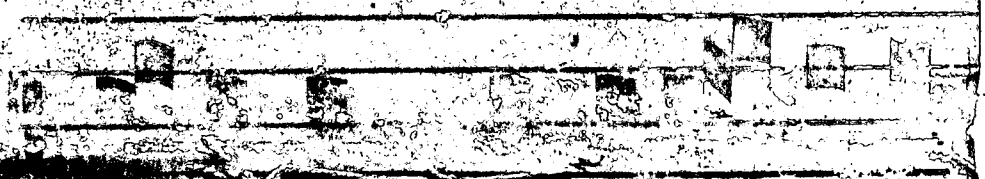
We lezen duidelijk 'f. Leuridan 1811?', verder 'f. Leuridan en Leuridan'; ook nog 'Leuridan'. Er boven en onder — ogenschijnlijk van een ganz andere hand — ('groot en 'moedigzaam' schrift...) LEURIDAN en (van dezelfde hand) 'LEURIDAN'. Dit kunnen 'probeer'sels' zijn van één van Franciscus' kinde- (vader)ren of de naam van zijn vader of van een van zijn broers. De voor-namen zijn zo onduidelijk dat wij ons niet durven uitpreken (be-lijkt de fotocopie op de volgende bladzijde... en oordeel zelf...)

cent de qrs arabū

ad du cent

Handwritten marginal note on the left side of the page.

du centes. vi

Large handwritten notes in a cursive script, including the word "Laudamus" and other illegible text.

Wie is die Franciscus Leuridan, die zijn 'handboek' te Luidschote begon op 11 december 1810?

We vonden een handtekening van hem op een van de bladzijden van het 'handboek', onder de oplossing van een ingewikkeld, rekenkundig vraagstuk. Hij ondertekent daar eigenhandig: F. X. Leuridan. Zijn doopnamen waren dus Franciscus, Xaverius.

We zullen uitgebreid over hem schrijven, als we de 'stam' van de LEURIDAN'S te Luidschote bespreken. Het vergemengden wij ons met te zeggen dat hij omstreekt 1796 te Reninge werd geboren. Zijn ouders waren zich, in 1783/84 - vanuit Brielen - te Reninge komen vestigen en hadden er een (pacht)hoeve overgenomen.

Stond die hofstede 'ergens' op 'Pyogaela', zodat de dorpskom van Luidschote veel 'diepster' lag dan deze van Reninge. Ze zou men kunnen begrijpen dat de kinderen Leuridan hier ter schole kwamen. Het is ook mogelijk dat Franciscus, Xaverius te Luidschote inwoonde bij familielieden. Maar daarover later.

Volgde hij op ca. 16-jarige leeftijd nog school te Luidschote? Dat kan moeilijk. Gaf de plaatselijke onderwijzer - pastoor (→ Ludimagister et custos?) of de dorpspastoor (in 1810/11) misschien privaat-lessen aan enkele 'gevorderde' leerlingen, die de normale schooljaren al achter de rug hadden, doch nog wilden bijleren. Het is niet uitgesloten. Bestond er te Luidschote - ten tijde van Napoleon - wellicht een 'avond' - of een 'zondagsschool' voor oudere, begaafde leerlingen? Wie zal het zeggen? Of had Franciscus - Xaverius een handleiding gekregen van de dorpsonderwijzer (of van pastoor De Coestere) om zich - op zijn eigenverder te behouden in de rekenkunde? Wie weet!...

In elk geval was het een merkwaardig - 'geletterde' jongeling. Zijn 'schrift' is zeer vlot leesbaar en ongedwongen, en dit in een tijd dat haast tweederden van de jonge trouwers te Luidschote niet eens hun naam konden schrijven onder hun huwelijksakte en noodgedwongen alleen ^{een} 'krachten' (kerkelees ZANTINGEN I, pp. 21-24).

Franciscus, Xaverius Leuridan moet een begaafde maar ook een 'bevoorrechte' jongen geweest zijn, die langer dan vele anderen, onderricht heeft mogen volgen. Hij had zes oudere broers en twee oudere zusters, waarvan verscheidene in 1810 nog lang niet gehuwd waren. Er waren dus handen genoeg op de ouderlijke hoeve. Ten andere: Franciscus, Xaverius schreef zijn 'handboek' in de loop van de winter 1810/1811, dus in een periode waarin er uiteraard minder werk is op een hofstede.

Vooral eer wij de inhoud van zijn schriftboek nader bespreken, geven wij een foto-copie van de voorpagina (let op de rouw) en een deel van de binnenkant van de omslag.

van
nau
nau

van
nau
nau

Dezen hand
boek behoort

tot den ^{er} hancen
Franciscus Leiridas
vrijdshoote den 11 December
1711

DE INHOUD VAN HET "HANDBOEK"

Op de laatste twee bladzijden na — die een religieus zijns-
dicht bevatten — bestaat het handboek uit een soort cursus
of leergang rekenkunde voor meer-gevoerden. Een reeks theo-
retische lessen, waar het pas geeft, gevolgd door praktische
oefeningen, veelal onder de vorm van vraagstukken, waarvan
de oplossing gezocht en opgetekend wordt.

Alle onderdelen van de klassieke rekenkunde (samentelling,
aftrekking, vormvermenigvuldiging en deling) worden achtereen-
volgens behandeld. Deze lessen worden — zoals het in een klas-
sieke cursus past — voorafgegaan door een meer algemene
inleiding over de "Numeratie".

Ik weet niet of er nog veel dergelijke cursussen bewaard zijn
gebleven. Ik betwijfel het. Ik acht het voorts niet nodig de ca.
120 bladzijden tekst van het handboek in zijn geheel te publice-
ren. vele bewerkingen bestaan een volledige bladzijde en ze
allemaal overnemen ware van het goede te veel. Enkele voor-
beelden zullen wel volstaan, om zich een goed idee te kunnen
vormen van de rekenkunde, zoals die, ten tijde van Napoleon,
in een landelijk dorp als Luidschote, onderricht en beoefend
werd.

We beginnen met de inleidende pagina's over de

NUMERATIE IN 'T GEHEEL
IN SPECIE

Wij citeren:

"Numeratie dat is tellinge; dat men leert nombreren, tellen,
en alle getallen prefidatlyk ($\pm$ betrouwbaar, juist), wel, ende prom-
telijck (snel) noemen, uitspreken ende uitschrijven; welke [by
haer (-gehebrapt in de tekst)] geschiet met ze onderskeijdelijcke let-
teren, als daer zijn dese: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9; maer thientste
is een 0, de welke by haer yelven niet en bediedt, maer, gestelt
zijnde by een van de 9, maekste 10 maal zoo veel als gelijk als
10 maekt 10, 20 doet 20, 30 doet 30, ende zoo voorts."

Men bemerkt het al: we hebben hier met een 'schoolse' leergang
in "arithmetica" te doen.

Wij citeren verder:

"Nota"

Om 3, 4, 5 ofte meer cifferletteren, die al te zaemen by malpkande-
ren als 1, 2, 3, 4, 5 ofte 1, 2, 6, 8, 9, ende alzooy degen gelijcke,
met goede verstanten te leeren perfectelijck uitspreken, zoo is 't
noodig te weten dat men moet aan de rechterhand gelijk al hier

Aan de 5 ofte negen beginnende, ende dat de eerste plaetse rechterhand daer 5 ofte 9 staet de plaetse is, en bediedt zoo veel als 5 mael een ofte 9 mael een; maekt de 5 ofte 9 de tweede, te weten de 4 ofte 8, in de plaetse is van 10, ende doet 40 ofte 80; te weten de 3 ofte 6 in de plaetse van 100, ende doet 300 ofte 600, de vijfde letter is in plaetse van 1000, doet alhier 2000, Alsoo de voorseyde 5 cyfferletter zoo veel doet ende bediedt als twaelf duyst drie hondert vijf en veertig ofte twaelf duyst zes hondert negenen tachtig, En zo voortds."

Wie van de lezers en lezeressen kan dit tellen met de vingers' volgen?

Franciscus, Naverius Lauridan somt oervolgens de (Arabishe) cijfers

1) - van 1 tot 10 op. hly schryft:

"1 Een Digitus (= latijn voor vinger) - 2 twee - 3 drie - 4 viere
5 vijf - 6 zes - 7 seven - 8 achte - 9 negen - 10 thien.

Nota: deze woorden: digitus. geroemt, om dat er effen zoo veel zyn als menschlike vingers heeft, want digitus is in latineeren, vingersen."

2) Nu komen de getallen 10 tot en met 100 aan de beurt (articulus)

"Articulus

- 10 thien - 20 twintig - 30 dertig - 40 veertig - 50 vijftig - 60
't zestig - 70 't seventig - 80 tachtig - 90 't negentig - 100 hondert.

Deze woorden articulus geroemt, om dat se met thien altijd veereendert worden ende opklemmen." (= latijn articulus betekent: gewricht, geleiding)

3) Op de volgende bladzijde gaat het over de Compositus?

"11 elf - 12 twaelf - 13 derthien - 14 veerthien - 15 vijftien - 16 zes-
thien - 17 seventien - 18 achtthien - 19 negentien - 20 twintig
- 21 eenentwintig - 22 tweentwintig - 23 drieentwintig - 24 vierent-
wintig.

"Deze worden compositus genaemt, op dat het een genaemt getal is, te weten: van eener digitus ende articulus van een sympel ofte enkel getal ende van een dobbel getal 't saemen bij een andere gerluucht."

- Franciscus wijdt dan een pagina aan verdere numeratie:

een — een | 10 — thien | 100 — hondert | 1000 — duyst | 10.000 — thien-
duyst | 100.000 — hondert duyst | 1.000.000 — thien hondert | ofte milli-
oen | 10.000.000 — thien myllioen | 100.000.000 — hondert myllioen |
1.000.000.000 — duyst myllioenen (= 1 milliard) | 10.000.000.000 —
thien duyst myllioenen | 100.000.000.000 — hondert duyst myllioen."

Op de volgende bladzijde vinden wij:

Instructionen, in betrekking tot de cyffer konst van de geld specien.

We geven eerst wat Franciscus, Xaverius Lauridanus hierover schrijft over de **OUDE MUNTEN**:

1 ortje	doet	1	stuiver
twice ortjes		1	Schelle (= schelling) <u>parisis</u> (= te Parijs geblagen).
1 ortje		3	deniers (= deniers); ook 2 <u>duyten</u>
10 stuivers		1	<u>pond parisis</u> .
1 schelling		12	<u>grooten</u>
1 stuiver		24	deniers; ook 16 <u>penningen</u>
1 grote		24	<u>mijten</u>
1 ortje		2	<u>teskens</u> ofte 9 <u>manneken</u>
1 Brabantsche		5	ortjes
1 stooter hollands		5	grote
1 pond vlaemsch		20	schellingen
1 gulden		20	stuivers
1 pond grote		6	<u>gulden courants</u> of 7 <u>gulden</u>
1 goud gulden		28	stuivers <u>wijvelgeld</u>
1 Rijksdaelder		48	stuivers

Wat al soorten muntten, van diverse nationaliteit! Dit zullen wel de voornaamste zijn die rond 1810 in onze streek in omloop waren. Doch er waren nog andere: het 'pond tounois' (= te Tours geblagen) b.v. de 'Franse Kroon', de 'Brabantse gulden', enz.

"Geen wonder", schrijft Constant Tamborijn, dat de menschen elk een 'tarief' of boekke moesten meedoen wanneer zij naar de markt gingen"!...

Klaarzien is al die muntten is 'indendaad geen 'sinacure'.

't Allerkleinste (pas)muntje dat vermeld wordt is het 'manneke'. Men had er negen nodig voor een oordje (een oud muntstukje ter waarde van 1/4 stuiver of 1/4 cent). Er gingen 3 deniers in een oordje en ook 2 'teskens' of nog 2 duiten. Een duit was eertijds een koperen pasmunt in 'Nederland' (ter waarde van 1/8 cent) en in 'België' (ter waarde van 1 cent). We geven die waardebepalingen met alle voorbehoud, want ze zijn met elkaar in tegenspraak.

Een veel gebruikte munt was de stuiver. (Eertijds had deze nibbelen (pas)munt in België een waarde van 5 centime en in Nederland was hij 5 cent waard). Er gingen — als wij het goed voor hebben — 2 grooten of ook 2 schellingen parisis in een stuiver, verder 4 'oortjes', 8 duiten, 16 penningen, 24 deniers en 48 mijten. Een (Brabantse of Luikse?) schelling was 6 stuivers waard of 12 'grooten' (= een groot geldstuk).

Voor 10 stuivers kreeg men 1 pond parisis (vroeger, waarde 1,23 'goudfrank'). Voor 20 een gulden, voor 28 een 'goudgulden' en voor 48: 1 rijksdaalder (nu een Nederl. zilveren standaardmunt van f. 2,50).

1 pond vlaemsch' was 20 schellingen waard of 6 florijnen; 1 pond groote': 6 gulden's courant (= 'gangbare' munt) of 7 gulden's wisselgeld.

Franciscus Lauridan vermeldt in zijn tabel nog een oud-hollands muntstuk, nl.: de 'stooter hollandts', ter waarde van 5 'groote', en ook nog de brasspenning, eveneens een oud-hollands geldstukje, dat vijf oordjes waard was ($\pm$ 6 cent). Men betaalde daarmee wat men verschuldigd was voor het 'brassen' (= brouwen) van een hoeveelheden bier.

Onze mensen hadden wel een 'tarief' nodig om uit al die munten wijs te geraken. Ook de Overheid zag dit in.

Men weet dat het 'tractaat van Parijs' (30 mei 1814) bepaalde dat de Zuidelijke Nederlanden met Holland zouden verenigd worden.

Zo ontstond het 'Koninkrijk der Nederlanden', met Willem I als vorst.

Op 28 september 1816 ondertekende de koning een akte, waarbij zijn administratie de waarde bepaalde van een aantal officieel gangbare munten. Wij vonden dit koninklijk dekreet, ben. dele, gepubliceerd in de 'geschiedenis van Elverdinghe' van Constant en Paul Tamborijn (Brugge, 1929, pp. 178-179).

Het loont - mij dunkt - de moeite deze tekst hier over te nemen. Hij kan wat meer klaarheid brengen in de respectievelijke waarde van de muntstukken, die in de tijd waarin Franciscus Lauridan leefde, in omloop waren. Wij citeren:

"Wij Willem, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Alle die deze zullen zien of hooren lezen salut; doen te weten ... (dat, onder andere, de volgende munten in 's Rijks schatkist zullen aanvaard worden, of wettigen omloop hebben):

De Dukaat of 17,42 fr. of 5 Hollandse gulden en 29 cents
of 6 Brabantse gulden, 5 stuivers en 10 deniers.

De Ducaton of 6,30 fr. (de dukaat was een gouden munt en de ducaton een zilveren).

De Keizerlijke kroone of 5,56 fr.

de Brabantse schelling (escalin de Brabant) of 0,60 fr. - de Luidse

schelling of 0,56 fr. - de Fransche kroon of 5,80 fr. - de gouden

Louis (= le louis d'or) of 23,55 fr. -

de Nederlandse gulden (florin des Pays-Bas) of 2,1164 fr. of (nog):

(1) Brabantse gulden, 3 stuivers en 4 deniers.

"-de Brabantische gulden (florin de Brabant) of 1,8741 fr. of 85,71 cents
Nederlands courant.

-de frank of 47 cents en 25 honderdsten Hollands courant
of 11 Brabantische stuivers (sols de Brabant).¹⁾

De frank wordt niet vermeld door Franciscus Lauridan. Hij was
hier in 1810/1811 nog niet in omloop. Ware dit zo geweest, dan
zou Franciscus hem wel vermeld hebben.

"-de Brabantische denier of 76 honderdsten van den centiem.

-de Brabantische stuiver of 9 centiemen en 7 honderdsten.

-de centiem of 1 denier en 32 honderdsten.

gegeven in 's Graevenhaege, den 28 September 1816, derde van on-
ze regering.

Van wege den Koning,
(get.) A. R. FALK.

(get.) WILLEM."

Er is in het decreet reeds sprake van de centiem en de frank. Het deci-
maalstelsel, waaraan het getal 10 ten grondslag ligt en dat als oor-
sprong heeft 'het tellen op de 10 vingers', is reeds doorgedrongen in
het muntwezen. Dit zal in vele (westerse) landen ten slotte leiden
tot het volledig verdwijnen van alle muntstukken, die het twaalfdelig
stelsel als basis hebben (cfr.: benamingen als dozijn, gros = 'groot
dozijn' = 12 dozijn of 144 stuks, enz.).

We willen nog even terugkeren naar het verdienstelijke werk van
Meester Constant Tamborijn. Hij schrijft:

"Vóór den Hollandischen tijd (& en nog jaren later) bestond er nog:

- Een pond tournois (te Tours geblagen) of daaromtrent 0,98 fr. Het
pond tournois was verdeeld in 20 sols (sou's) of Franche stuivers,
de sol of sou in 4 oo(2)den (liard) of 12 penningen (deniers).

- Een pond parisís (te Parijs geblagen) of 1,23 fr. Het pond parisís
was 25 sols tournois (waard).

- de Franche kroon was 6 pond tournois waard - Een pistool = 10 p.
tournois ('une pistole': een oude goudmunt van wisselende waarde. Eertijds
gold de pistool in Frankrijk 10 frank.)

- Een pond groote was daaromtrent 108,84 fr. waard. - Een pond groote

Vlaamsch was de waarde van een pond zilver..

- Een daalder (écu) was 3 pond parisís."

tot daar meester Tamborijn.

Na de munten uit zijn tijd opgesomd te hebben, geeft
Franciscus, Xaverius Lauridan lijsten van de toenmalige maten en
gewichten. We zullen dus tal van oude benamingen tegenkomen.

GEWICHTEN

Franciscus begint met het gewicht van goud en de silver.

Hij geeft en vergelijkende tabel van gewichtsmaten in gebruik zijn voor het wegen van deze 'edel metalen'. Zich hier want hij schrijft:

" 1 <u>mark</u> weegt _____	8	<u>oncen</u> < de once is het 12 ^{de} gedeelte v. h. < vroeger in de medicijnen ge- < bruikelijk pond.
< gebruikt voor het wegen van edele metalen en edelgesteenten. ± 240 g		
" 1 <u>once</u> < weegt > _____	20	<u>Engelsche</u> < deze gewichts eenheid, gebruikt bij het wegen van goud en silver, had de waarde van 1/2 Oud-Hollands ons >.
" 1 <u>Engelsche</u> doet ook _____	4	<u>fierlingen</u> .
" 1 <u>fierlynck</u> _____	2	<u>troykens</u>
" 1 <u>troyken</u> _____	2	<u>Duytskens</u>
" 1 <u>Duytsken</u> doet _____	3	<u>aetkens</u>
" 2 <u>marken</u> _____	32	<u>loot</u>
" 1 <u>mark</u> <u>fijn</u> doet _____	24	<u>carats</u> (1 karaat is thans (= 0,205 g.).
" 1 <u>Carats</u> _____	12	<u>grainen</u> (de 'grain' was eertijds een gewichtseenheden in Frankrijk t.w.v. 1/20 van een gram).
" 1 <u>mark</u> <u>fijn</u> <u>goud</u> <u>of</u> <u>silver</u> _____	12	<u>grote</u> , 1 gr ^o : 24 grainen
" 1 <u>pond</u> <u>goud</u> <u>of</u> <u>silver</u> _____	12	<u>oncen</u>
" 1 <u>Once</u> _____	8	<u>Draagma</u>
" 1 <u>Draagma</u> _____	3	<u>Schreupels</u>
" 1 <u>Schreupel</u> (= scrupel) _____	20	<u>grajnen</u> 1 grain is een gewichtje v. 0,065 g (= 1/20 scrupel).
(= 1,302 gram) (Het woord scrupel is afgeleid v. h. Latijns 'serupulus' = scherpe steentje (cfr: serupula = angstvalligheid van geweten; serupulans en serupulositeit = te grote nauwgezetheid van geweten).		

Tegenwoordig wordt in de scholen het METRIEK STELSEL aangeleerd, een stelsel van maten en gewichten, dat de maten en zijn tiendelige veelvouden en onderdelen als grondslag heeft. De meter is de eenheid der lengtematen; de vierkante meter die der vlaktematen; de kubieke maten die der ruimtematen. De liter (of de inhoud van een kubus, waarvan elke zijde het tiende deel van een meter is = 10 cm) is de inhoud der inhoudsmaten. Het gram is de eenheid der gewichtsmaten.

Tot nog toe leerden wij uit het handboek van Franciscus, Xaverius Leuridan het muntwezen en de gewichtseenheden van zijn tijd kennen. Ze berusten allen op het duodecimale systeem. Ze bestaan allemaal veelvouden of onderdelen van twaalf. Zo is ik 3 : $\frac{12}{4}$ en 20 : $12 + \frac{12}{2} + \frac{12}{6} = 20$, enz., enz.

Om zwaardere lasten te wegen had men eerstijds onzeggsprekend ook gewichten. Nu havers wij de kilogram, hectogram, decagram, gram, enz.

Franciscus Leuwarden geeft ons de benamingen van vroeger.

“ Een <u>quintaal</u> (= kwintaal) of <u>sentier</u> (= centenaar) ——— (Eerstijds woog een quintaal < 50 kg. Thans beduidt een centenaar een gewicht van 100 kg.)	100	<u>Pondt</u>
“ 1 <u>waage</u> weegt ——— (Efs: Waag = toetal om te wegen; stadswaag = stedelijk gebruik waar, met overheidswaag goederen gewogen worden; waagbekaal, ...)	165	<u>Pond</u>
“ 1 <u>Pond</u> gewicht ——— (Het oud Nederlandtse pond was 16 onsen van 31,25 gr. waard)	16	<u>oncen</u> in Vlaenderen (Het woord 'once' is afgeleid van het latyns: 'uncia'. In Frankrijk had de ons een waarde van 30 gr. 50 (= $\frac{1}{16}$ 'livre'). Een pond was daar gelijk aan 488 gram)
“ 1 <u>steen</u> hollands (dit gewicht - oorspronkelijk met een steen van een welbepaalde zwaarte afgemeten had een waarde, al naargelang de streek, van 3 à 4 kg).	8	<u>pondt</u>; 1 <u>vlaemsch</u> 6 pond (1 steen hollands = ± 3,9 kg); (1 steen vlaemsch = ± 3 kg).
“ 1 <u>once</u> weegt ——— (In ons Metriek Stelsel weegt een 'lood': 1 dg of 10 gram. Vroeger $15\frac{1}{4}$ à 15,625 g).	2	<u>lood</u>

Als de gewichten vergelijkt Franciscus Leuwarden de

INHOUDSMATEN

— Eerst voor <u>vloeistoffen</u> (bier, wijn, enz.):		
“ Een <u>voeder</u> of <u>last</u> wijn ——— (een voeder was een oude rochtmaat, bijzonderheid voor wijn, met een inhoud, die - al naargelang de streek, van ca. 930 tot 1000 liter kon bedragen).	6	<u>amen</u> (het amen is eveneens een oude rochtmaat. De grootte wisselt (of naar het land en de vloeistof. (een Amsterdamse amen = 155,22 l.)
“ 1 <u>ame</u> ———	100	<u>potten</u> of <u>kannen</u> (van elk ± 1,5 l.)
“ 1 <u>pot</u> of <u>kanne</u> ———	2	<u>pinten</u> (van elk ± $\frac{3}{4}$ l.)
— Nu voor <u>vaste stoffen</u> (granen, enz.)		

« 1 <u>last hollands</u> (inhoudsmaat voor droge waren, ing. in scheepsladin- gen; in de graanhandel voortspr. ± 30 hl. of 3000 l.)	27	<u>mudden</u> (het Nederlandse mud voor granen - in [1816] ingevoerd - meet $\frac{1}{30}$ last = 100 l.)
« 1 <u>mudde</u>	4	<u>schepels</u> (= $\frac{100}{4} = 25$ l.)
« 4 last ook	12	<u>tonnen</u> (v. elk 1 hl.) voor 'haering of ander?' Franciscus schrijft 'baaring'. baaring betekent: rondhout van weinig waarde.
« 1 <u>sak</u>	3	<u>schepels</u> ($3 \times 25 = 75$ l./kg)
« 1 last ook	36	<u>sakken</u> . Een last you in de streek bygevolg word de $36 \times 75 = 2700$ kg, ge- woogen hebben.
« 1 <u>mudde Vlaemsch</u>	12	<u>sakken of razijsen</u> (= $12 \times 75 = 900$ kg)
« 1 <u>Razijere</u>	4	<u>spinden</u>

Op pagina 12 van zijn handboek begint Franciscus, Pavenius
leuridan met de eerste hoofdbewerking van de Rekenkunde: de

1^e ADDITIE OFTE SAEMENTELLINGE

« 2 Specie
« dient om daer door te kunnen weten, als men verschajde sommen of
te getallen heeft, hoe veel[de] dezelve te saemen zijn eene somme
bedraegende; om het selve te doen stelt zoo saerig getallen recht on-
der elkanen; onder elkanen gestelt zijnde, begint men ze, aen de
rechte hand te saemen te tellen, van de onterste latre opklammende
tot de bovenste; by voorbeeld imand wilt weten hooveel 875, 496, 297,
454, 859, 798, ebn hondert zijn eene somme bedraegende, om dit
te weten, stelt eerst de voorschreven getallen ordentlijk onder elkanen

als volgt:

875
496
297
454
859
798
100
3.379

Volgen dan op de bladzijden 13 tot en met 30. tweëndertig saemen-
tellingen van allerlei aard. Wij zullen de berekingen weglaten
omdat ze te veel plaats zouden innemen en alleen de 'titels' van
de opgaven vermelden:

- 1- Ponden Parisis (p. 13) - twee optellingen
- 2- Ponden, 20 schels (= schellingen; 20 in 1 pond (p. 14) - 2 optellingen
- 3- Guldenen, 20 stuivers, 16 penningen (men heeft dus 16 penningen in 1
stuiver en 20 stuiver in 1 gulden) (p. 15) - 1 saementelling.
- 4- Ponden, 20 schell(ingen), 12 grooten, 24 myten (p. 16) - 2 addities

Vier bladgijden dus met 7 addities in verband met geld, dat rond 1810/1811 hier in de streek meest in omloop was, t.w.: ponden en guldens.

Volgen 5 pagina's, die betrek hebben op de toentertijde hier gebruikte
VLAKTEMATEN

- p. 17: Gemeten, 3 lijnen, 100 roeden
- p. 18: Gemeten, 3 lijnen, 100 roeden, 14 voeten.
- p. 19: Gemeten, 3 lijnen, 100 roeden, 14 voeten, 11 duymen
- p. 20: " " " " "
- p. 21: Bunderen, 3 gemeten, 3 lijnen, 100 roeden, 14 voeten, 11 duymen.

We leren zowel lengtematen als vlaktematen kennen.

- 1) de duim verschilde van lengte volgens de streek. Hij stelde de breedte van een duim voor en mat tussen 2,5 en 2,7 em. Hier gaat in de berekeningen om vierkante duim?
- 2) ook de voet is een oude maatstaf. De Amsterdamse voet was 0,284, de Engelse: 0,304 en de Rijnlandse: 0,314 m. Thans 0,3 m. Er gingen 14 voeten in een roede. Hier als vlaktemaat gebruikt: vierkante voet.
- 3) als lengtemaat is de roede in onze streek 14 voeten lang of ong. 3,84 m. (1/2 l., meetroede, maatstok); als vlaktemaat (landmaat) beslaag de vierkante roede: ca. $14,74\frac{1}{3} m^2$.
- 4) 1 lijn bestond uit 100 roeden. Als vlaktemaat = $\pm 1474\frac{1}{3} m^2$. Er gingen 3 lijnen in een
- 5) gemet. Dit had een oppervlakte van circa 44 a 23 ca ($4.423 m^2$). Drie gemeten vormden een
- 6) bunder, dat ongeveer 1 ha 32 a 71 ca besloeg.

We herhalen het nog eens: de omrekening van al die oude maten (en gewichten) volgens het huidige Metriek Stelsel (Ha, a, ca, kg, l., enz.) is slechts benaderend. De grootte ervan, in verschillende streken, liep zeer uiteen, de ene 'voet', b.v., was de andere niet.

De pagina's 22 tot en met 30 van het handboek bevatten 13 optellingen die verband hebben met DE GEWICHTEN.

- p. 22: a) Ponden, 16 oncen, 20 Engelsche.
b) " " " " , 32 azen.
- p. 23: a) Marken, 8 oncen, 20 Engelsche, 32 azen.
b) Marken, 12 grooten, 24 greijnen.
- p. 24: 24 Engelschen, 4 vierlingen, 2 koeijkens, 2 b(?)usken, 2 aaskens.
- p. 25: a) Marken fijn, 24 carats, 12 grai(n)en.
b) oncen, 8 dragma, 3 schrupels, 20 greij(n)en.
- p. 26: a) Lasten, 27 mudden, 4 schepels.
b) Lasten, 12 tonnen.

- p. 27: Voeders, 6 amers, 100 potten, 2 pinten.
- p. 28: Lasten, 36 zakken, 3 schapels.
- p. 29: Mudden Vlaemisch, 12 hakken, 4 spindlen, 2 (?) achtendaalen.
Het achtendaal is, in 't algemeen, de helft van een viendaal en het achtendaal gedeelte van een andere maat die als eenheid geldt.
- p. 30: Schipponden, 20 Lusponden, 15 ponden ordinaire.
Eertijds was het schippond een handelsgewicht, inzonderheid voor scheepsvrachten (± 140 kg). Een Luspond (of moeten wij Subpond = cfr. tusspendere = ophangeren = lezen?) woog bijgevolg $ca. \frac{140}{20} = \pm 7$ kg. en een 'ordinaire pond' ongeveer $466 \frac{2}{3} g$.
N.B.: een een lus kan men ook ophangen...

Franciscus Lauridan oefent zich op pp. 32-35 in het berekenen van de tijd (tijdsbepaling, enz.):

- p. 32: Jaeren, 12 maenden, 30 dagen, 24 uren.
  - p. 33: " " " " " , 60 minuten.
  - p. 34: " " " " " " , 60 seconden.
  - p. 35: " " " " " " " , 60 tiercen.
- Een seconde telde 60 'tiercen'.

Volgens een paar bladzijden (pp. 36-37) met berekeningen van de - te zijner tijd - gebruikte LENGTEMATEN:

- p. 36: Myllen, 1.400 Roeden, 14 voeten
- p. 37: " " " " " " , 10 duymen.

Als we voor een duim 2,5 cm nemen, dan bedraagt een myl: 4,9 km.; nemen we als basis-eenheid 2,6 cm, dan bekomen wij 5,096 km.

Als slot van de 'Additie' lost Franciscus Lauridan vier eenvoudige vraagstukken op: hier volgen ze:

- p. 38: " A is schuldig aan B over de volgende levering: eerst 6 zakken terwe, à 22 pond, 15 schele parlisis de zak; item over 3.000 bundels loy à 18 pond, 10 schele, 6 diniers parlisis par 100 bundels. Hoeveel bedraagt de somme te saemen?
Hij bekomt 693 p. - 0 sch. - 0 den. zonder een vermenigvuldiging te maken. Alles wordt saemgeteld!
- p. 39: B is schuldig aan C over 9 jaer pagt van 8 geometen, 1 lyne, 50 roeden maeygarb à 40 pond, 15 schele, 3 diniers parlisis par gemet; item over 45 zakken sucroen à 16 pond, 10 schele, 6 din. parlisis de sak. Hoe veel bedraagt de somme te saemen?
Antwoord: 3.861 - 19 - 2 1/2. En dit door gewoon op te tellen!
- p. 40: " C is schuldig aan D: eerst 3 jaer pagt van 6 - 1 - 50 roeden zaeyland à 20 p. - 14 - 9 diniers par gemet; item nog geleverd 7 zakken en drie spindel terwe à 28 p. - 15 - 0 diniers parlisis de zak; item over 5 jaer verloop van een

Een bladrijde uit het handboek van Franciscus, Yaverius Lauridan (winter 1810/1811), waan 3 waarden, van uitaenlopende aard, worden opgeteld.

Het gaat telkens om echte addities. Er komt geen vermenigvuldiging bij te pas. Een voorbeeld: ② hij schrijft de prijs v. 1 zak tarwe 7 maal onder elkaar, daarna de prijs van 2 spindels en ten slotte van 1 spindel (er gaan 4 spindels in 1 zak)

40
G. J. S. Schuldig aan D: Leest 7 jaar pacht
Van G 6-1-50 voden kocijland a 20te 14-9
diners paar gemet ijtem nog gekoert 7 2 alken
in, die Spijnd kerke a 22te 15-0 diners paar de valk
ijtem over 5 jaar verloop van den rente van 4 1/2
spindels grooten a 5 per hondert hoe veel bedraagt de
De Somme te Saemen - 1705 - 19 - 10 1/2

Peere
Fter
H. Ste.
10 Sch
De So

①	②	③
20-14-9		
20-14-9		
20-14-9		
20-14-9		
20-14-9		
20-14-9		
20-14-9		
10-14-9 4 1/2		
174-15-10 1/2	11-7-6	1195-0-0
174-15-10 1/2	5-19-9	176-6-9
174-15-10 1/2	176-6-9	404-7-7 1/2
<u>404-7-7 1/2</u>		<u>1705-19-10 1/2</u>

16-
16-
16-
16-
16-
16-
16-
16-
16-
16-
162-
162-
395-
480-
495-
<u>1900-</u>

rente 325 ponden grooten à 5 per hondert. Hoe veel bedraagt de somme te saemen? : 1705-13-10 $\frac{1}{2}$

- p. 41 : " D is schuldig aen E : 20 dagen over peerdewerk van twee peerden à 16 pond, 5 schela parib daags ; item over levering van 60 stukken boten à 8 stuivers 't stuk ; item geleverd 3000 bundels hoy à 16 pond, 10 schela, 6 den. parib. par 100 bundels. Hoe veel bedraagt de somme te saemen? : 1300-15-0.

We kunnen heel wat leren uit de formulering van deze vraagstukken.

- 1 zak tarwe kostte omstreeks 1810/1811 : 22 p., 15 sch. parisib
- 1 zak 'succreien' (= gerst) " " : 16 p., 10 sch., 6 den. parib
- 1 stuk 'boten' " " " " : 8 stuivers.
- 100 bundels hoi kostten " " : 18 p., 10 sch., 6 den. parib
- Voor 3 jaar pacht van zaailand betaalde men per gemet : 40-15-3 p.
- " 9 " " " maai gras " " " : 20 p., 14-9 p.
- " 20 dagen 'peerdewerk' van 2 peerden " " 16 p., 15 sch. p. daags
- 5 jaar intrest van een rente ten belope van 325 ponden grooten à 5% bedroeg 125-0-0 parisib (5 x 25-0-0).

In de rekenkunde leert men ook aftrekken. Franciscus, Naverius Lauridan doet dat ook (pp. 43 - 51). Hij spreekt van de

II SUBTRACTIE ofte ERTRECKINGE.

- p. 43 " dient om twee getallen van elkanderen te trekken, te weten, het minste van het meeste getal om daer-door te kennen wat dat er van het meeste getal bestaat ofte overblijft.

Om dit te doen stelt men het minste onder het meeste getal, 't welk gedaen zijnde, trekt men eerst d'achterste onder letteren, van d'achterste boven letteren, en 't geen daer van overblijft, zet men rechte onder de zelve afgetrokken letteren, de welke gedaen zijnde, en trekt men de naeste onderste letteren van de naar bovenste letteren, doende met het gene resttaert als vooren, alzoo vervolgt men tot het eynde toe, altijd beginnende aen de rechte hand en gaende naar de sijnker hand."

p. 44 : " Bij voorbeeld.

Als men trekt 9.354 van 10.978, wat zal er nog resttaeren?

Om dit dan te doen : stelt eerst de 10.978 en daeronder de 9.354, als volgt :

$$\begin{array}{r} 10978 \\ - 9354 \\ \hline \text{reste } 1624 \end{array}$$

preuve 10978 "

So doen wij thans nog...

Bij voorbeeld: men wilt weten hoereel is 6 maal 625.
 Het eerst de 625, daer onder stelt uwe 6, ende zoo voort.

$$\begin{array}{r} 625 \\ 6 \\ \hline 3750 \end{array} \begin{array}{l} \cancel{6} \\ \cancel{6} \\ \cancel{6} \end{array} \text{ Franciscus Lauridan gebruikt} \\ \text{de 'negenproef'}$$

- p. 54: sommen 2, 3, 4, 5 en 6.
- p. 55: " 7 (9.763.456.798 x 49.568!) en
8 (658.973.482 x 94.2587!)
- p. 56: " 9 en 10. (nog sterker...)
- p. 57: a) 24.389.797.987 x 932.586.794!
 b) " Hoe veel stuivers heeft men in 67.898.739 schellingen
permissie?". Hij deelt door 6.
- p. 58: a) " Hoe veel grooten en deniers heeft men in 9.875.644.998
schellingen wisselgeld. Facit: 165 910 919 664.
 b) " Hoe veel ortjens en sakkens heeft men in 35687934
patacons, tot 48 stuivers 't stuk?"
- p. 59: a) Hoereel stuivers, ortjens en deniers heeft men in
 56789345 fransche kroonen, ider doenda 65 stuivers,
 4 deniers.
 b) Hoereel ortjens heeft men in 6834579 Dobbel Alber-
tijnen, ider doenda: 7 guldens, 17 stuivers, 2 ortjens..
- p. 60: a) Hoe veel deniers heeft men in 56793469 ginnen (=quin-
 ges, ider doenda 26 p. 2 sch. 8 den. parisie
 b) Hoe veel stuivers en ortjens heeft men in 864098000
Dobbel Souverijnen, ider souvereijn doenda 17 guldens, 17
 stuivers.

Uit al deze rekenoefeningen leren wij de namen en de respectie-
 velyke waarde kennen van tal van recente munten. Deze wordt
 herleid tot het gebruikelijk pond parisie en zijn onderdelen,
 of in guldens en stuivers uitgedrukt.
 Franciscus Lauridan vermeldt hier, o.a.:

- de schelling permissie en de schelling wisselgeld (de gewone
 schelling - een zilveren muntstuk - had een waarde van 6 stuivers.
- de patacon was in de 17de en de 18de eeuw in de Nederlanden gangbaar.
 Waarde: ± 50 stuivers. Franciscus schryft: "48 stuivers".
- de Fransche Kroon ("munt met een kroon erop") gold hier: 65 stui-
 vers, 4 deniers.
- de Albertijn was een gouden munt uit den tijd van aartshertog Albrecht
 ter waarde van ± 7 fr. Voor een "Dobbel Albertijn" rekent Franciscus:
 7 guldens, 17 stuivers en 2 oordjes.
- de quinge (of gienne) was eerstijds een - uit Chinaas goud geblazen -
 Engels muntstuk ter waarde van 21 shilling. Volgens onze auteur
 was een gienne: 26 p. 2 sch. en 8 den. parisie waard.

- De sovereign was oorspronkelijk een Engels gouden muntstuk.
Franciscus kent aan de 'sovereign' een waarde toe van 17 gulden,
en 17 stuivers.

Wat een ingewikkeld geldwezen in die tijd. Gewone - dikwijls
ongeleetterde - munten konden daar onmogelijk wijf uit gera-
ken.

- Nu een aantal opgaven van een ganz andere aard.
- p. 61: a) "Hoe veel tagelen heeft men noodig van een voet vier-
kante tot paveren eenen caemer, lang 45 voeten ende
breed 39 voeten? Rf: 1.755 tagels,
b) "Hoe veel tagelen van een alf voet vierkante heeft men noo-
dig tot paveren een kamer, lang 73 voeten en breed 64
voeten? Rf: 18.688 tagels
- p. 62: a) "Hoe veel bricken heeft men noodig tot metsen eenen muur,
lang: 69 voeten ende hoogte 76 voeten, dit in advenante van
10 bricken in ieder voet vierkante." Rf: 11.040 'bricken' (=
bakstenen).
b) "Hoe veel bricken heeft men noodig tot metsen eenen muur, hoe-
ge 76 voeten ende lang 76 voeten; in welchen muur zullen zyn
3 assinen (= vensteropeningen); waer van er twee zullen
zijn, hoogte 8 voeten ende breed 6 voeten, de resterende zal
hoogte zijn 7 voeten ende breed 3 voeten; dit in advenante
van 15 bricken in ieder voet vierkante, ter dikte van een
steen en alf." Rf: 106545.
- p. 63: a) "Hoe veel voeten gereed bard (= planken) heeft men noodig
tot plankijten (= met planken beslaan) eenen kamer, lang
59 voeten ende breed 48 voeten; In welchen kamer is een
keirt (= haard), lang 16 voeten ende breed 7 voeten?"
Rf: 2720 (2.832 - 112 voor de haard).
b) "Hoe veel gley (= 'dakstro') heeft men noodig tot het dekken
een zijde van een scheure aan de osynge (= 'hozing') lang
: 68 voeten ende een den veerst (= ^{verwist} nok) 56 voeten en hoogte
in dakke 43 voeten; dit in advenante van een gley in ie-
der voet vierkant?" Rf: 2.666 gley(er) (bundels? rozge-
stro, riet, enz.). de osynge is h. uitsprunghend gedeelte v/h doo-
- p. 64: a) "Hoe veel gley heeft men noodig tot het dekken een zijde
van een scheure, aan de osynge lang 68 voeten, aan de
veerst 58 voeten en hoogte in dakke 48 voeten, dit in adve-
nante van 3 gleyen in ieder voet vierkante? Facit 4470
gley."
b) "Een gemet lands is 300 roeden, Hoe veel voeten en
duymen is het vierkante? Rf: 121 'duymen' in een voet;
196 voeten in 1 roede; geeft 7114 800 (duymen).

Wat al nuttige berekeningen voor een toekomstige landbouwer.

Er volgen er nog méér!

- p. 65 : a) 26de somme : hoe veel boonen plant men op een gemet, als men plant 3 boonen op een voet vierkante?
Rf : 176.400 ('boonen').

b) 27de somme : Een jongman, oud zijnde 26 jaeren, hoeveel dagen, uren en minuten heeft hij op de wereld geleefd? Rf : 9.490 dagen, 227.916 uren en 13674960 minuten.

- p. 66 : a) 28de somme : 'Indien een dronkaart verteert alle minute een sekken onde maar alle uren 13 sekken en wint, hoeveel zoud hij in één jaer te kort komen? Rf : hij verdient 113958 sekken 's jaars. Hij verteert er : 525.960 en komt bijgevolg 412.002 'sekken' te kort!

Verdiende een 'boerenwerkmán' rond 1810/1811 slechts '13 sekken' per uur? , d.i. : $6\frac{1}{2}$ oordjes = 13 duiten = 19,5 denieren = 1 schelling, $7\frac{1}{2}$ denieren?

Voor 10 uren arbeid daags ware dit een dagloon van circa : 16 schellingen in $6\frac{1}{2}$ den. parisis. Nog geen pond.
b) 29de somme : hoe veel duymen glas zal men noodig hebben tot het bekleeden 4 chamen, waer af 2 ider hooge zijn - binnen houtte - : 4 voeten, 5 duymen en breed : 2 voet, de ander 2 zijn ider hooge 3 voeten, 7 duymen en breed als vooren. Facit 328 duymen.

- p. 67 : a) 30de somme : hoe veel vierkante duymen glas zal men bevinden in 2 chamen, ider hooge - binnen houtte - 4 voeten, 7 duymen onde breed : 2 voeten, 5 duymen, Facit 2350 duymen glas vierkante.

b) 31de somme : hoe veel gley heeft men noodig tot het dekken een huys, wegende aen de osynge lang in dakke : 56 voet, aen de vewist : 48 voeten en hooge in dakke : 33 voet ; de keurellenden (de uiteinden van de kap (= keurel), van het dak ??? - de uitspringende delen ???), zijn aen de osynge breed in dakke 31 voeten en hooge als vooren, dit in advenante van één gley in ieder voet vierkante. Rf Voor de 'keurelynden' : 1.023 'gley', voor de rest van het dak : 3.432 gley, samen = 4.455 'gley'.

- p. 68 : 32de somme. Stem den aerdenkloot (= aardkloot = aardbol, van het ene gezicht synde tot het ander, heeft

in zijnen ommeloop 360 graden, ider grade is gerekent op 15 duytsche mijllen, ider mijlle op 32 stadiën, ieder stadië op 125 voetstappen, ider voetstap op 5 voeten, een voet op 12 duymen.

Vraege is hoe veel duymen dat den eerdenkloot in zijn ommeloop heeft? Wat een ingewikkelde vraag! Doch Franciscus vindt al gauw het antwoord. Hij vindt 1.296.000.000 duymen.

Wij beschikken niet over de pagina's 69 t/m 72 en verwijzingen bijgevolg naar bladzijde

p. 73 a) 39de somme. Daer is eenen gracht, wiens lengde is 560 voeten, de breedte (sic!) is 16 voeten, de diepte (van de kant des lands af) 9 voeten. Ik vraege: hoe veel voeten vierkante den gracht inhoud. Facit 80.640 vierkante voet.

'Ik vraege': is er hier een onderwijzer aan het woord, die de opgaven dicteert? Men zou geneigd zijn het te denken.

b) 40de somme. Een vat of stuk wijn houd 4 eerhoofden, ider eerhoofd onder alf (= anderhalf?) kaem (= aam: oude vochtmaat, viz. voor wijn: ± 155 l.) ofte 150 kannen, ider kanne 2 mingelen (een mengel is een oude vochtmaat van ca. 1 l.); ider mingel: 2 pinten, ider pinte houd 15 vingerhoeden, ideringerhoed houd 100 druppelen. Vraege is hoeveel druppelen alzo een vat inhoud. Facit: 3.600.000 druppelen."

- p. 74: a) 41de somme. Item eenen mewr, hebbende in't vierkante, te weten breelingswilde (= breelingsgewijze ???), 12 voeten. Vraege: hoeveel hij bedraegt in't geheel. Facit 1728."

144

b) 42de somme. Hoeveel voet bard (= bord) heeft men noodig tot het planketten eenen kamer, lank 25 voeten en breed 21 voeten, in welken kamer is een heint, lank 15 voeten en breed 4 voet. Facit 475 voeten bard."

- p. 75: a) 43de somme: hoe veel tegelen van een goet vierkante voet, heeft men noodig tot pareren ener kamer, lank 55 voeten en breed 30 voeten, in welken zijn 3 hoeken idem, 2 lank: 7 voeten en breed 4 voet, de derde lank 8 en breed als vooren. Facit 1552 tegelen ($55 \times 30 = 1.650 - 2 \times 28 = 56 - 8 \times 4 = 32 = 1562!$); 1552 is fout. Franciscus heeft dat ook wel bemerkt, maar de uitkomst gelaten zoals ze stond.

b) 44de somme: hoe veel brijken heeft men noodig tot het maken eenen mewr, lank 49 voeten ende hoogte 15 voeten, in welken mewr zullen zijn 3 kassijnen, waer of 2, ider hoogte zijn 6 voeten en breed 5 voeten, de resterende zal hoogte zijn 7 voeten en breed 4 voeten, dit in advenante van 15 brijken in een voet vierkante, dit ten dikte van een steen en alf. Facit: 10.155 brijken."

- p. 76 : a) ^{45^{te} somme} : Hoe veel bard zal men bevinden in een gesaegt bul, lank 12 roeten, ende de planken diés afkomende zijn 't saemen breed 15 roeten. Facit: 180.
- b) ^{46^{te} somme} : Hoe veel gleij heeft men nodig tot het dekken een keuveleynde van een huys, aen de osynge lank - breed 32 roeten ende hoogte in dakke 18 roeten, dit in advi- nante van één gleij in ieder voet vierkante. Facit: 448.
- Louden de 'keuveleynden' de 4 zijkanten niet kun- nen zijn van een gebouw waarvan de zijmuren slechts ter hoogte van de 'osynge' in bakstenen gemetot zijn. Die 'keuveleynden' vormen ieder een driehoek en doen denken aan een schuine keuvel of kap, die op een spits eindigt.

N.B. Een 'bul' is een stuk boomstam.

'gleij' is roggestro waarmee men in onze streek de daken bij voorkeur dekte. Dit stro, werd zoals schoven, gebonden.

- 'osyngha' is het vooruit-stakend gedeelte aan weerszij- den van het dak. Landelijke gebouwen hadden toentertijde geen dakgoten. Om te verwijderen dat ^{de} muren (dikwijls in berd of in 'plak on stak') nat werden, bouwde men het dak derwijze dat het ^{de} keel eind 'vooruitsprong', zodat het water ver genoeg gerspuid om geen schade te veroorza- ken.

- Een dak met 'keuveleynden' heette in de volksmond een 'kooiboomkappe'.

- 'sluyten' kunnen houten palen zijn, waarmede men een omheining, een afbluiting vormde.

- p. 77 : a) ^{47^{te} somme} : Indien men op de markt zagen 15 huyslieden ende dat men bij ider huysmans telde 3 kaenen, tot ider kaen: 6 kennen, ende tot ider kenne: 8 kienkens, vraege hoe veel poeten zouden daer wel in alles zijn. Facit: 4950 poeten!...
- b) ^{48^{te} somme} : Een prince geeft aan een regiment soldaaten 3026 guldens, waer van 3 lieutenanten elk moet hebben 400 guldens, 4 officieren elk moet hebben 200 guldens, 5 sergenten elk moet 100 guldens, 7 corporealen elk moet heb- ben 50 guldens, 500 soldaaten elk moet hebben 7 stuivers. De vraege is hoe veel dat er overblijft voor den sufferraen (= wsch.: de 'penningmeester', de 'treasurer', die de koffer, de geldkist moet bekoren). Rf: 1 gulden.
- p. 78 : a) ^{49^{te} somme} : Indien men in 2 gemeten, 260 roeden, wilde beplanten met boonen, liggende in ider voet 6 boonen, hoe veel boones zoude (men) noodig hebben op de geseyde partia. Facit: 1011 260 boonen.

by-50ste somme. In een rijk zijn 16 hertogdommen, van elk hertogdom dependaaren 16 markgraafschappen, van elk markgraafschap heeft 25 barronnen, van elk baronne 25 erflijkheden, van elk erflijkheden 12 dorpen, van elk dorp 12 prochies, van elk prochie 25 pachtboeren, van elk pachtboer 25 woonhuysen, in elk woonhuys 12 waels. Elke waels heeft 12 boersen, in elk boerse zijn 12 p(ond) gr(oot). Elk pond groot doet 20 schellingen, elken schelling doet 12 groeten, elke gr(oot) doet 24 oeyten Vlaemsch. De vraag is: hoe veel alle deze waels 't samen hebben. Facit: 143327232.000.000 (mijlen)
Wat een 'multiplicatie' om'der zelvez wille'!

- p. 80; "51ste somme". In een arabisch land zijn 256 steden, in elke stede zijn 136 straten, in elke strate zijn 216 huysen, in elk huys zijn 48 kamers, aen elken kamer zijn 24 vensters, by elke venster staen 24 arabieren, elken arabier: 56 vrouwen, elke vrouwe heeft 16 kinderen, elk kind heeft 26 hassen, in elke hasse zijn 25 cofferkens, in elk cofferken zijn 54 borsten, in elke borste zijn 24 ponden goud, elk pond goud doet 16 oncen, elke once doet 20 engelsche, elke engelsche doet 32 azen goud. Vraag: hoe veel azen goud in alle deze steden zijn? Wat een fantasie! En het antwoord - dat 2 volle bladzyden in beslag neemt (pp. 81-82):
3486737 185840 5506252 8000 | Een getal van 24 cijfers.
Onvoorstelbaar!...

Ik moeten toch toegeven dat de onderwijzers van toen hun vraagstukken zeer handig konden inkleden....

- p. 83: "52ste somme": Eenon ceurieuxen persoon vraagde hoe veel slagen een klokke goude ontfangen hebben, alle dage en by nachte ure slaende, 't sedert de geboorte Christi tot op heden 13 januarij (1811)? Facit 103192557 slagen.

Franciscus Xavierius Lewidan begon zijn handboek op 1ste december 1810; de 23ste januari 1811 (± 6 weken later) was hij reeds op p. 83.

- p. 84: "53ste somme". Item eenen zekeren persoon vraagde een arithmeticien (= arithmeticien, een rekenkundige) hoeveel dagen, uren ende minuten dat het was 't sedert de geboorte ons heere Jesus Christus tot dezen tegenwoordigen tijt, te weten dat wij nu zijn: 26 januarij 1811. Rf 952551000 (minuten).
De 52ste som op 23 en de 53ste op 26 januari 1811. Er liggen twee dagen tussen.

- p. 85: " 54ste somme. Een man koopt een peird, ten ad(reman)te van een stuyver den nagel, verdobbeln tot 28 maal, omdat er 28 nagelen waeren in al de voeten van het peird. Ik vraege hoeveel dat hij moet betaalen voor 't voorseijde peird? Facit 134217728 stuyvers."
- p. 86: " 55ste somme. Als 78 scholieren koopen 9 tonnen schryffpenne, en in elke tonne zijn 95 maal zoo veel als er scholieren zijn, onde zij betaalen in alles: 3 ponden grooten voor alle de penne. Vraege hoe veel schryffpenne dat er waeren, en hoe veel deniers par(isis) dat zij betaelt hebben voor alle de penne? Rf 66.690 (schryffpenne) voor 4320 deniers.
- p. 87: " 56ste somme. Subpeneerende (= supponerende, veronderstallende) op den grooten oor van de kerke van Kuiddtschoote liggen 2228 scheijlien (= schaliën) in de lengde, ende in de breedte 1896 scheijlien. Ik vraege hoe veel scheijlien dat er daer zijn op beyde de 2 zijden? Facit: 8448576 scheijlien.
Deze opgave laat vermoeden, dat de persoon die deze vraag stelt, te Kuiddschote woont.
- p. 88: " 57ste somme. Item een man wilt een kerke bouwen de lengte van 4.622 brijken en de breedte van 246 brijken. Ik vraege hoe veel brijken hij zal moeten hebben om zoo een kerke te bouwen? Facit: 7 203 028 076 brijken.
- p. 89: " 58ste somme. Een man, oudt zijnde 64 jaeren, 9 maenden, 24 dagen en 15 uren, hoe veel minuten en seconden heeft hij de weireld bewandelt? Facit (33626340 minuten of) 2.017.580.400 (seconden).
- p. 90-1) 59ste somme. Hoe veel ponden parasijze maeken 136 fransche kroonen, als één doet: 6 pond - 10 schele - 8 deniers?
Facit: 882 p. - 0 - 0. deniers
- 2) 60ste somme. Hoe veel gulden maeken 75 nieuwe kroonen, als ieder doet, nu maer en doet 3 gulden, 1 stuyver, 3 588 deniers brabands courand?
Facit: 229 gulden, 17 stuyvers, 6 deniers.
- p. 91) 61ste somme. Hoe veel gulden maeken 96 fransche kroonen, der doende als nu volgens cours 3 gulden, 3 stuyvers, + 1 34 deniers courant. Facit: 307 - 18 - 8 64.
100 100

Hiermede zijn ^{wij} aan het einde gekomen van de leerstof van de "Multipliatie ofte vermenigvuldiging", een lang kapittel (van 38 bladzijden in het handboek van Franciscus, Xaverius Lauridan.

Het was zeer leerrijk en het bevat zeer talrijke gegevens van allerlei aard, die ook specialisten kunnen interesseren. Ik denk, b.v., aan numismaten, die het geldwezen van rond 1810/1811 bestuderen, aan taalkundigen, enz., enz.

En bladzijde uit het handboek, van Franciscus de Wicdant.
 Pagina 54 met de sommen 1 tot en met 6 van de 'Multiplicatie'.
 Het zijn nog min of meer eenvoudige vermenigvuldigingen,
 het op de negenproef die bij iedere opgave toegepast wordt.

Handwritten mathematical exercises on a page from a book. The page contains several multiplication problems, some with annotations like 'Somme' and '9/10'. The numbers are written in a cursive style, and some parts are crossed out or corrected.

Top section:

$$\begin{array}{r} 548679 \\ \times 66 \\ \hline 3292074 \\ 3292074 \\ \hline 36110711 \end{array}$$

Middle section:

$$\begin{array}{r} 9867975492 \\ \times 90 \\ \hline 88811774888 \\ 88811774888 \\ \hline 88811774888 \end{array}$$

Bottom section:

$$\begin{array}{r} 679454948 \\ \times 987 \\ \hline 607958940496 \\ 607958940496 \\ 607958940496 \\ \hline 66970521547188 \end{array}$$

Other visible numbers and annotations include 'Somme', '9/10', and various scribbles and corrections.

Na de 'additie', de 'substractie' en de 'multiplicatie' komt nu **IV de DIVISIO ofte DEELLINGE** aan de beurt. Ook hier eerst

een korte definitie en de werkwijze:

- p. 93: e Divisio ofte daellinge, op de kortste manier - gelijk die hendaags gewerkt word - dient om een groot geheel te deelen in wat gedeelte men begeert. Hier toe dient men bijzonderlijk te weten, dat men het getal, het geen men wilt dividieren ofte deelen, altijd eerst moet zetten, en het getal, waarmede men wilt dividieren ofte deelen, daer nevens aan de linker and, en een schreef daer onder, gelijk in het volgende voorbeeld te zien is. De voordere onderwijzinge(n) worden bij idere verandering der voorbeelden gevoegt.

“Eerste voorbeeld.

352 gedevideert door 2, komt voor facit 176. Het eerst de 352 en stelt er dan de 2 nevens aan den rechter kant, boven eene schreef, als volgt:

352	2
15	176
12	2
	352

preure.

- p. 94: a) Eerste somme in de divisie:

Twee personen hebben te deelen 67 895 ponden parisis. Hoe veel moet elk hebben voor zijn part? Facit: 33.947.”

b) 2de somme: 25 personen moeten deelen 890387 ponden grooten, 18 schellingen en 9 grooten. Hoe veel moet elk hebben? Facit: 35.615 p. gr. - 10 (sch.) - 4 1/5 (den.)”

- p. 95: a) 3de somme: Divideert 87.654.356 door 624; komt voor (ider) Facit: 138.256 voor ider.”

b) 4de somme: Divideert 896.786.457 door 9876. Rf 90.804.

- p. 96: a) 5de somme: Divideert 76.089.345.675 door 76.958 Rf 962.724.

De moeilijkheidsgraad neemt steeds toe...

b) 6de somme: Divideert 98.763.456.789 door 9.897.679 Rf 9.978.

- p. 97: 6de (sic!) somme: Divideert 12.192.539.371.925.393.719.253.925 door 12345.000.”

- p. 98: 7de somme: Divideert 1999999990101010201010 door 999.999.999. Facit: 1999999992101.”

“Halvbrekend” rekenwerk... Er zullen tegenwoordig wel niet zoveel leerlingen zijn van ± 16 jaar, die zulke deling aankanen, denk ik.

- p. 99: a) 8de (ste) somme division. Als men heeft 380 mael 3 grooten, hoeveel schellingen zijn het. Facit 95 schellingen.

b) 9de somme: Hoe veel schellingen zijn 6789.358 blanken, ider blanche doende 3 ortjens. Facit: 848669 schellingen, 6 blanken.” Het woord blan(c)ke, als naam van een muurstuk, hebben wij in het handboek nog niet eerder ontmoet. Dit geldstuk was 3 oordjes waard.

- Voor een stuyver kreeg men 4 oordjes en voor een brappenning 5.
- p. 100: a) "10de somme. Division. Hoe veel gulden zijn 6438,957 stukken van 5 stuyvers? Facit: 1.609.739 gulden, 1 vijf stuyver stuk."
- b) "11de somme: Hoe veel rixdaelders van 50 stuyvers maeken 37.896.542 stuyvers. Facit: 757.930 rixdaelders, 42 stuyvers."
- p. 101: a) "Hoe veel gulden maeken 68,953,417 stuyvers? Facit (ieder doende 28 stuyvers)... 2.462,622 goudgulden, 1 stuyver."
- b) "Hoe veel ponden grooten maeken 4,968,935 grooten? Rp: gedeeld door 12 = 414,077 pond, gedeeld door 20 = 248446."
- p. 102: a) "Hoe veel gulden maeken 3468957 penningen. Facit: 1.084 gulden, 9 stuyvers, 11 penningen." (14de somme).
- b) "Iemand heeft 87,934,578 penningen. Hoe veel daelders maeken die (als ieder doet 30 stuyvers)? Facit: 183.197 daelders, 1 stuyver, 2 penningen" (15de somme).
- p. 103: a) "16de somme Division: Iemand heeft 654,382 kinneken haering. Hoe veel lasten maeken die? Facit: 13.652 lasten, 11 tonnen, 2 kinneken."
- Het kinnetje (hier "kinneke") is een oude inhoudsmaat. Het maat $\frac{1}{4}$ van een vat. Een 'kinneke' bier hield ongeveer 29 liter in, een 'kinneke' kalk circa 15,3 l. = $\frac{1}{4}$ gedeelte van een kalkton.
- b) "17de somme: Hoe veel lasten maeken 365.978 schepels? Facit: 3.388 lasten, 18 mudden, 2 schepels."
- p. 104: a) "18de somme: Hoe veel schipponden heeft men in 538.762 ponden? Facit: 1795 schipponden (Rij deelt door 15 en daarna door 26), 17 lipponden, 7 ronden."
- b) "19de somme: Hoe veel ponden zal men hebben in 79360548 loot? Facit: 24800,17 pond, 4 loot" (Rij deelt door 32)
- p. 105: a) "20ste somme: Hoe veel ponden en oneen heeft men in 4936,857 loot? Facit: 154.276 ponden, 12 oneen, 1 loot."
- b) "21ste somme: Hoe veel marken maken 2579,248 Engelschen? Facit: 16.120 marken, 7 oneen, 4 engelsche."
- p. 106: a) "22ste somme: Hoe veel marken maeken 1497846 aerzen? Facit: 292 marken, 4 oneen, 22 aerzen."
- b) "23ste somme. Als men in een week rekent 10.080 mynuten, hoe veel rekent men op een dag? Facit: 24 uren."
- p. 107: a) "24ste somme: Zoo men in een jaer verteert 563,897 penningen; hoe veel stuyvers belooft dat daegs? Facit: 96 stuyvers, $\frac{337}{365}$ penningen."

by^e 25 (ste) somme. Als een huys gemetselt is, aen beyde zyden, tot aen de latten met 150.000 steenen, en de lengde inhoud 300 steenen; hoe veel houd dan de hoogte in aen d'eene zijde van 't selve huys? Facit: 250 braken.

-p. 108: 26 (ste) somme. Division. Een hoordedraeyer geeft aen zyn dochter in kouwelyke 49 radem sakkebant, en in elk radem waeren 50 knoopen, ende aen elken knoop waeren 6 bouwekens, en in elke bouwe waeren 4 hoordekens, ende aen ider hoordeken 5 ortjens en een setken. Ik vraege hoe veel pond grooten dat hy aen zyn dochter gegeven heeft? Facit: 673 ponden parisis, 1 schelling, 0 stuyvers, 0 ortj.

Wat een zonderlinge manier om een 'bruidskhat' te berekenen! De benaming radem (ook vaam) zyn we nog niet tegengekomen in het handboek. Een radem is de afstand tussen de toppen der middelvingers, wanneer men de armen zover mogelijk zjwaarts gestrekt houdt (cf.: rademen, omrademen). De radem is een oude lengtemaat van 6 voet. De dochter krijgt $\pm 146,5 (\pm 29,9 \text{ cm} \times 49) \times 6 = 8790 \text{ cm}$. of 87,90 m. sakkebant. Sakkebant is bindgaren om zakken dicht te binden of toe te naaien. In die 49 radems zyn er $49 \times 50 = 2.450$ knoopen, vandaar 14.700 bouwekens, enz., enz.

Hoordendraaiers waren er eertyds zowat overal. Rond 1900/1910 worde er nog een te Lutzerath (Aumand Huyghebaert - zie: ZANTINGEN, dl. III, p. 35).

-p. 109: 27 (ste) somme. Division. Item 878 soldaten hebben te deelen bajoren, ende daer op zyn 3 commandanten, die elk moeten hebben 98 bajoren, ider doende 6 pond parisis. Ik vraege wat dat elk soldaat hebben zal voor zyn part? Facit: 1 bajore, 4 ponden, 10 schellingen, 7 334 diniers.

Het woord 'bajore', als naam van 878 een oude munt, kendens wij nog niet. Ut de tekst weten wij de waarde ervan: 6 pond parisis. Ez blyven $1835 - 98 \times 3 = 1541$ bajoren te verdelen onder 878 soldaten. of 9246 ponden.

-p. 110: 28 ste somme. Division.

e Item, 27.727 soldaeten die maeken eenen buyt van 634.562 pistolen van 17 pond, 12 schele het stuk. den koning moet daer van hebben 200.203 pistolen ende 10 commandanten, wannoef er 7 zyn die elk moeten hebben 780 pistolen ende de andere 3 elk 495 pistolen. Ik vraege wat elk soldaat zal hebben voor zyn part. Facit: 15 pistolen, 9 pond, 19 schele, 5 4105 diniers.

27.727

Er volgen in het handboek van Franciscus, Navarinus Leuwarden nu nog 22 pagina's, die niet genummerd zijn. Ze staan vol rekenkundige vraagstukken van allerlei aard. We nummeren de opgaven.

- 1) "Als 17 ponden gaaren kosten 28 guldens, 17 stuivers, hoe veel kosten dan 209 ponden? Facit: 354 guldens, 13 stuivers.
- 2) "Hoe veel zal men moeten betaalen voor 317 ponden vlas, als 19 ponden kosten 14 guldens, 8 stuivers, 3 ortjens?"
- 3) "Als 25 razieren terwe kosten 308 guldens, 19 stuivers, 8 penningen, wat kosten dan 42 zakken of 84 razieren?"
Een razier is dus een halve zak.

- 4) "Als 19 zakken haver kosten 64 ponden Vlaemsch, 9 schellingen, en 9 grooten, wat kosten dan 129 zakken en 7 franchaert?"
Nog een inhoudsmaat voor droge stoffen. Uit de berekeningen van Franciscus Leuwarden leiden wij af dat een "franchaert" $\frac{1}{8}$ van een zak bedroeg ($129 \times 8 = 1032 + 7 = 1039$ franchaert).
- 5) "Als men met 48 guldens, 8 stuivers heeft gehad 36 ponden, 15 oncen suiker, hoe veel ponden suiker zal men kunnen koopen met 138 guldens?"

De oplossing en de 'preuve' (van de vraagstukken) neemt doorgaans de rest van de bladzijde in beslag.

- 6) "Als 136 ponden, 8 oncen, 1 loot bloeme van aeme betaelt zijn geweest met 118 guldens, 16 st(uivers), 12 penningen, hoe veel ponden zal men kunnen koopen met 295 guldens, 12 stuivers, 8 penningen? Rf: 339 (ponden), 10 oncen, 0 loot."

We nemen deze bladzijde over op volgende pagina. U zult zien waarom.

- 7) "Als 96 ponden, 15 oncen, 1 loot lanceel betaelt zijn geweest met 298 gulden, 12 stuivers, 8 penningen, hoe veel moet men betaalen voor 129 ponden, 9 oncen?"

Franciscus bekomt 35.860 penningen voor 4.146 loot.

- 8) "Als 15 schipponden, 11 lisponden en 12 ponden vlas kosten 215 guldens, 7 stuivers, 8 penningen, hoe veel voor 45 schipponden, 15 lisponden? ($45 - 15 - 0 \times 20 = 915 \times 15 = 12.725$ pond vlas).
- 9) "Als men met 11 schellingen, 6 grooten heeft gehad 3 pond(en), $12\frac{1}{2}$ oncen broodsuiker, hoe veel zal men kunnen koopen met 162 ponden Vlaemsch? Rf: 2.130 ponden, 10 oncen, $\frac{120}{276}$."

- 10) "Als $12\frac{1}{2}$ ellen lynwaet kosten 19 guldens, 14 stuivers, hoe veel kosten 104 $\frac{1}{4}$ ellen? Rf: 164 guldens, 5 stuivers."

De el is een lengte-eenheid waarvoor de menbelijche onderzarm als 'maatstaf' dient. Zy meet ongeveer 69 cm.

En merkwaardige bladzijde uit het handboek van Franciscus, Xaverius
Leuridan. Een zeer ingewikkelde bewerking waaronder hij zijn handta-
kening plaatste; f. v. Leuridan (Vraagstuk nr. 6).

Het woord 'aeme' hebben wij reeds vroeger leren kennen, maar dan als
een oude vochtmaat, inzonder voor wijn (± 156 liter). Wat de benaming hier
beduidt, weet ik niet. Er is sprake in de tekst van 'bloeme van aeme'. Het
zal wel om een graantvoort gaan (rogge of spelt, b.v.) of misschien ook boekweit.

4
136 ponden 8 oncen 1 loot bloeme van aeme
belaet zijn gewest met 118 guldens 16 s 12 penningen
hoe veel ponden kalmes Rommes koper met 295 guld
12 s 4 penningen 1339 ce 10 oncen 0 loot

118-16-12 ——— 136-8-1 ——— 295-12-8
20
2576 s
16
14254
2377
58028 penn
16
824
1564
2184 oncen
2
4379 loot
milt. 94600
2621400
17476
39521
134024
5454
16
339 ce 10 oncen

Deveine
94600-339-10-0-19096
38028

350274
260500
325320
13096

1434 oncen

10868 loot

86944
21736
44699

134024
5454
16
339 ce 10 oncen
10868
86944
21736
44699
134024
5454
16
339 ce 10 oncen

Deveine

- 11): " Als $40 \frac{3}{4}$ ellen kosten 69 guldens, $10 \frac{1}{2}$ stuivers, wat kosten dan 219 ellen? Rp: 373 guldens en 12 stuivers.
- 12): " Als $28 \frac{5}{7}$ ellen kosten 54 guldens, $7 \frac{3}{4}$ stuivers, wat kosten dan $241 \frac{1}{2}$ ellen? Rp: 457 guldens, 8 stuivers."
- 13): " Als 100 ponden wolle kosten 45 guldens, $2 \frac{1}{2}$ stuivers, wat kosten dan drie baelen, wegende $183 \frac{1}{2}$, $206 \frac{3}{4}$, ende $196 \frac{2}{3}$ ponden? Rp: 264 guldens, 16 stuivers).
Een baal is een grote dichtgemaakte zak met, b.v., vlas, wol, etc. erin. Een baal vlas weegt normaal 100 kg.
- 14): " Iemand koopt 3 zakken watte, wegende $319 \frac{7}{8}$, $287 \frac{1}{4}$ ende $291 \frac{3}{4}$ ponden, tarra (of aftrek) op ideren sak $5 \frac{1}{2}$ ponden. Het hondert pond netto kost $83 \frac{5}{8}$ guldens. Vraege hoe veel bedraegt de somme in alles? Rp: 737 guldens).
- 15): " Een koopman koopt 5 zakken spijfers hoppe, wegende $208 \frac{1}{4}$, $199 \frac{3}{8}$, $304 \frac{2}{3}$, $240 \frac{3}{4}$ en $218 \frac{7}{8}$ ponden, tarra: $4 \frac{1}{2}$, $5 \frac{1}{4}$, $6 \frac{1}{4}$, $5 \frac{2}{3}$ en $6 \frac{1}{2}$ ponden voor ideren zak. Het 100 pond netto kost $75 \frac{5}{8}$ guldens. Wat bedraegt de somme?
Zuidschote ligt niet ver van de 'hoppestreek'; het Dopering-se. Misschien werd er hier aertjids wel eens hop geteeld. Wat spijfers hoppe kan beduiden weet ik niet. Een metalen spijfer is puntig. Ook de vruchtkegels van de hop, waarvan het meel gebruikt wordt om een aangename smaak te geven aan het bier, hebben 'enigszins' die vorm.
- 16): " Als men koopt een zak goed, wegende 576 pond tot 5 stuivers, 3 penningen het pond. Hoe veel andere goed zal men daer voor in betaalinge geven, tegen 6 schellingen, 11 groote het pond?
Wat goed hier betekent, is mij niet duidelijk. Het kan om allerlei (handels)voorwerpen gaan die men niet nader noemt, ook om stoffen) waaruit men bledingstukken maakt (ofs: 'schoon goed aantrekken', enz.
- 17) Item. Als 4 pond suijfer zoo goed zijn als 2 pond anijb, ende 64 pond rozijnen als 20 pond anijb, hoe veel word dan één pond rozijnen verhoogt als men voor 2 pond suijfer betaalen moet 18 stuivers? "
We kennen meteen de prijs van 1 pond suiker = $\frac{18}{2} = 9$ stuivers
" " " " " anijb = $\frac{36}{2} = 18$ stuivers
" " " " " rozijnen = 5 st. - 10 penningen.

We hebben, al lezend, in het handboek van Franciscus Leusidan,

al heel wat voedingsmiddelen (en andere producten) leren kennen, die in de keukens 'thuishoren': bloem, broodsuiker, kaneel, anijs, rozijnen, enz.

- 18) "Iemand koopt twee laeken, waarvan het eerste lank is 41 ellen, tot 5 gulden, 15 stuivers, 12 penningen d' elle; het tweede is lank: 36 ellen, ende kosten de 3 ellen zoo veel als de twee ellen van de vorige. Vraege naar de somme in alles? Rf: 376 gul(dens), 3 stuyvers, 12 penningen."
- 19) "Iemand is schuldig 123 Rixdaalders ende 15 stuivers ende geeft daer op in betalinge 4 stukken lynwaet, lank: 56, 55, 58 en 62 ellen, tot 15 stuivers d' elle, ende daer toe nog 28 goudgulden's à 28 stuivers 't stuk. Vraege wat hij dan nog schuldig blijft?
1 el lynwaad kost bijgevolg 15 stuivers. "De 28 goudgulden's doen 784 stuivers". De 4 stukken lynwaad zijn 3.465 stuivers waard. De persoon in kwestie betaalde, deels in natura, deels in geld, al te zamen: 4.249 stuivers. Hij blijft dus 1916 stuivers schuldig."
- 20) "De tonne laering, tot 56 gulden's, 11 stuivers, 2 ortjens. Hoe veel voor 64 tonnen? Facit: 3.620 gulden's, 16 stuyvers."
- 21) "Het pond caffé tot 2 gulden, 12 stuivers, 3 ortjens. Hoe veel voor 284 ponden?" Rf: "749 gulden, 1 stuyver, 0 ortj." Nog twee 'voedingswaren': koffié en karing. Koffié licht erg duur."
- 22) "D' Elle laeken tot 13 gulden's, 9 stuivers, 8 penningen. Hoe veel voor 94 ellen?" Rf: "1266 (gulden's), 13 (stuyvers)."
- 23) "Hoe veel bedraegt de somme van 312 ponden, 14 oncen kaffé, het pond tot 2 gulden's, 13 stuivers, 4 penningen? Vtkomst: 833 (gulden's), 0 (stuyvers), 9 1/2 (penningen)."
- 24) "Het pond kaneel tot 4 gulden, 7 stuivers, 10 penn(ingen). Hoeveel voor een laste van 98 pond en 7 oncen?" Rf: "431 - 5 - 9 7/8."
- 25) "Het pond kaneel tot 5 gulden, 3 stuivers, 3 penningen. Hoeveel voor een laste van 128 ponden en 6 oncen?" Rf: "662 - 6 - 11 1/8."
De 'eenheidsprijs' van kaneel schommelt. In vraagstuk 24) beloopt de 'marktprijs': 4 - 7 - 10 en in nr. 25): 5 - 3 - 3. Dit is ook voor andere waren zo, b.v., de koffié (nrs.: 21) en 23)
- 26) "Het pond zijde tot 6 gulden's, 4 stuivers, 11 penningen. Hoe veel voor een stiek, wegende 7 ponden, 5 oncen?" Rf: "445 - 11 - 12 7/8."

- 27) : " Het last rogge tot 216 guldens, 12 stuivers, 8 penningen.
Hoe veel voor 26 lasten, 9 mudden? "
Rf: "5.704-9-2²/₃."
- 28) : " Het last tarwe tot 304 guldens, 13 stuivers, 12 penningen.
Hoe veel voor 30 lasten, 12 mudden? "
Rf: "9.276 guldens > - 0 st(uivers) > - 13¹/₃ penningen."
- 29) : " Het last rogge tot 194 guldens, 13 stuivers, 12 penningen.
Hoe veel voor 40 lasten, 15 mudden? "
Rf: "7.895-13-3¹/₉."
- 30) : " Het last tarwe tot 328 guldens, 14 stuivers, 14 penningen.
Hoe veel voor 37 lasten, 16 mudden? "
Rf: "12.358-6-9⁵/₉."

Ook de graanprijzen gaan op en af. Vergelijk voor de tarwe nrs. 28) en 30) en voor de rogge: nrs. 27) en 29).

- 31) : " Het schippond hennep tot 216 guldens, 11 stuivers, 12 penningen. Hoe veel voor 24 schipponden, 13 lipponden? "
Rf: "5.338-17-10¹/₅."

- 32) : Het laatste vraagstuk!

- " Het schippond vlas tot 148 guldens >, 6 stuivers, 8 penningen. Hoe veel voor 15 schipponden en 8 lipponden? "
Rf: "2.837-12-12⁶/₁₀."

Vlas en hennep werden blijkbaar toentertijde in de streek verbouwd. Hennep kostte merkbaar meer dan vlas. Men vervaardigde er touw en grove weefels uit.

Hierna is de cursus rekenkunde ten einde. Hij bevat zeer veel wetenswaardigheden, van allerlei slag; tal van inlichtingen over de toenmalige lengte-, vlakke-, ruimte- en inhoudswaaren, over de toen gebruikte gewichten.

Ook het hoogst ingewikkeld muntwezen komt zeer dikwijls ter sprake. Ik denk dat het voor een penningkundige moet onmogelijk zijn - aan de hand van het 'schoolschrift' van Franciscus, Xaverius Leuridanus - een lijst op te stellen van alle geldstukken, die toen in omloop waren in onze gewesten en de respectievelijke waarde ervan te bepalen.

Het handboek bevat ook veel gegevens over de landbouw, de voedingswaren, de bledingstoffen, de woningbouw, enz., enz.

Ik denk dat het de moeite loonde dit handboek te resumeren. Misschien kan het sommige historici en heembundigen dienstig zijn.

Franciscus Leuridanus had nog 'n paar bladzijden over in zijn schrijfboek. Waarvoor hij ze gebruikte leest U verder.

verschillende

"Antwoorde die Carolus Schoomaert gaf aen den Eerw. heer abt van Sinte Winnoexbergen, die eene vraege wÿt gaf op de h. drey-ouddigheyd.

"Drey zijn er in den hemel die getuijgenisse geven : den Vader, den Zoon, en den h. Geest, en dese drey zijn een. V. 7 B; Joan(nes) 27."

Wij vonden dit vers terug in de eerste brief van de H. Joannes, Hoofd-stuk 5, v. 7 (de Heilige Schrift, Het Nieuwe Testament, uitgegeven bij de R.K. Boek-Centrale, Amsterdam, enz., 1938, p. 580). Daar luidt het als volgt : " Totdat er drie zijn, die getuigenis afleggen [in de hemel : de Vader, het Woord en de heilige Geest en deze drie zijn één...].

Franciscus DEVRIDAN schreef vervolgens het rijmdicht van C. Schoomaert over, dat betrekking heeft op het mysterie van de H. Drieëenheid. Wij citeren en spaciëren per strofe :

"Mensch! Gij die 't leven ^{hatt} van God den heer ontvangen,
Is dat een lief gesont, zij zult het zelve langes,
Aen hem, die toebehoort, en die 't u eerstmaal gaf,
Tot klaerblijke dat al daelt van de Godtheyd af;

En verre gaen zij dan de redelijckheijt te buyten,
die tegen alle recht, godt wijt hun herte sluyten,
Gelyke de beesten doen, ook was 't een groote beest,

Een beest, meer als den mensch, die zulke gedachte leerst.

En dezen grooten god is één alleen; den Vader,
den Zoon en God ^{den} Geest, één god en drie te gader
van wezen en van nature, maer één zoo drie
één slot van Godheijt, even schoon daerbij.

het welke een christen mensch, moet intelijck gelooven,
want die in deze leere, zijn ooren laet verdooven,
en weet niet wat godt is, nog heeft god nooit gekent,
maer door verkeerd en vout, meer de godheijt kempt.

Voorts, wordt van god, daer bij verkeerd en beladen,
dat hij is van altijd, en van alle eeuwigheden
zal blijven, en hij is, van eer de zonn of maen
bedieders van den tijd, den tijd ons wezen aen.

Zoo was hij eeuwigh god, en eer de hemelen waeren,
en eer de aerde was, en eer de zee haer baeren
grammoedig had getoond, hij was den zelve god,
den vader, den Zoon en god den Geest, beginsel en slot.

"Wij roegen van den Vader, zoude ons geloof versterken,
of van den Zoon of Geest, bezonder iets bemerkens,
in hoogheid of in magt, de drie zijn toch maar Eén
En wat den Eenen heeft, zijn alle drie gemeen.

Hoewel maer Eenen heer, Eén God en geen drie Goden
En anderzins die spreekt, dat is hem straf verboden,
almagtig ook maer Eén, en niet almagtig drie,
meijndig ook maer Eén, dat vast gelooven wij.
Een ieder staet dog toe 't aenmerken in 't aenlaggen
daer is maer éenen God, en drie persoonen zeggen
den Vader is nog Zoon, nog Zoon den Vader
nog deze twee den Geest, hoewel één God te gaeder.
Eén God, omdat er maer is in drie één wezen
En 't zelve geheel en al, gelijk het is gezegen
wijt 's Vaders milden kroot, één God en drie in 't getal,
die eeuwig heeft geweest, en eeuwig zijn zal."

Wie deze strofen aandachtig heeft gelezen, zal wel geglimlacht hebben of het hoofd geschud. En gedeeltelijk met reden. Inderdaad! Met poëzie heeft zo'n rymdicht niets te maken, al staan er wel in paar niet zo onaardige verzen in.

Doch dichtkunst was niet de bedoeling van de 'berijmer'. Volgens de hoofding kan de auteur van dit berijmd dichtvoortbrengfel een zekere Carolus Schoonaert zijn, die op deze manier een antwoord op een 'vraag' over de 'H. Drievuldigheid', uitgeschreven door de Abt van Sint-Winoksbergen in Frans-Vlaanderen.

We kunnen hier te doen hebben met een soort 'concourse', een prijfkamp of een proefwerk in de school waaraan wellicht een prijs verbonden was.

Als onderwerp had de Abt een vers genomen uit 1 Johannes, luidende: "Drie zijn er in den hemel die getuigenisse geven: den Vader, den Zoon en den H. Geest, en dese drie zijn één (v. 7)."

Het rymdicht van Carolus Schoonaert kan daarbij 'bebrovend' zijn geworden en zo in de omgang zijn geraakt. Op school te Luidschote hernde men dit 'gedicht' of iemand anders bezat een 'copie'. Aan het einde van zijn 'handboek' had Franciscus Lauridan in 1871 nog een paar bladzijden vrij, waarop hij dan dit didactisch-bedoeld rymwerk overschreef.

Carolus Schoonaert — in de aannemelijke veronderstelling dat hij de schrijver is van deze rijmerij — stelde zich voornamelijk tot doel het dogma van de H. Drie-eenheid in rijmende verzen te stellen.

Het is — qua vorm — een slecht dichtwerk; hij is een 'rijmelaar' en schrijft 'prulverzen', doch — qua inhoud — beantwoordt hij — breed parafraserend — toch de vraag die de Heer Abt van de aloude benedictijnerabdij had uitgesproken. — "O sancta simplicitas!"

In zekere zin doet hij zoals in de vroegere Catechismus, 'ten gebreuke van al de Bisddommen van België', waar we — in de uitgave van 1956 (Brugge, G. De Haene - Bossuyt) in het hoofdstuk over 'DE HEILIGE DRIEVULDIGHEID' — in vraag- en antwoordvorm — o.a. lezen:

30. Is er meer dan één God?

Neen, er is maar één God.

31. Hoeveel goddelijke Personen zijn er?

Er zijn drie goddelijke Personen: God de Vader, God de Zoon en God de heilige Geest.

32. Waarom zijn de drie goddelijke Personen maar één God?

De drie goddelijke Personen zijn maar één God, omdat zij alle drie maar één en dezelfde goddelijke natuur hebben.

33. Wat is het mysterie van de heilige Drievuldigheid?

Het mysterie van de heilige Drievuldigheid is het mysterie van één God in drie Personen.

34. Heeft elk van de drie goddelijke Personen al de goddelijke volmachtigheden of eigenschappen?

Ja, elk van de drie goddelijke Personen heeft al de volmachtigheden of eigenschappen der godheid."

Afkeurd! Deze formulering kan 'ouderwets' klinken, doch het was toen, en veel vroeger reeds, de gangbare manier om dit mysterie te verkondigen. Zo ongeveer leerde men het in de school van Luidschote en Carolus Schoonaerts leerdicht paste volkomen bij zulke onderwijsmethode.

Ik zal niet beweren dat onze Franciscus Deuridan de tekst van de 'gelegenheidsauteur' volkomen juist heeft overgeleverd. Er komen een paar eerder 'duistere' passages in voor; hij laste een 'vergeten' vers tussen de lijnen in en haalde in paar zinsdalen door. Toch dacht ik het de moeite waard dit rijmsdicht — zoals het te vinden is in het 'handboek' — hier over te nemen. Misschien is het niet uit andere bronnen bekend. 'Colligite fragmenta, ne pereant!'"

De tweede pagina van het rijmdicht van Carolus Schoonaert, op de resterende bladzijden van zijn 'HANDBOEK' overnam.

Dit leerdicht dateert ten laatste uit 1796, vermids alle kloosters - ook de abdij van Sint - Winoksbergen - op 15 Fructidor an IV (1 september 1796) werden afgeschaft. De wet tot afschaffing van de kloosters werd - wat het Kortrijkse betreft - op 6 oktober 1796 afgekondigd.

Het was hij Eeuwig God, Eelid de hemelen waeren
 Eer der deaerde was. Eiler de kee haer boeren
 Grammedig had getoond, hij was denzelven God
 Den vader, den zoon, en god; den Geest beginsel en slot,
 Wij moegen van Jaer ^{den} zonde ons gebef versterken
 Of van den zoon of Geest, beoerde gints bemerken
 Zie hoogheid of z'n magt, dedrye zyn toch maar een
 En wat den eenen heeft, zyn alle drij gemeen
 Hoewel maer eenen heer, en god en geen drij goden
 En anderzins die spreekt, dat is hem straf verboden
 Almagtig, ook maer een, en niet almagtig drij
 Onzijdig, ook maer een, dat valt geloven wij
 Eenlijder staet dog toe, t'eenmerken lutt overleggen
 Daer is maer eenen God, en drij personen leggen
 Den vader is nog zoon, nog een den vader
 Nog deke twee den Geest, hoewel en godte gaeder
 En god, omdat er maer is, in drij en wesen
 Eet elke geheel en al, gelijk het is geseken
 Nijt. 't vaders midden schuot, en god en drij in 't getal
 Die eenwig heeft gewest, en eenwig zyn & al.

LIBRARY
 OF THE
 UNIVERSITY OF
 TORONTO

Een van de binnenzijden van de perkamenten omslag, waarin het HANDBOEK van Fr. Xav. Leuridan werd gemaaid. Ook dit fragment is ontleend aan de liturgie van de Openbaring des Heren (Driekoningen). Het perkament-blad zelf is afkomstig uit een (zeer) oud graduale, waarin de gezangen van het kerkelijk officie en van de H. Missen opgenomen waren.

Et ueni in oriente
et os donec
ubi puere

We hadden gehoopt — tegelijk met de tekst van het HANDBOEK van Franciscus, Xaverius LEURIDAN — ook een en ander te kunnen schrijven over de familie-stam waartoe hij behoorde. Dit zou hier zeker op zijn plaats geweest zijn.

We moesten noodgedwongen van dit opzet afzien. Het zou immers te veel ruimte in beslag nemen en de voorzienene omvang van deze aflevering van onze ZANTINGEN al te veel overschrijden.

Wij geven dan maar een kortere bijdrage over de familie MISSY - BLANCKERT en haar nakomelingen, die de Stampkot-molen in Luidschote - Poezel tot aan de Eerste Wereldoorlog hebben uitgebaat.

In november 1697 was Jacob Godtschalck er nog molenaar. Rond 1 mei van het daaropvolgend jaar kwam Jacob Cailliau op de molen. Hij overleed te Luidschote op 30 november 1720. Wie na hem mulder werd te 'Steenstraete' weten wij niet met zekerheid.

De molen in 'Luidschote Poezel' werd in oktober/november 1914 volledig vernield.

Gaston en Maria Leuridan - Nollet kwamen zich in de 2de helft van 1923 op het Stampkot vestigen. Zij zijn de ouders van Lucien, de tegenwoordige molenaar.

Men leze of herleze ZANTINGEN, dl. XV, pp. 29-46 waar wij uitvoerig gehandeld hebben over de Molen van 'Steenstraete'.

Uit de parochieregisters kennen wij ook het gezin
 Joannes, Hubertus (ook Norbertus) BLANCKAERT - Barbara, Jacobus
HALEWÏJN (ook Haluwijn en Hallewijn)

Volgens het RMO I, p. 81, nr. 4 zijn beiden 'ex hac', doch volgens het
 RMA I, p. 5, nr. 1: zijn ze 'ex Boezinge'.

We kennen twee zonen en twee dochters van dit echtpaar, die te Luidschote begraven werden, nl.:

- ① Petrus, Franciscus BLANCKAERT, ° Bikschoote, 1764 en † Z., 23-12-1820, 56 j., ongehuwd gebleven (RMO I, p. 14, nr. 22).
- ② Catharina, Theresia BLANCKAERT, ° geboorteplaats niet vermeld, maart 1767 en † Z., 14-4-1838, 71 j. en 1 m. oud (RMO I, p. 81, nr. 4), eveneens ongehuwd gebleven.
- ③ JOANNES - BAPTISTA BLANCKAERT. Van hem wordt gezegd dat hij geboortig is van Luidschote ('ex hac'). Hij kwam ca. 1770 ter wereld. Hij bleef lange tijd ongetrouwd. Hij was immers om en bij de 48 jaar ('juvenis major' zegt het RMA I, p. 5, nr. 1) toen hij op 3-februari 1819 te Luidschote in de echt trad met Isabella, Theresia Spilliaert, waarover wij een on ander getekener hebben in deel X van onze Kantingen (pp. 8-9). We verwijzen naar deze bladzijden. Isabella ('ex hoogbeekker, parochiae S^ti Jacobi Ipris') was weduwe van Petrus, Jacobus Logier. Uit haar tweede huwelijk werd er op 26 november 1819 een zoon geboren: Carolus, Ludovicus BLANCKAERT, die niet eens volwassen op 28-12-1837 te Luidschote overleed. Hij werd slechts 18 j. en 1 m. oud (zie RBA I, p. 14, nr. 18 en RMO I, p. 80, nr. 11). Zijn vader Jan-Baptist Blankaert stierf ruim 1 maand na de geboorte van zijn zoon, nl. de 10de februari 1820. Hij was 49 jaar oud (RMO I, p. 8, nr. 5) en nog geen jaar getrouwd.

Of deze tak van de BLANCKAERTS met hem en zijn zoon uitgestoven is, weten wij niet met zekerheid.

Toen hij trouwde met Isabella Spilliaert was een gebore Carolus, Joseph BLANCKAERT zijn getuige. Dat zou wel eens een broer van hem kunnen zijn en die kan nakomelingen hebben gehad.

- ④ We treffen in het RMO I, p. 11, nr. 15 nog een tweede dochter aan van Joannes en Barbara BLANCKAERT-HALEWÏJN. Zij heet: COLUMBA, FRANCISCA BLANCKAERT. Zij kwam rond 1776 (te Luidschote?) ter wereld en overleed er op 4-9-1820, 44 jaar oud. Ook zij bleef ongehuwd.

Wie heeft het bevestigd? Van de 4 kinderen BLANCKAERT-HALEWÏJN die wij kennen overleden er 3 in 't zelfde jaar: 1820.

- Jan-Baptist, = ③ † Z., 1-2-1820 (49 j.) - Columba ④ † Z., 4-9-1820 (44 j.) en - Pieter = ⑦ † Z., 23-12-1820 (56 j.).

Dit kan toch niet normaal genoemd worden.

In 1820 waren er 22 overlijdens te betrouwen te Luidschote, waarvan 'slechts' vijf kindjes beneden 1 jaar (nr's. 2, 7, 9, 14 en 18). Wat voltrecht ongewoon is. Een meisje van 15 1/2 jaar sterft schielijk op 22-5-1820. Een ander, 23 j. oud, overlijdt de 9de mei. Tussen 6 jan. en 12 april starven er 6 volwassener (1 van 49 j., 1 van 54 j., 1 van 56 j., 2 van 57 j. en 1 van ruim 78 j.). Vanaf augustus tot en met december 1820 worden er acht parochianen (van 44 tot 83 jaar oud) begraven. Onder hen: Pastoor Franciscus, Emmanuel DE COESTER (+ 12-11-1820, 67 j. oud).

Haersta er hier toen een besmettelijke ziekte? Het kan haast niet anders.

Terloops nog een aantekening over een zekere Maria-Theresia Blancheert, geboortig van Leisela. Zij was een dochter van Franciscus, Ludovicus BLANCKAERT en Johanna, Caecilia BUTAËYE.

Volgens het RMA I, p. 132, nr. 10 schonk zij, op 18-jarige leeftijd, als ongehuwde moeder, het leven aan een dochtertje dat bij het doopsel de voornamen Juliana, Philomena ontving. Het meisje kwam de 7de juli 1839 te Luidschote ^{ter overalst}. Het werd 's anderendaags gekerstend door Pastoor Spilliaert. Jacobus Butaeye was haar peter en Carolina Terssen haar meter.

Onderaan de 'doopakte' schreef de Pastoor achteraf: "legitimita per subsequens matrimonium." Hij vermeldt echter de naam niet van de echtgenoot van Maria-Theresia Blancheert. We vonden haar huwelijk niet in het RMA I van Luidschote, zodat we moeten besluiten dat ze elders, misschien in haar geboortedorp, trouwde.

Het RMA I vermeldt op p. 55, nr. 3 het huwelijk van een zekere Henricus, Vitalis BUTAËYE, geboren te Oostrolaaren als zoon van Deodatus, Ivo Butaeye en Isabella, Rosalia Boucquey, die hier op 26-jarige leeftijd in de echt verbonden wordt met Amelia, Fidelia, Constantia DEVOS, geboren en wonende te Luidschote. Amelia was 28 jaar op het ogenblik van haar huwelijk, dat de 1ste mei 1839 te Luidschote ingezegend werd door J.E.H. Boucquey, pastoor van Langemark. Zij was een dochter van Jacobus, Ignatius, Eugenius DEVOS en Barbara, Caecilia Labbe. Haar broer Eugenius, Emmanuel Devos en Franciscus Butaeye traden als getuige op.

De familienaam BUTA(E)YE komt herhaaldelijk voor te Luidschote. Een voorbeeld: Joanna, Theresia BUTAËYE, dochter van Jacobus, Albertus en Maria, Catharina BUTAËYE-MALEVYS, geboren te Westrolaaren en weduwe van Petrus, Jacobus THEERSEN, overlijdt hier op 18-2-1868, in de hooggezegende ouderdom van 96 jaar! (RMD I, p. 165, nr. 3). We vonden in het RMA I, p. 13, nr. 14 een dochter van dit echtpaar: Carolina, Theresia T(H)EÏRSSEN, °Z., 8-10-1819. Deze laatste trouwt hier de 13de september 1854 met Aloysius LOUWAGIE (RMA, p. 81, nr. 5).

We beginnen nu met een andere tak BLANCKAERT, die ons voeren zal naar de familie Missy, sinds oude tijden ingeburgerd te Luidschote.

We gaan eerst naar Woumen.

Daar werd omstreeks 1742 een genaamde Maria, Joanna HEMELSOEN geboren uit Jacobus en Maria, Joanna HEMELSOEN-GHYSLEEN

Zij trouwde eerst met een zekere Benedictus CAILLIAU, en vervolgens, in tweede echt, met Jacobus, Lambertus BLANCKAERT. Zij ging te Luidschote ten ziele op 4 september 1821, in de ouderdom van 79 jaar (zie ZAVINGEN, dl. XV, p. 44) en (RMO I, p. 15, nr. 3). In deel XV hebben wij gezegd dat er onder de CAILLIAU's vanouds molenaars waren. Rond de jaren 1700 waren er o.a. te Noord-schote en te Luidschote.

De genaamde Jacobus Cailliau was vanaf 1 mei 1698 eigenaar van de molen van 'Steenstracte' in 'Suitschote Poel'. Hij bleef er molen tot aan zijn dood op 30 november 1820.

Zijn zoon Joannes-Baptista Cailliau, gehuwd met Anna, Constantia Louwage, volgde hem op en was er mulder vanaf 30/11/1720 tot ook hij overleed. Zijn weduwe trouwde met Jacobus, Ignatius DECOENE, die nog molenaar was op 't Stampshot ná 2/8/1748.

Wie er na hem de molen overnam weten wij nog altijd niet.

Het gezin Jacobus, Lambertus BLANCKAERT - HEMELSOEN Maria, Joanna had (o.a.) een dochter: Maria-Theresia BLANCKAERT, geboren rond 1778 ('79). Geboorteplaats niet vermeld. Zij trad in de echt met Petrus, Jacobus Missy en overleed te Luidschote de 11 de april 1833, 54 jaar oud (RMO I, p. 60, nr. 4). Haar man leefde toen nog want er staat in de overlijdensakte 'uxor' en niet 'vidua'. Hoe wij ook zochten, we vonden het obit van Petrus, Jacobus Missy nergens terug in ons RMO I (1819-1873).

Ook zijn afkomst is ons onbekand.

Wij vonden in de parochieregisters 4 kinderen van de echtgenoten MISSY - BLANCKAERT. Ze noemen:

① David, Jacobus Missy. °Z., 1801, gehuwd met Maria-Theresia Soenen. Hij overlijdt in zijn geboortedorp op 27-10-1866 en is dan 65 jaar. Zijn vrouw is dan nog in leven. Ik vond haar obit nergens terug. Ik weet alleen dat zij geboortig was van Bilschote. Zij kwam er in 1804 ter wereld.

Het echtpaar MISSY - SOENEN liet zes kinderen doppen te Luidschote. Waarover later.

② MARIA- THERESIA MISSY, ° 2., januari 1804.

Hij treedt op 13-10-1830 te Zuidschote in de echt met Angelus-Albertus GHEERAERT, ° Noordschote, november 1801. Hij is 28 j. en 11 m. oud, zij 26 j. en 9 m.

Engelbert draagt de doopnaam van zijn vader (Angelus-Albertus Gheeraert). Zijn moeder heet: Maria, Anna Roose.

Als getuigen treden op: de vader van Maria-Theresia: Petrus, Jacobus Missy (hij is dus nog in leven op 13-10-1830), en de broer van Engelbert: Joannes, Franciscus Gheeraert.

Allen plaatsen hun handtekening onder de huwelijksakte. De bruid heeft er wel moeite mee. Ze schrijft: Mary, Therisia Missy. Haar vader tekent [Jacobus] Missy (RMA I, p. 33, nr. 5).

Engelbert en Maria-Theresia GHEERAERT-MISSY krijgen te Zuidschote een zoontje: Amandus, Constantinus GHEERAERT, ° 2., 11 juli 1832. P.: Joannes, Jacobus, Franciscus MISSY; M.: Maria-Theresia, Coleta GHEERAERT, uit Noordschote (RBA I, p. 92, nr. 12). Zij wonen in okt. 1838 te Namertinge (zie -3-).

③ Regina, Amelia MISSY. Z.: 1805. Ook hier heet de vader:

Joannes, Jacobus, Franciscus MISSY. Op 29-jarige leeftijd treedt Regina op 15-9-1834 te Zuidschote in het huwelijk met Petrus, Ludovicus VAN EECHE, een jongman van 31 jaar uit Langemark. Zijn ouders noemen: Albertus, Xaverius Van Eecke en Catharina, Constantia CASTEL. Het is het tweede huwelijk van Petrus, Ludovicus Van Eecke. Hij was immers weduwnaar van Genovera, Barbara DEWILDE.

De getuigen zijn: Albertus, Xaverius Van Eecke en Joannes, Jacobus, Franciscus Missy (RMA I, p. 41, nr. 4).

De bruidegom tekent: Louis Van Eecke. Regina's vader: [Jacobus] Missy.

We kennen acht kinderen uit het gezin VAN EECHE-MISSY. Doch over hen zullen wij het later hebben.

④ AMELIA, CONSTANTIA MISSY werd te Z. in 1810 geboren. Zij was

23 jaar toen ze, de 16de oktober 1833, hier in het huwelijksbootje stapte met FRANCISCUS DETUREK, een jongman van 31 jaar, geboren op de St.-Maartensparochie te Leper, als zoon van Franciscus en Rosa DETUREK - HUYGHE (° 1802).

Testes = Joannes, Jacobus, Franciscus MISSY, pater sponsae en Petrus Vanuxem.

Amelia's vader tekent gewoon [Jacobus] Missy (RMA I, 39, 5).

Petrus, Jacobus Missy en Joannes, Jacobus, Franciscus Missy zullen wel één en dezelfde persoon zijn. Hij tekent altijd Jacobus, zonder meer. Van Maria-Theresia Blanchaert († Z. 11-4-1833) wordt er in het RMO I slechts één huwelijk vermeld, dit met Petrus, Jacobus Missy. Bijgevolg ...

Het RBA I vermeldt geen kinderen van de echtgenoten DETURCK-
MISSY. Amelia zal zich met haar man wel elders gevestigd heb-
ben.

Haar broer DAVID en haar zuster Regina wonnen heel wat
kinderen te Luidschote

We beginnen met het gezin David, Jacobus MISSY - SOENEN Ma-
ria-Theresia ①

1) MARIA - PHILOMENA MISSY. °Z., 8-10-1837. P.: Carolus Missy
en 'Domina' Anna, Maria Missy. Davids vader moet op
die datum ofwel overleden, ofwel weerhouden geweest zijn,
want dan ware hij wel peter geweest van Maria-Philomena
(RBA I, p. 122, nr. 15). Deze laatste is ruim twintig
jaar, als wanneer zij te Luidschote, de 14de december 1857,
de echtverbintenis aangaat met Jacobus, Franciscus DEBAL,
een jongman van 22 j., geboren te St.-Pieterskapelle in 1835.
Hij is een zoon van Jacobus en Joanna DEBAL-MASSON.
Het huwelijk wordt ingezegend door J. E. H. Soenen, pastoor
te Mariakerke, wesk. een broer van Davids vrouw: Maria-
Theresia Soenen. Het zou ook een oom kunnen zijn.

De vaders van de huwendes zijn getuige (RMA I, p. 86, nr. 5).

2) LUDOVICUS, JOSEPHUS MISSY. Z., 18-3-1839. P.: J. E. H. Pastoor
Soenen, die het jongetje doopte en Maria-Theresia Missy ②
(RBA I, p. 130, nr. 3). Ludovicus Missy trouwt later met een
meisje uit Kortemark, dat vijf jaar jonger is dan hij.
Zijn vrouw heet: Maria-Ludovica VOLCKAERT (Kortemark,
22-3-1844 en is een dochter van Petrus en Isabella VOLCKAERT-
BRUYNOOCHTE. Voor haar was het een tweede huwelijk. Ze was
immers de weduwe van Leonardus DONCK.

Joseph Missy sterft hier de 17de maart 1905 (RMO II, p. 83, nr. 3),
op 66-jarige leeftijd. De 2de juli 1899 had hij Charles Desmyt-
ter opgevolgd als schrijver van de kerckfabriek van Luidschote.

Vanaf 4 oktober 1903 kon hij de vergaderingen niet meer bij-
wonen wegens zijn ziekelijke toestand. Na zijn dood
volgde zijn stiefzoon, Achiel DONCK, hem op als schrijver.

Samen met zijn broer ^{Cyriel} werd hij op 22 nov. 1914 door Franse
soldaten "op de brug van Steenstraete" doodgeschoten als
"espionnen". Ze hadden zogezegd "met de wielen van hun
molens" beinen gegeven aan de Duitsers.

De gebroeders Donck werden door de volksmond meestal
Missy geheten. Tot aan hun tragische dood waren zij de
molenaars van 't Stampkot. Achiel was te Boezinge geboren op
26/9/1867 en Cyriel, ook aldaar, op 17/12/1868.

Hun moeder, Maria-Ludovica Volekaert, was hier al de 11de maart 1911 overleden, op haar 67-jarige leeftijd (AMO I, p. 94, nr. 1). Later meer over de kinderen MISSY-VOLKAERT.

3) HENRICUS MISSY. °Z., april 1841. P.: Joseph, Eugenius Soenen, M.: Regina, Amalia Missy (3) (RBA I, p. 142, nr. 7). De jongen werd slechts 4 maanden oud. Hij stierf hier op 11-8-1841 (AMO I, p. 93, nr. 13).

4) JULIANA, AMANDA MISSY. °Z., 9-8-1842. P.: Franciscus, Ludovicus Soenen en Amalia, Constantia Missy (4) (RBA I, p. 157, nr. 18); geen verdere gegevens over deze Juliana in onze parochieregisters. Font.

5) Anna, Maria MISSY. °Z., 15 juli 1844. P.: Engelbertus Gheeraert (2) en 'Domitella' Anna, Maria, Sophia Soenen (RBA I, p. 105, nr. 19). Het meisje overlijdt reeds na 18 dagen, nl. op 4 augustus 1844 (AMO I, p. 105, nr. 19).

6) Het zesde en laatste kind van David en Maria → Theresia MISSY-SOENEN heette: EMERENTIANA MISSY. Z., 23 oktober 1845. P.: Petrus, Ludovicus Van Eecke, M.: Sophia, Constantia Missy (RBA I, p. 162, nr. 16). Meer weten wij niet over haar.

We hebben nu een vergetelheid te herstellen. Toen Maria-Ludovica VOLKAERT hertrouwde met Ludovicus, Josephus MISSY had zij minstens twee kinderen uit haar eerste huwelijk met LEONARDUS DONCK (zie onder 2) p. 47). We kennen twee dochters uit haar tweede echt, nl.:

A- ELISABETH, Alix, Juliana MISSY. Z. 28-12-1876. P.: Richardus Vol(c)kaert; M.: Juliana, Amanda Missy (cf. 4) p. — (RBA I, p. 275, nr. 2A).

Elisabeth Missy nadert de 25 als ze te Bilschote, op 9 oktober 1901, in de echt verbonden wordt met CAROLUS, LUDOVICUS COUSSENS, geboren te Tielst de 10de oktober 1872. Hij is een jongman van 29 jaar en woont te Bilschote. Zijn ouders heten: Constantinus Coussens en Rosalia Vandeplassche. Getuigen: Odriel Coussens en Ludovicus, Joseph Coussens (RMA I, p. 145, nr. 4).

Charles-Louis Coussens had vier jaar in Amerika verbleven. Hij was onlangs naar Bilschote teruggekeerd. Bisschop Waffelaert had de pastoor van Bilschote delegatie verleend om de bruidegom onder eed te doen bevestigen dat hij niet eerder al getrouwd was en aan niemand anders dan aan Elisabeth beloofd had haar te huwen. Het was een plechtige eed. Charles-Louis diefde meer te knielen voor een kruisbeeld, dat tussen twee brandende kaarsen stond en zijn rechterhand op het Evangelieboek leggen. Twee Redemptoristen, de paters Joseph De Meester en Franciscus Delobel waren getuige van deze eedaflegging (RMA I, pp. 144-145, onder nr. 4).

B- CELINA, MARIA MISSY. °Z. 14-8-1878. Peter: Achilius DONCK
haar halfbroer en Emerentiana Missy (zie 6) p.48). Celina
zal slechts laat trouwen. Hij is meer dan 43 jaar als ze in
het huwelijk treedt met Eudoxius, Amandus, Maria, Joseph
DECAT (°Wytshate, 22 mei 1887) deze laatste is haast 8
jaar jonger en nog ongehuwd. Hij is een zoon van Amandus
Decat en van wijlen Philomena, Lucia Charlat.

Eudoxe en Celina trouwen te Zuidschote op 16-11-1921.
Getuigen: Julianus Van Dooren, uit Poperinge en
Michaël Missy, uit Zuidschote (RMA I, p. 462, nr. 5).

We hadden het hoger al over het gezin MISSY-BLANCKAERT en hun
kinderen David MISSY-SOENEN (1), Engelbert en Maria-Theresia
GHEERAERT-MISSY (2), Petrus, Ludovicus en Regina VAN ECKE-MISSY
(3) en Franciscus en Amelia DETURCK-MISSY.

De kinderen uit het gezin van David en Maria-Theresia MISSY-SOENEN
hebben we reeds vermeld.

Er blijft ons nog de 8 kinderen te vermelden van het echtpaar
VAN ECKE-MISSY (°Z., 15-9-1834).

-1- Amandus, Constantinus VAN ECKE. °Z., 8 juli 1835; gedoopt
"sub conditione" door Pastoor Spilliaert. P.: Joannes, Franciscus,
Jacobus Missy en Maria-Theresia Van Eecke (RBA I, p. 108, n. 17)
Hij treedt als getuige op bij het huwelijk van zijn broer Leonardus.

-2- Juliana, Saligia VAN ECKE. °Z., 10 aug. 1836. P. David Missy (1);
M.: Melania Van Eecke (RBA I, p. 115, n. 20). De 26de april 1866
huwt Juliana, met kerkelijke dispensatie "in pro gradu affini-
tatis aequali lineae". Haar man heet: Henricus, Constantinus
Quartier, zoon van Joseph en Amelia Quartier-Baels, weduwnaar
van Sidonia; Sylvia Van Eecke (een halfzuster van Juliana, waar-
over straks). Hij is dan 38 jaar; geboortig van Wervelgem doch
wonende te Menen. Juliana is op haar dertigste. Ze woont hier
en trouwt dus hier. Haar getuige is haar oudere broer, Aman-
dus (-1-) terwijl Henri's vader, Josephus Quartier, getuige is
voor zijn zoon. (RMA I, p. 96, n. 4).

-3- LEONARDUS VAN ECKE. °Z., 29 oktober 1838. P.: Leonardus Van
Eecke, "in Bixschote" en Maria-Theresia Missy (2), "in Kamer-
tinghe" (RBA, I, p. 129, nr. 24).
Leonardus trouwt te Zuidschote met een bloedverwante, genaamd
: Emiliana, Octavia CHILLIAU, waartoe heeft hij een kerkelij-

in tertio gradu consanguinitatis lineae collateralis' vandoen.
 Hij werd te Zuidschote geboren en is ruim 15 jaar oud. Hij woont te Bidschote.
 Zijn toekomstige, Emiliaana; is een dochter van Carolus - Ludovicus en
 Josephina, Amelia CAILLIAU-DEWILDE. Haar vader is geboortig van
 Bidschote en haar moeder van Langemark. Ze zijn zich hier komen vestigen.
 Bij Emiliënne's geboorte, die plaats vindt de 9de november 1846, is haar
 vader 34 jaar oud, terwijl haar moeder er 40 is.

David Cailliau is pater bij het doopsel en Rosa Dewilde; meter (RBA I, p.
 170, nr. 22).

Emiliënne en Leonard trouwen hier de 19de januari 1864. De bruid
 is iets meer dan 17 jaar en 2 maanden oud en daarmee - voor zover
 ik mij herinneren kan - de jongste bruid, die ik ooit in de trouw-
 registers van Zuidschote heb aangetroffen.

Getuigen bij het huwelijk waren: Amardus Van Eecke, broer van
 Leonard. en Charles-Louis Cailliau, vader van Emiliënne (RMA I,
 p. 92, nr. 1).

Charles-Louis CAILLIAU (° Bidschote, zoon van Philippus, Jacobus en
 Anna, Constantia, Cornelia CAILLIAU-FORREZ) was zelf op 30-jarige
 leeftijd, de 12de september 1843, te Zuidschote in de echt getreden met
 Josephina, Coecilia DEWILDE (° Langemark doch wonende te Zuidschote;
 dochter van Philippus, Jacobus Dewilde en Jacoba, Coecilia Vanden-
bronche, 37 jaar). Hun getuigen: David Cailliau en Philippus
 Dewilde.

Emiliënne was haar enig kind dat in leven gebleven was.
 Haar broertje SERVATIUS, Jacobus CAILLIAU (° Z., 8 juli 1844) was thuis
 'ob imminens vitae periculum' gedoopt geworden door Ivo de Schre-
 vel. Pastoor Spilliaert doopte het dezelfde dag nog 'sub conditione'.
 (P. Philippus, Jacobus Dewilde, de vader van Josephina; M.: Maria-There-
 sia Cailliau) (RBA I, p. 159, nr. 10). Het jongetje bleef 13 dagen in
 leven. Het stierf op 21 juli 1844 (RMO I, p. 105, nr. 18).

Een tweede broertje kwam de 17de juli 1848 te Zuidschote ter wereld.
 Het noemde: Romigius, Desiderius CAILLIAU. Zijn pater: Petrus, Joas-
 nes Van Torhout; zijn meter: Maria-Theresia Cailliau (RBA I,
 p. 175, nr. 6). Dit zoontje werd 6 maanden oud. Het verliet deze wereld
 op 23 februari 1849 (RMO I, p. 123, nr. 3).

- Doek nu genoeg uitgebreid. We keren terug naar de kinderen van
 het echtpaar VAN EECHE - MISSY. We herbeginnen met:
- 4 - HENRICUS, Leopoldus VAN EECHE, ° Z., 27-12-1839. P.: Carolus, Jo-
 sephus Missy; M.: Amelia, Constantia Missy (4) (RBA I, p. 134, nr. 29).
  - 5 - EMILIANA, Sophia VAN EECHE. ° Z., 21-8-1841. P.: Carolus, Josephus
 Missy; M.: Maria-Theresia Van Eecke (RBA I, p. 145, nr. 18).

- 6- DESIDERIUS, servatius VAN ECKE, °Z., 7-8-1843. P.: Engelbertus Gheeraert (3) en Sidonia Van Eecke (RBA I, p. 156, nr. 13).
- 7- HENRICUS VAN ECKE, °Z., 19-4-1845. P.: Franciscus, Albertus Cardon en Sophia, Constantia Missy (RBA I, p. 162, nr. 7).
- 8- BENEDICTUS VAN ECKE, °Z., 7-8-1847. P.: Amandus Van Eecke (zijn oudste broer van 12 jaar); M.: Juliana Van Eecke (zijn zuster van elf!).

Acht kinderen in 12 jaar en 1 maand... En de lijst is nog niet volledig. Die 8 zonen en dochters Petrus, Ludovicus en Regina, Amalia Van Eecke-Missy hadden nog een halfzuster, gesproten uit het eerste huwelijk van hun vader met Genovera, Barbara DEWILDE.

We kennen haar uit ons RMA I, p. 87, nr. 4.

Daar lezen wij het volgende:

Op 18 augustus 1858 werden te Luidschote in de echt verbonden:

HENRICUS, CONSTANTINUS QUARTIER, zoon van Joseph en Amelia Daels, jongman van 30 jaar, uit Wervelgem en
SIDONIA, SYLVIA VAN ECKE, dochter van Ludovicus en Genovera VAN ECKE-DEWILDE, jonge dochter van 27 jaar, uit Boezinge doch hier woonachtig.

Getuigen bij hun huwelijk: Joseph Quartier, Henri's vader en Leonardus Van Eecke, 'avunculus' van de bruid. Sidonie kwam in 1830/31 ter wereld toen haar ouders nog te Boezinge woonden.

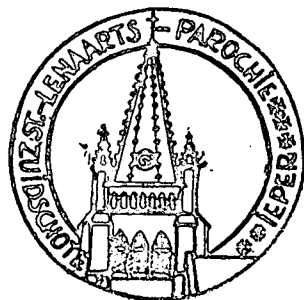
Haar overlijden staat niet gebroekt in het RMO I van Luidschote, zodat we mogen veronderstellen dat zij te Boezinge begraven werd.

Haar man, Henri Quartier zal - we herhalen het - op 26 april 1866 te Luidschote hertrouwen met Julienne, Pelagie Van Eecke, een aanverwante van zijn eerste vrouw (RMA I, p. 96, nr. 4).

Het gezin MISSY-VAN ECKE moet Luidschote (na 7-8-1847) verlaten hebben. Zijn ouders en kinderen misschien naar Lange-mark getrokken, waar de vader geboren werd? Het kann. In elk geval is er geen enkele aantekening van latere datum meer te vinden in de parochieregisters van Luidschote.

Ook de andere MISSY's zijn uit het dorp verdwenen en de gebroeders DONCK werden gefusilleerd.

Michel Missy woonde nog jaren na de oorlog 1914-'18 in het huis waar Gerard Louwyck thans woont, 'rechtover' 't Stampkot, grondgebied Bikschote. Later werd hij opgenomen in het Rusthuis te Reninge, waar hij op een dag in de vijver 'sukhelda' en verdronk.

Noël Favorel
† pastoor
van
Zuidschote